

Dziennik Zarządu Miejskiego w Łodzi

WYCHODZI 15 KAŻDEGO MIESIĄCA

WYDAWCA: ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

REDAKCJA i ADMINISTRACJA:

ŁÓDŹ, PLAC WOLNOŚCI NR 14, POKÓJ NR 3, TELEFON 218-03

PRENUMERATA :

kwartalnie	Zł 3,—
półrocznie	„ 6,—
rocznie	„ 12,—
pojedynczy zeszyt	„ 1,—

CENY OGŁOSZEŃ :

1 strona przed tekstem	Zł 150,—
$\frac{1}{2}$ „ „ „ „	„ 80,—
1 „ za tekstem	„ 100,—
$\frac{1}{2}$ „ „ „ „	„ 60,—

drobne po 10 groszy za wyraz.

Treść zeszytu 5-go z dnia 15 maja 1939 roku.

	Str.
1. Łódź jest gotowa! — Przemówienie p. Prezydenta Miasta Jana Kwa- pińskiego, wygłoszone przed mikrofonem Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia w dniu 24 kwietnia rb.	519
2. Inż. Henryk Frey — Nowa szata Placu Dąbrowskiego	522
3. Alojzy Jamroz — Wędrówka po miejskich instytucjach oświaty poza- szkolnej (pogadanka radiowa)	524
4. Stanisław Rachalewski — Nowy Rynek — Plac Wolności. Przemiany na przeźrzeni lat	528
5. Roman Kaczmarek — Ks. Jędrzej Majer. Ostatni pleban rolniczej Łodzi	538
6. Inż. Henryk Czaplicki — Sprawa wywozu i niszczenia śmieci w m. Ło- dzi (dokończenie)	555
7. „Mieszkania społeczne najpotrzebniejsze“ — z odczytu St. Tołwińskiego wygłoszonego w Polskim Towarzystwie Reformy Mieszkańciewej w dniu 20 kwietnia rb.	563
8. Protokół 8 posiedzenia Rady Miejskiej odbytego w dniu 27 kwietnia rb.	565
9. Protokół Zebrania Radnych m. Łodzi dla wyboru Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej, odbytego w dniu 27 kwietnia r.	579
10. Protokół 9 posiedzenia Rady Miejskiej odbytego w dniu 4 maja rb.	582
11. Przegląd ustawodawstwa	594
12. Sprawozdanie finansowe Zarządu Miejskiego w Łodzi za miesiąc kwie- cień 1939 r.	597
13. Wykonanie budżetu Zarządu Miejskiego w Łodzi za czas od 1.IV 1939 r. do 30.IV. 1939 r.	598
14. Kronika	600
15. Bibliografia	614
16. Nekrologi	615
17. Ruch służbowy pracowników etatowych Zarządu Miejskiego w Łodzi za miesiąc kwiecień rb.	616
18. Okólnik	626
19. Obwieszczenie — Statut o poborze na rzecz Gminy Miejskiej Łódź, po- datku drogowego, zatwierdzonego reskryptem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 5 kwietnia 1939 r.	628
20. Drobne ogłoszenia	632

Wydawca. Zarząd Miejski w Łodzi, Plac Wolności 14.

Obito w Drukarni Ludowej w Łodzi, ul. Piotrkowska № 83, telefon 141-56.

ŁÓDŹ JEST GOTOWA!

Przemówienie p. Prezydenta Miasta Jana Kwapińskiego, wygłoszone przed mikrofonem Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia w dniu 24 kwietnia 1939 r.

Wraz z całym światem przeżywamy czas wielkiego niepokoju. Stoimy oko w oko z widmem nowej wojny. Po 20 latach straszyc ono znów poczyna ludzkość, jak gdyby z umysłów ludzkich zniknęła już pamięć straszliwych przeżyć ostatniej wielkiej wojny, pamięć wielkiego zniszczenia, milionów ofiar ludzkich, morza przelanej krwi i łez. Ledwo zarosły blizny z owych lat niedawnych, już siły niepokoju i zamętu pchają nas z powrotem w otchłań walki.

Gdy mówię to, to nie poto, by serca współobywateli napełniać rozpaczą, by bezradnie załamywali ręce. W dniu wybuchu wielkiej wojny, tej w roku 1914, Polacy, choć pozbawieni swego państwa, umieli rzucić swój oręż i swój czyn na szalę wydarzeń, by w chaosie walki zdecydować o swoich sprawach, o losach swego narodu. Jeśli tak było wówczas, to rzecz jasna, iż i dziś, gdy żyjemy niezależnym bytem państwowym, baczyć musimy, by w rozpetującej się zawierusze nasze sprawy nie były narażone na szwank.

A nasza sprawa najgłówniejsza i najważniejsza to wolność. Wolność narodu, to możność istnienia jako państwo niezależne i suwerenne. Ta wolność naszego kraju to nie puste słowo. Ono tętni, pulsuje gorącą krwią milionów obywateli. To słowo — to historia pokoleń, które przez półtora wieku naprawiały błędy przeszłości. Wolność — to insurekcja kościuszkowska, to powstanie listopadowe, to odrodzenie ducha narodowego w poezji wielkiej emigracji, to bohaterski rok 1863, to szubienice i Sybir, które były udziałem bojowców roku 1905—1906, to wreszcie czyn Legionów i walka zbrojna całego narodu.

Wielkość polityki polskiej w okresie wielkiej wojny polegała na tym, by z jej ognia wyprowadzić Polskę wolną. Polityka polska dzisiaj polega na tym, by w zamęcie naszych czasów wolność Polski ocalić i umocnić. Ten nakaz chwili społeczeństwo zrozumiało i dokonało samo wielkiej moralnej mobilizacji w obronie wolności. Dla wszystkich bowiem jest jasnym, iż Polska, by była wolną, musi sama o swoich losach i sprawach decydować. Postęp techniki sprawił, że panować dzisiaj to znaczy nie tylko czuwać nad ziemią swą, zawartą między granicami państwa, nie tylko nad swym morzem, które jest wielką drogą w świat, ale także i nad powietrzem.

Powietrze, które konieczne jest do życia dla człowieka i każdej istoty na ziemi, stało się żywiołem, bez którego nie może istnieć państwo, nie panując bowiem nad nim, nie jest pewne swej wolności. Polska przy pomocy silnej armii i dzięki patriotyzmowi swych obywateli czuwa i panuje nad swymi ziemiami. Gdańsk, miasto historią wielu wieków związane z Polską i Gdynia, dzieło polskiej teraźniejszości — gwarantują nam swobodę na morzach. Dziś stoi przed nami zadanie opanowania przestworzy i zabezpieczenia się przed atakiem z tej strony.

Pożyczka Obrony Przeciwlotniczej, którą rozpisano, ma za zadanie zdobycie środków finansowych na uzupełnienie sił Polski w powietrzu. Jest bowiem rzeczą niewątpliwą, iż walka powietrzna będzie decydującym momentem wojny nowoczesnej. Z nieba, które dziś tak pięknie rozkwita nam pięknymi barwami wiosny, przyjsć może nagły, niespodziewany atak wroga na nasze miasta, spod jasnych błękitów razić nas może deszcz bomb, jad trujących gazów. Może to być atak, który nikogo oszczędzać nie będzie: gaz wdzierać się będzie zarówno do izb robotniczych, jak i do pałaców bogaczy, bomby padać będą zarówno na gmachy publiczne, jak i na domostwa cywilnych obywateli.

Nie mówię o tym do Was dzisiaj, by w sercach Waszych zaszczepić trwogę. Mam głęboką wiarę, iż mężna, jednolita postawa wszystkich bez żadnego wyjątku obywateli państwa sprawi, iż żaden wróg nie ośmieli się nawet na próbę zamachu na nasz pokój i naszą wolność. Ta gotowość nasza jednak wyrażać się musi nie tylko w zachowaniu całkowitego spokoju, ale także i we właściwym, materialnym przygotowaniu naszej armii. Do tego ma właśnie służyć Pożyczka Obrony Przeciwlotniczej.

Przemawiając jako przewodniczący Miejskiego Łódzkiego Komitetu tej Pożyczki, stwierdzić muszę, iż miasto nasze narówni z całym krajem pojęło w lot jej znaczenie, rozpoczynając wielki wyścig ofiarności. Zaznaczyć jednak muszę, iż na specjalne wyróżnienie zasługuje stanowisko sfer robotniczych i pracowników umysłowych, którzy na wezwanie swych organizacji zawodowych zadeklarowali odpowiednie sumy ze swych zarobków.

Mam niezłomną nadzieję, iż w ostatnim okresie subskrypcji wszyscy pozostali obywatele miasta pójdą w ich ślady i dadzą tyle, ile im nakazuje obowiązek obywatelski i ich stan majątkowy.

Ze szczególnym naciskiem muszę podkreślić konieczność szybkiego działania. Samolot jest bronią, która działa szybko, piorunująco. I historia dziś nie chodzi wolnym krokiem, ale unosi się na skrzydłach szybkołatających samolotów. To wszystko wymaga od nas działania sprawnego i szybkiego. Armia i Polska nie może, nie powinna czekać długo na ofiarę swych obywateli. Nie ma nad czym się zastanawiać, nie ma nad czym deliberować. Chodzi o sprawę z wielkich największą: o sprawę naszej Ojczyzny i jej bezpieczeństwa. Dlatego też należy nie tylko deklarować, ale należy też niezwłocznie wpłacać.

A przecież Ojczyzna to nie mit, to nie legenda, to nie coś oderwanego od naszego codziennego życia. Ojczyzna „Polska to wielka rzecz“ — dlatego, że to my wszyscy razem wzięci. Jej bezpieczeństwo, to bezpieczeństwo naszych domów, naszych rodzin, naszych dzieci, ich przyszłość i ich szczęście. Ten nasz wspólny interes, to nasze wspólne bezpieczeństwo wymaga dziś jednorazowej ofiary materialnej. Wymaga także stałej ustawicznej czujności.

Żyjemy w epoce, którą nazwać by można słowami wielkiego poety wolności, w epoce „wielkiej bezsenności świata“. Gdy świat bezsenny czuwa i my musimy być czujni. Nie my jesteśmy tymi, którzy nie chcą, by panował pokój, by ludzkość pracowała nad rozwojem twórczych wartości dla szczęścia ogólnego. Czuwać jednak musimy.

Jak w dniach niepokoju strażę nawołują się, by sprawdzić, czy wszystkie posterunki czuwają, tak musimy ciągle ustawicznie nawoływać się, byśmy byli gotowi do obrony. Działamy i żyjemy na jednym ale niezwykle ważnym odcinku Rzeczypospolitej. Nasze wielkie miasto przemysłowe ma dla całego kraju olbrzymie znaczenie. To też dla sił całej Polski jest konieczne, byśmy mogli stwierdzić: Łódź jest gotowa!

HENRYK FREY

Inżynier-architekt
Oddziału Regulacji
Zarządu Miejskiego w Łodzi

NOWA SZATA PLACU DĄBROWSKIEGO.

Łódź jest chyba jednym z najbiedniejszych miast w Polsce, jeśli chodzi o wyposażenie w budynki użyteczności publicznej, które formując najczęściej ścianami swymi miejskie place, nadają miastu wyraz i charakter.

Należało zatem inicjatywę Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wybudowania w naszym mieście gmachu, który pomieściłby wszystkie agendy Urzędu Wojewódzkiego powitać z prawdziwą radością i wskutek tego Zarząd Miejski ustosunkował się do tej sprawy wybitnie przychylnie, starając się usytuować gmach Urzędu Wojewódzkiego w najbardziej reprezentacyjnej części miasta i przeznaczył na ten cel plac narożny zachodniej ściany placu im. gen. Dąbrowskiego i ul. Cegielnianej.

Aby uzyskać najwyższy poziom architektury gmachu Urzędu Wojewódzkiego Stowarzyszenie Architektów Rzplitej Polskiej na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych ogłosiło konkurs. Spośród nagrodzonych prac został wybrany przez Ministerstwo do realizacji projekt odznaczony 2-gą nagrodą, który poszedł dalej niż pierwotne zamierzenia Zarządu Miejskiego, przewidujące możliwość wzniesienia jedynie części gmachu na Placu gen. Dąbrowskiego. W myśl tego projektu gmach Urzędu Wojewódzkiego będzie usytuowany na północnej części samego Placu Dąbrowskiego w ten sposób, że frontowa ściana gmachu równoległa do ul. Narutowicza pokrywa się prawie z linią, łączącą granice gmachu Sądu Okręgowego i sąsiedniego budynku czynszowego z granicą posesji Łódzkiego Towarzystwa Dobroczynności i posesji, będącej własnością Zarządu Miejskiego.

Gmach zaprojektowany jest w rzucie w kształcie litery U z otwartą ścianą od strony ul. Sterlinga, przyczym również i ściana zachodnia w parterze rozwiązana jest podcieniami łączącymi projektowany zieleńiec z wnętrzem podwórca.

W związku ze zmianą przeznaczenia placu Zarząd Miejski został zmuszony do opracowania Placu gen. Dąbrowskiego w nowej formie, dostosowanej do projektu gmachu.

Mając na uwadze przede wszystkim powiększenie stanu zieleni na terenie naszego miasta, tytułem ekwiwalentu za ulegającą likwidacji część zielenca pod gmach Urzędu Wojewódzkiego, projekt Zarządu Miejskiego przewiduje stworzenie zieleńca o charakterze ściśle wypoczynkowym, nie obję-

tego arteriami komunikacyjnymi o powierzchni prawie dwukrotnie większej od obecnego zieleńca na Placu Dąbrowskiego, usytuowanego wzdłuż ul. Cegielnianej od Placu Dąbrowskiego do ul. P.O.W., przy czym część terenów pod projektowany zieleńiec jest już obecnie własnością Zarządu Miejskiego, która wraz z pozostawionym zieleńcem przed gmachem Urzędu Wojewódzkiego powierzchnią swą także znacznie przewyższa powierzchnię obecnego zieleńca.

Poza tym plac zmieni swój nieprzyjemnie wydłużony kształt przez poszerzenie go od strony zachodniej o przeszło 12 m. i nabrawszy dobrych proporcji będzie w Łodzi jednym architektonicznie dobrze ukształtowanym placem, którego ściany stanowić będą: gmach Sądu Okręgowego, gmach Urzędu Wojewódzkiego, projektowany gmach użyteczności publicznej na posesji Łódzkiego Towarzystwa Dobroczyńności oraz reprezentacyjne domy czynszowe przy ul. Narutowicza.

Wskutek tego plac nie wiele tracąc na wielkości, gdyż mieści się w wymiarach około 130 na 120 m. i reprezentując swym obszarem plac, mogący być zaliczanym do kategorii placów dużych, gdyż jeden z największych miejskich placów Europy, Plac Marszałka Józefa Piłsudskiego w Warszawie liczy 120 na niecałe 200 m., wiele zyskuje na wyglądzie.

Licząc się z widocznym już obecnie wzrostem motoryzacji i usytuowaniem przy placu budynków użyteczności publicznej, projekt Zarządu Miejskiego przewiduje na placu ruch jednostronny dwiema szerokimi, o gładkiej nawierzchni jezdniami z rozwiązanymi wygodnymi postojami na pojazdy mechaniczne, przy czym linia tramwajowa biegnie wzdłuż zachodniej jezdni placu wydzielonym torowiskiem, izolowanym krzewami od ruchu pieszego. Znaczne poszerzenie jezdni ulic Narutowicza i Cegielnianej na odcinku placu stwarzają lokalne placyki, ułatwiające również w wysokim stopniu komunikację.

Sam gmach Urzędu Wojewódzkiego, którego główny akcent wejściowy będzie znajdował się na osi zapoczątkowanego już przedłużenia ul. Targowej, będącego arterią przy nowoprojektowanym dworcu Fabrycznym, zamykając plac od strony północnej swą monumentalną architekturą ujętą od strony zachodniej, zieleńią, a od wschodniej szeroką aleją, zakryje jednocześnie domy czynszowe w przedłużonej ścianie gmachu Sądu Okręgowego w kierunku ul. Cegielnianej oraz nie piękne na razie zabudowania czynszowe i fabryczne przy tejże ulicy.

Ponadto należy nadmienić, że prace nad regulacją placu już są rozpoczęte i prowadzone w szybkim tempie równoległe z budową gmachu Urzędu Wojewódzkiego, obdarzą Łódź nareszcie przestrzenią, która będzie nosić godnie nazwę Placu im. gen. Dąbrowskiego.

ALOJZY JAMROŹ

Miejski Inspektor
Oświaty Pozaszkolnej

WĘDRÓWKA PO MIEJSKICH INSTYTUCJACH OŚWIATY POZASZKOLNEJ.

Pogadanka radiowa.

Jesteśmy w jednej z łódzkich sal szkolnych. Godzina wieczorna. Widzimy dorosłych, którzy z trudem mieszczą się między pulpitemi, a ławeczkami dostosowanymi do wzrostu dzieci i młodzieży. Niecodzienny to zaiste widok.

Mężczyźni szpakowaci, o rękach zgrubiałych od pracy fizycznej, kobiety siwawe z zajęciem przysłuchują się wykładowi nauczyciela, żywo i z przejęciem odpowiadają na pytania przez niego stawiane. Na twarzach ich maluje się wysiłek, ciężko im nadażyć za tokiem myśli nauczyciela, nieprzyzwyczajeni są bowiem do pracy umysłowej. Na czołach ich bruzdy, ale usta zaciśnięte świadczą o silnej woli, o chęci pokonania wszelkich przeszkód, by zdobyć choć minimum wiedzy tak bardzo potrzebnej w życiu, względnie by opanować trudną, ach jakże trudną sztukę czytania i pisanie. Oto obrazek z Miejskich Kursów Doksztalających dla dorosłych i młodzieży. Prowadzi je Samorząd m. Łodzi, który docenia znaczenie oświaty pozaszkolnej, a w szczególności rozumie doniosłą wartość systematycznego kształcenia dorosłych.

Miejskie Kursy Doksztalające są przeznaczone dla osób, które przekroczyły wiek szkolny i nie zdobyły wykształcenia w zakresie szkoły powszechnej. Przyjmuje się na nie również analfabetów, co jest szczególnie na terenie Łodzi rzeczą bardzo ważną. W mieście naszym bowiem według powszechnego spisu z roku 1931 wśród ludności w wieku powyżej 10 lat nie umiało czytać ani pisać przeszło 80 tysięcy osób.

W bieżącym roku szkolnym siedziby Kursów Doksztalających mieszczą się w następujących lokalach: W dzielnicy północnej miasta przy ulicy Smugowej 6 i Mackiewicza 7, w śródmieściu przy ul. Andrzeja 24 i w dzielnicy południowej przy ul. Piotrkowskiej 249 i Sosnowej 32. Program nauczania Kursów odpowiada na ogół programowi publicznej szkoły powszechnej, jest jednak w pewnych punktach zmieniony i przystosowany do potrzeb człowieka dorosłego względnie dorastającego. Cały kurs nauki trwa przeciętnie 5 lat. Po ukończeniu klasy najwyższej abiturienti zdają

egzamin końcowy i otrzymują świadectwo równoznaczne ze świadectwem ukończenia publicznej szkoły powszechnej trzeciego stopnia.

Przenieśmy się obecnie na Bałuty. Jest (godzina siódma) wieczorem. Znajdujemy się na ulicy Prusa. Zbliżamy się do domu oznaczonego nr 15. Widzimy garstki dorosłych z zeszytami i książkami w ręku, wkraczających do wymienionego domu. Po chwili znajdujemy się w jego wnętrzu. Rojno w nim i gwarно. Po jakimś czasie następuje cisza. Wkraczamy do jednej z sal. Widzimy czysty, schludny pokój, w którym już nie w ławkach szkolnych lecz przy stolikach siedzą dorośli mężczyźni i kobiety żywy udział biorąc w dyskusji, prowadzonej na temat aktualnych zagadnień ekonomicznych. Wypowiedzenia ich są poważne i świadczą o pewnej dojrzałości umysłowej. Są to słuchacze Miejskich Kursów Społecznych. Posiadają oni ukończoną szkołę powszechną, pragną jednak dalej się kształcić i zdobywać wiedzę. Po dniu, spędzonym przy warsztacie czy też biurze, udają się do sal szkolnych, by swoje wolne godziny wieczorne poświęcić pracy nad sobą. Warunki sprzyjające tej pracy znajdują na Miejskich Kursach Społecznych, których jedna z siedzib mieści się właśnie przy ul. Prusa 15, a innych przy ul. Sienkiewicza 46 i Rzgowskiej 62. Kursy te należą już do wyższego rodzaju placówek oświaty pozaszkolnej. Głównym ich celem jest wyrobienie w słuchaczach umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy. Poza systematycznymi wykładami, które odbywają się w godzinach wieczornych słuchacze korzystają z pracowni naukowych i czytelni istniejących przy Kursach. Prelegentami na Miejskich Kursach Społecznych są przeważnie nauczyciele łódzkich szkół średnich. Wykładają również prawnicy, inżynierowie, lekarze i ekonomiści. Program zajęć obejmuje naukę: języka polskiego, historii, arytmetyki, przyrodoznawstwa, fizyki, chemii, prawoznawstwa, socjologii, ekonomii, geografii i higieny.

Działalność oświatowa Miejskich Kursów Doksztalcających i Społecznych nie przyniosła by wydatnych i trwałych rezultatów gdyby nie wiązała się z pracą oświatową w miejskich wypożyczalniach książek. Zarząd Miejski prowadzi na terenie Łodzi szereg bibliotek, z których korzystają zarówno dorośli, jak i młodzież szkolna. Obok Miejskiej Biblioteki Publicznej, mieszczącej się przy ul. Andrzeja 14, dostępnej dla czytelników bardziej wyrobionych, istnieją miejskie wypożyczalnie książek dla dorosłych i czytelnie czasopism przy ul. Rokicińskiej 1, Rzgowskiej 74 i Prusa 15, przeznaczone dla szerszego ogółu. Poza tym czynnych jest 6 wypożyczalni książek dla młodzieży. Wszystkie wypożyczalnie cieszą się bardzo dużym powodzeniem. Istnieją przy nich również koła samokształceniowe, na których terenie prowadzi się zorganizowaną akcję oświatową.

Przenieśmy się obecnie do dzielnicy południowej miasta. Jesteśmy w budynku szkolnym przy ul. Podmiejskiej 21. W jednej z sal uderza nas nie-

zwykły widok. Oto widzimy szereg warsztatów stolarskich i tokarek, a przy nich krzątają się chłopcy w latach od 14 do 18 i pilnie wykonują różne przedmioty z drzewa. Jesteśmy w jednej na terenie całej Polski świetlicy. Jest to tzw. świetlica-warsztat, zorganizowana z inicjatywy kuratora Okręgu Szkolnego Warszawskiego p. W. Ambroziewicza i utrzymywana przez Zarząd Miejski w Łodzi. Mieszczą się w niej warsztaty bogato wyposażone we wszelkie narzędzia potrzebne do zajęć stolarskich i introligatorskich. Stworzono w niej specjalne warunki dla młodocianych, pragnących wyżyć się w pracy ręcznej. Praca ta wyrabia u nich zaradność życiową, budzi zdolności konstrukcyjne i posiada wielką wartość, jeżeli chodzi o przysposobienie zawodowe. Niemniej ważną rzeczą jest to, że zespół pracy ręcznej zaspokaja wiele potrzeb praktycznych w świetlicy, a sam fakt wykonania przez gromadę jakiegoś sprzętu świetlicowego ma poważną wartość wychowawczą. Takie ochotnicze bowiem prace zespołowe, podejmowane z inicjatywy uczestników dla dobra świetlicy, należą do najlepszych środków, służących do urzeczywistnienia zadań wychowania społeczno-obywatelskiego.

Poza zajęciami praktycznymi rozwija się na terenie świetlic miejskich praca samokształceniowa. Różne są jej formy. Na początku wygłasza się gawędy, pogadanki i odczyty, później następuje powolne przyzwyczajanie do pracy samodzielnej. Organizuje się wieczory dyskusyjne, wydaje się gazetki ściennie, urządza się tzw. żywe dzienniki, często inscenizowane. Wielką pomoc w tej pracy oddaje radio i dlatego wszystkie świetlice miejskie, istniejące jako samodzielne instytucje, zaopatrzone zostały w odborniki radiowe. Zorganizowane słuchanie audycji radiowych znacznie ożywia zajęcia świetlicowe i przynosi w pracy samokształceniowej nieocenione korzyści. W świetlicach miejskich czynne są także zespoły artystyczne i towarzysko-rozrywkowe. Organizują one chóry, przedstawienia teatralne i różne zabawy towarzyskie. Praca ich stwarza tę radosną i pogodną atmosferę bez której świetlica z trudnością mogła by spełnić swoją rolę.

Rozśpiewane zespoły świetlicowe najskuteczniej wiążą uczestników w jedną zwartą całość. Pieśnią rozpoczynają się i kończą zajęcia świetlicowe, a nie raz i w czasie przerwy między jednym, a drugim zajęciem zabrzmie pieśń wesoła. Do takiej rozśpiewanej świetlicy chętnie śpieszą uczestnicy, chętnie w niej przebywają i z wielkim zapałem oddają się i innym poważniejszym zajęciom. Od pieśni przechodzą zebrani do innych zajęć artystycznych, do przygotowywania inscenizacji, deklamacji i recytacji. Praca taka zaspokaja ich potrzebę wyżycia się artystycznego. Na terenie świetlic miejskich istnieją także zespoły muzyczne.

Obok zajęć artystycznych wielką popularnością cieszą się gry i zabawy towarzyskie. Ież humoru wnoszą one do życia świetlicowego. Chwile spe-

dzone przy grach przynoszą uczestnikom znakomite odprężenie nerwowe, szczególnie dorosłym i dają sposobność do wyżycia się towarzyskiego. W ten sposób świetlice miejskie pragną zaspokoić całość potrzeb duchowych swych uczestników. Rozwijają umysł, kształcą uczucie i wolę, wyrabiają zaradność życiową, rozwijają instynkty społeczne i zaprawiają do służby dla Państwa i Narodu. Bogactwo, różnorodność i barwność zajęć świetlicowych są czynnikami najbardziej sprzyjającymi w tej pracy. Nie przez suche moralizowanie ale jedynie przez świadome i z inicjatywy uczestników podejmowane wysiłki na najrozmaitszych odcinkach pracy w zespołach świetlicowych podnosi się młodocianych i dorosłych na wyższy poziom życia kulturalnego i rozbudza się w nich zalety obywatelskie.

Tak przedstawia się życie w świetlicach miejskich i takie są metody pracy, dzięki którym świetlice te osiągają zamierzone cele. Świetlice miejskich istnieje w b. roku szkolnym 11, z tego 7 dostępnych jest tylko dla słuchaczy Kursów Doksztalających i Społecznych, a 4 przeznaczone są dla młodocianych absolwentów szkół powszechnych i mieszczą się przy ulicy Podmiejskiej 21, Kopernika 19, Senatorskiej 8 i Siewnej 6.

Tak się w ogólnych zarysach przedstawia praca kulturalno-oświatowa w miejskich placówkach oświaty pozaszkolnej. Poza omówionymi formami pracy stosuje się także różne środki oddziaływania kulturalno-wychowawczego. Każdego roku słuchacze Kursów i uczestnicy świetlic odbywają wycieczki do miejskich muzeów. Wycieczki te połączone są z odczytami z dziedziny sztuki, prehistorii, etnologii i etnografii. Dzięki temu muzea miejskie są dla uczestników żywymi źródłami wiedzy i kultury, a ekspozycje w nich mieszczące się, są odpowiednio wykorzystywane w pracy kulturalno-oświatowej. Urządza się także koncerty popularne i przedstawienia teatralne. Każdego piątku organizuje się odczyty, których treść dotyczy różnych spraw aktualnych względnie zagadnień specjalnych interesujących środowisko słuchaczy.

Wszystko to dowodzi, że działalność kulturalno-oświatowa Samorządu m. Łodzi jest dość zróżniczkowana. Należy przy tym zaznaczyć, że rozmiary jej w ostatnich latach ustawicznie wzrastają. Każdego roku uruchamia się szereg nowych działań względnie rozszerza się już istniejące.

Mimo, że świadczenia na rzecz oświaty pozaszkolnej mają charakter dobrowolny, gdyż nie są przewidziane ustawą, to jednak Samorząd m. Łodzi nie szczędzi funduszy na ten cel i uważa za swój obowiązek przeznaczanie dość poważnych kwot na pozaszkolną działalność oświatowo-kulturalną, ponieważ objęte są nią przede wszystkim szerokie rzesze robotnicze naszego miasta.

NOWY RYNEK — PLAC WOLNOŚCI.

Przemiany na przestrzeni lat.

Nie tak tu *illo tempore* bywało. Dzisiejszy Plac Wolności, będący swero rodzaju symbolem niezawisłości państwowej, swobód obywatelskich i zrównania w prawach wszystkich mieszkańców Łodzi, świadek sędziwy już licznych dziejowych wydarzeń, zgoła inaczej przedstawiał się kiedyś. Przeszedł on nie jedną przemianę.

Sędziwym staruszkiem Plac Wolności zwać można tylko w odniesieniu do faktów, o których tak wiele może powiedzieć historia. W dzisiejszej swej bowiem szacie niczym absolutnie z powierzchowności nie przypomina staruszka, lecz starzy mieszkańcy Łodzi, których nie zawodzi pamięć, zdają sobie dokładnie sprawę z przemian, jakim podlegał w żadnym wypadku nie ich rówieśnik-dzisiejszy Plac Wolności, a kiedyś za czasów smutnych i ciemnych niewoli — Nowy Rynek, a jeszcze dawniej — Nowe M'asto, lub nowa Łódź.

Co mogą powiedzieć nam starzy mieszkańcy Łodzi o Placu Wolności, tym przecież 20-letnim, bujnym, ruchliwym i żywiołowym młodzieńcu, jeśli go tak zwać można dzisiaj. Niewiele! Starość bowiem ma to do siebie, że pamięciowo szerzej obejmuje raczej lata swej młodości, aniżeli starości. Dlatego nie pytajmy starych. O dzisiejszym Placu Wolności w Łodzi sami powiedzieć będziemy mogli znacznie więcej, wszak jest on właśnie naszym rówieśnikiem! Przeszedł on swoje koleje losu. W ogniu walk, tarć i gwałtownych wydarzeń, Plac Wolności - Nowy Rynek odrodził się jak Feniks z popiołów. Ze starowinki zaniedbanego, opuszczonego, źle traktowanego i uciemiezonego wyłonił się jak z morskiej piany młodzieniec, któremu na chrzcie wolnościowym dano imię Placu Wolności. I takim go dzisiaj widzimy i takim jeżeli nie bardziej jeszcze młodszym widzieć go zapewne będą przyszłe pokolenia, bo przechodzi i przechodzić będzie stałą metamorfozę. Żywiołowość miasta, które się wokół niego skupia, rozepchnie ciasne ramy, nabierze rozmachu, zapragnie przestrzennej swobody, a może wówczas i nas będą pytały młodsze pokolenia, jak też wyglądał Plac Wolności przed laty, których młodzi nie znali.

Zapytajmy tedy naszych ojców i dziadów, niechaj nam powiedzą, jakim widzieli za lat swej młodości dzisiejszy Plac Wolności, a dawny Nowy-Rynek.

Niewątpliwie opinia ich będzie zgodna.

Powiedzą: ha, lata niewoli! Cóż one dać mogły temu bogatemu wówczas miastu? Przecież nie było takiego pana, który chciał by szczerze widzieć Łódź w szacie strojnej, a przynajmniej chędogiej. Przeciwnie, nikt nie dbał o to miasto. Wyrosło sobie samo na bezwodnej, poleśnej przestrzeni piaszczystej, ziemi nieurodzajnej, glebie gliniastej, bagnistej, ale na ziemi o dziwnych i osobliwych przeznaczeniach. Nie było zatym takiego pana, który troszczył by się o przyzwoity wygląd, o miłą powierzchowność dawnego Nowego Rynku. To też wyglądał on, pożał się Boże! Był zwykłym, brudnym, zaniedbanym targowiskiem.

Aby jednak dokładniej plac ten zobrazować, by uzmysłowić sobie jego dawniejszą przeszłość, trzeba go poznać bliżej, a na to należy użyć porównań.

Zechejmy więc sięgnąć do dokumentów historycznych i wyłuskać z nich to wszystko, co się odnosi do Placu Wolności. Nie potrzeba sięgać do czasów zamierzchłych, bo niewiele w nich dojrzelibyśmy na tym skrawku dawnego Nowego Rynku. Ginał on wszak w mrokach leśnych i był, jeśli nie zwykłą polaną wśród ciemnych borów, to przynajmniej królestwem wysokopiennych sosen i wysmukłych jodeł, bo Łódź nie wyłoniła się z terenu dzisiejszego Placu Wolności. Początek swój, jak wiadomo, jak nas nauczyli historycy łódzcy, miasto wzięło gdzieindziej.

Sięgnijmy zatym do lat z przed okresu Księstwa Warszawskiego. Na mapie z tych czasów spostrzegamy, że w latach 1802—1803 dzisiejszy Plac Wolności nie pokryty był już lasami. Natomiast wokół placu rozciągały się gęste jeszcze bory, pokrywające całkowicie wieś Karkoszkę, Wólkę, Bałuty, Radogoszcz, Żabieniec, Łagiewniki, Kały, Zarzew, Dąbrówkę, Chojny, Widzew i częściowo Rokicie. Na placu tym rozciągały się łąki, częściowo ogrody, błonia miejskie i mieściły glinianki. Z czasem zmieniły się ramy placu. Od strony południowej okalały go lasy, od strony północnej, kolebki Łodzi — łąki, ogrody i pola rolne mieszczan starołodzkich.

A więc nie tak tu illo tempore bywało.

Nikomemu się wtedy nie śniło o ulicy Piotrkowskiej, która bynajmniej nie posiadała dzisiejszego kierunku. Owszem, istniał tzw. trakt Piotrkowski, główna arteria komunikacyjna i ówczesnej Łodzi, ale prowadził on od rzeki Łódki linią zygzakowatą, omijającą znakomicie dzisiejszy Plac Wolności. Z czasem, po wielu latach, kiedy na Łódź zwróciły uwagę władze Królestwa Kongresowego, kiedy upatrzone sobie już wówczas w Łodzi „Ziemie Obiecane“, kiedy dla przekonania się o poważnych możliwościach tego terenu przybył tu jeden z dzielnych gospodarzy ówczesnej Polski, ks. Stanisław Staszic, kiedy śladami jego podążył budowniczy przemysłu łódz-

kiego Rajmund Rembaliński senator i prezes komisji wojewódzkiej mazowieckiej, przechodzić począł następną metamorfozę dzisiejszy Plac Wolności.

Po przeprowadzonej przez Rembalińskiego regulacji Nowego Miasta, a więc nowej dla odróżnienia od starej Łodzi, zmieniła się konfiguracja tego placu. Począł on nabierać już wówczas charakteru do pewnego stopnia reprezentacyjnego, reprezentacyjnego dla tego właśnie, że na plac Nowego Miasta został przeniesiony urząd municypalny Łodzi — magistrat. Daw-

Pierwotny wygląd Placu Wolności, dawnego Rynku lub Nowego Miasta w Łodzi.

niej mieścił się on w domu położonym nie w rynku starego miasta, jak to zwykle dzieje się w miastach i miasteczkach, lecz w sąsiedztwie kościoła N. M. Panny, przy ulicy zwanej później Kościelną, łączącej plac kościelny z rynkiem staromiejskim. Było to oczywiście do czasu, kiedy po spaleniu się tej siedziby urzędu municypalnego, nie wybudowano nowej, która stała się nie w tym samym miejscu (lecz bliżej placu przy zbiegu ul. Kościelnej i Placu Kościelnego, a więc w domku, który zachował się po dzień dzisiejszy z numerem hipotecznym 184, a należącym do A. Feldmana i I. Kaliskiego.

Z chwilą przeniesienia na Plac Wolności urzędu municypalnego, wiele się zaczęło zmieniać i na samym placu. Przede wszystkim wystawiony tu został murowany ratusz łódzki. I on to właśnie jest okiem Placu Wolności, on jest zabytkiem naszej przeszłości, jest „sędziwym świadkiem narodzin współczesnej Łodzi“. Pod jego wieżyczką szukać należy cieniów tej przeszłości. Stało się to w roku 1827 w miesiącu czerwcu. Jest to dokładna data wykończenia ratusza. Fakt ten stwierdza i o nim głosi skrzyżnięta dziś chorągiewka na ratuszowej obracająca się wieżyczce z napisem „1827“. Przekonać się o tym nie trudno.

Zmieniła się więc konfiguracja Placu Wolności na Nowym Mieście. Choć był on długo jeszcze niezabrukowany, zaniedbany i opuszczony, powoli przecież nabierał wyrazu rynku-targowiska. U wylotu ul. Piotrkowskiej, jak wspominałem, powstał gmach ratusza łódzkiego.

Józef Raciborski w pracy swej „Dawny Ratusz Łódzki“ mówi, że „plac, otaczające tzw. Rynek Nowomiejski, przy którym zdecydowano budować ratusz, zostały w roku 1820 przydzielone sukiennikom, przybyłym z zagranicy, którzy wznosili na nich domy mieszkalne; zarezerwowanych na użytek miasta w 1826 roku było tylko parę placów, z których jeden przy zbiegu ulicy Piotrkowskiej i Nowego Rynku oddano gminie ewangelicko-augsburskiej pod budowę kościoła, a drugi przeciwległy pod budowę ratusza“. Daje nam to pełny obraz tej strony placu u wylotu ul. Piotrkowskiej. Po obydwóch stronach na tych narożnikach, jak wskazują stare ilustracje i sztychy, rosły wysmukłe topole włoskie. Otaczały one zarówno gmach ratusza, jak i kościół ewangelicki św. Trójcy, również inaczej wyglądający aniżeli dzisiaj. Z chwilą wybudowania ratusza zabudowana została również i przylegająca do niego część terenu. Tuż bowiem przy ratuszu wzniesiony został dom czynszowy Leinwebera, stojący po dzień dzisiejszy, lecz nie w pierwotnej swej postaci. Był to dom jednopiętrowy, zaopatrzony w dach spadzisty, z dwoma sterzącymi szerokimi kominami i jednym na froncie balkonem. Dom ten przylegał całkowicie do ratusza. Po stronie przeciwnej ratusza wybudowany został kościół ewangelicki św. Trójcy, otoczony wspianymi wysokopiennymi topolami włoskimi. Obok kościoła, stanął również dom czynszowy o zbliżonej domowi Leinwebera formie. Przed budynkami tymi nie było żadnych urządzeń. Nowy Rynek pozbawiony był bruku, nie posiadał chodników. W części północnej rynku były puste place, bądź miejscami pokryte budynkami parterowymi lub piętrowymi. Główną uwagę zwracać należy na te dwa wspomniane obiekty: ratusz i kościół ewangelicki. Są one bowiem najstarszymi świadkami przemian Placu Wolności. Ratusz, będący jednocześnie zabytkiem architektonicznym, podlegał również przeobrażeniom bardziej wewnętrznym, aniżeli zewnętrznym. Od strony ulicy Piotrkowskiej w roku 1861 wybudowany został piętrowy, kryty dachówką pawilon, a rosnące przed ratuszem topole zostały wycięte całkowicie. Dzięki temu odmieniła się ta część Nowego Rynku. Wspomnieć należy, że ratusz otrzymał zegar, ufundowany przez przemysłowca Fryderyka Schloessera z Ozorkowa. Przemianom również uległ kościół ewangelicki św. Trójcy.

Z tych samych mniej więcej czasów pochodzą pozostałe budynki na Placu Wolności, a zwłaszcza obydwa narożne jednopiętrowe domy u wylotu ul. 11-go Listopada i budynek w strukturze swej charakterystyczny u wylotu ul. Nowomiejskiej.

O ratuszu łódzkim „pod wieżyczką“ mówi Józef Raciborski w swej pracy pt. „Dawny Ratusz Łódzki“, Rocznik Łódzki, tom. 1, rok 1928.

„Po otynkowaniu zewnętrznym był to gmach bardzo ładny i mógł służyć za wzór do planowego zabudowania Nowego Rynku. W tym samym charakterze empirowym, z pewnym odcieniem renesansu, jaki nadany został wzniesionemu w tym samym czasie kościołowi ewangelickiemu, stanowiącemu architektonicznie pendent ratusza oraz wszystkim innym kamienicom, otaczającym rynek. Charakter całości ratusza cechuje niezwykła prostota form i wykwiłt właściwy gmachom stolicy, wznoszonym w pierwszej połowie 19 wieku. Fasada gmachu przez rozbitcie jej na poszczególne, lecz harmonijnie zespolone części odznacza się spokojną, szeroką rytmiką, zaakcentowaną pionowo przez kolumny i pilastry, a poziomo przez gzymsy, ławę podokienną i śmiało rzuconą attykę“.

Z chwilą ukończenia budowy ratusza nie zaraz został on oddany do użytku władzom municypalnym łódzkim. Objęty był w roku 1927 pierwaj przez fabrykanta Tytusa Kopischa. W roku 1830, skoro Kopisch przeniósł się do domu własnego, ratusz zajęły władze miejskie. Lecz wracajmy do Placu Wolności — jako terenu dawnego Nowego Rynku.

Wyłonił się on ze zwykłego placu targowiskowego i przez długi, bardzo długi okres czasu pozostawał targowiskiem, pomimo, iż nabierać zaczął już charakteru reprezentacyjnego.

Z przeszłością tego placu łączą się wszystkie wydarzenia historyczne w Łodzi. Nowy Rynek bywał ich bezpośrednim i naocznym świadkiem. Pamięta on lata powstań narodowych, porywu wolnościowego w roku 1830/31, roku 1863, wydarzenia rewolucji lat 1905—1909, pamięta czasy wielkiej wojny, i okres walk niepodległościowych. Na rynku tym padło nie jedno silne słowo, padł nie jeden strzał i zgasło od takiego strzału nie jedno życie pełne entuzjazmu i poświęcenia dla sprawy wielkiej.

Na placu tym działały się misteria narodowe okresu wszystkich porywów wolnościowych. Jęczał pod okutym butem pruskiego junkierstwa, nasiąkał dziegiem soddackich rot ciemieżycieli i witał jutrzeńkę swobody.

Upamiętnił się wydarzeniami w okresie powstania styczniowego 1863 r.

Ruch powstańczy w Łodzi i okolicy zapoczątkowany został przez księdza Józefa Czajkowskiego. Uzbrojony oddział partyzancki w nocy z dnia 30 na 31 stycznia 1863 roku wkroczył do Łodzi zerwał z ratusza orła rosyjskiego ogłosił rząd narodowy, skonfiskował 18 tysięcy rubli w kasie państwowej.

Pisze o tym wydarzeniu Ludwik Waszkiewicz w „Początkach powstania 1863 roku w Łodzi i okolicy“ („Literatura Łodzi w ciągu jej istnienia“ — Ludwik Stolarzewicz):

„Z lasu radogoskiego partia, prowadzona przez ks. Czajkowskiego, Tampickiego i stolarza Teodora Rybickiego, byłego wachmistrza pruskich huzarów, skierowała się w stronę Łodzi. Powstańcy pomaszerowali przed ratusz. Z gmachu ratusza zrzucano orła rosyjskiego, a na drzwiach przybito odezwy Komitetu Centralnego Narodowego, wzywające ludność do broni“... Pamięta ten Plac lata rewolucji. Po bruku jego skakały sociny kozaków, ścierał się robotnik łódzki z przemocą w walce o wolność. Rozlegały się po ówczesnym Nowym Rynku pieśni rewolucjonistów, fureczały sztandary bojowe, rozlegała się kanonada strzałów. Przecież nie gdzie indziej, tylko tu w pobliżu dzisiejszego Placu Wolności oddał życie za wolność i lud, bohatersko poległy od kuli moskiewskiej robotnik łódzki Tomasz Książczyk.

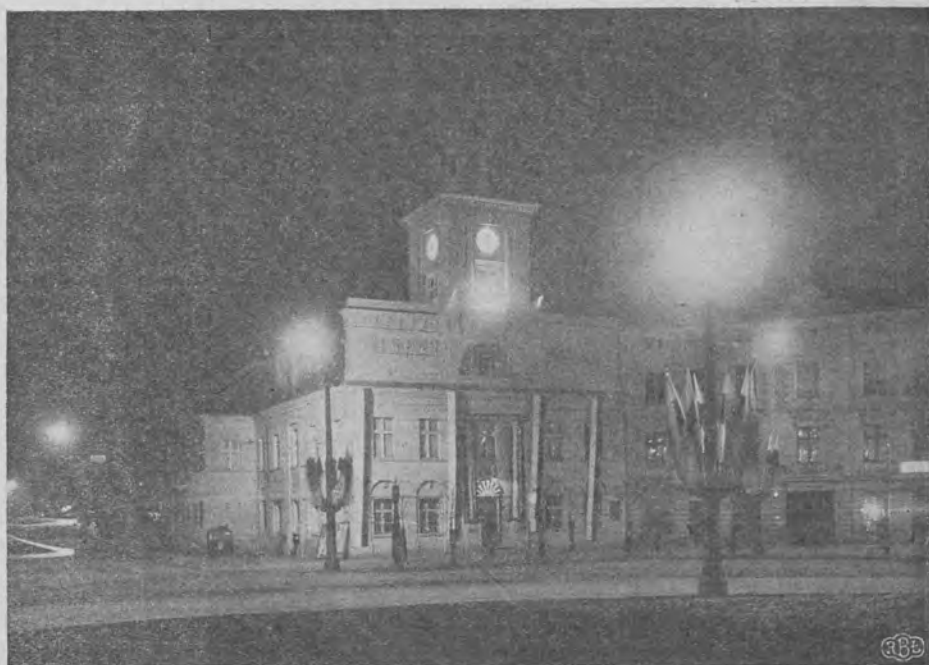
Pisze o tym dr. Adam Próchnik w pracy swej pt. „Rządy wielkorządców łódzkich, generałów Shutlewortha i Szatiłowa“ — Rocznik Łódzki, Tom III rok 1933. „Zaczęto formować pochód. Z tłumu, pisze raport żandarmski, oddzielił się jeden robotnik i wyszedł na środek ulicy z czerwonym sztandarem. Był to Tomasz Książczyk. Padł chorąży. Tłum się rozbiegł...“

Pamięta Plac Wolności — dawny Nowy Rynek — i następne, szczęśliwiej zapowiadające się lata.

A jak wówczas wyglądał Nowy Rynek, Nowe Miasto?

Zabrukowany „kocimi łbami“, nie pozbawiony wybojów, brudny i zaniedbany, przedstawiał się jako zwykłe małomiasteczkowe targowisko, na którym co piątek każdego tygodnia od wielu, bardzo wielu lat odbywały się targi. Zjeżdżało tu nieprzeliczone mnóstwo wozów włościańskich z produktem wsi, rozlokowały się przekupki z nabiałem, pieczywem, rozwijano stragany z wszelakim prowiantem, pełno było wrzawy, krzyków i nawoływań przekupniów, handełsów wszelakiego autoramentu. Schodzili się na rynek miejscowi patrycjusze, zbiegał plebs miejski, bo wszystkich nęciły przysmaki, nowalijki, łaskocące czułe podniebienia człowiecze, a w tym harmiderze, rozgardiaszu, ciżbie ludzkiej, przeplatanej koźmi i utkanej wozami, przechadzał się, jako paw sztywny i nadęty z rękoma zarzuconymi do tyłu, by zawsze były gotowe do brania tego czego brać nie wolno w czarnym mundurze, żakietowym frenczu z mauzerem na pasach, ukrytym w drewnianej kolbie składanej u boku i nieodstępna „szaszka“ czarnym krytą lakierem „gospodin gorodowej“ — stójka carski, stróż ładu i publicznego porządku. Przechadzał się, groźnie spoglądając spode łba, marsowo poruszając wąsiskami ten emerytowany „bohater“ spod Sewastopola w wysokiej typowo moskiewskiej czapie, na której błyszczała w słońcu dużych rozmiarów miedziana blacha. A skoro minęło południe, kiedy zapełniły się kiesy wieśniacze, a zaspokoiliły pożądliwości łyków miejskich, powoli pustoszał Plac-Nowego Rynku. Odpywała fala najazdu. Na rynku pozostawały

ślady targowiska. Pełno nawozu, rupieci i śmieci. Z nory wynurzało się tedy nowe indywiduum — „gorodzkij dwornik“. Szedł krok w krok z insygniami swej władzy — miotłą i łopatą, a często posuwając przed sobą taczkę. Przybrany był w długi fartuch koloru niebieskiego. Na głowie z powagą nosił kaszkiet ceratą z wierzchu kryty. Na daszku czapki świeciła troszkę mniejsza, niż u tamtych blacha mosiężna z napisem „gorodzkij dwornik“, sznurkiem przywiązana do czapki. Uprzątał plac z nawozu i śmieci. Zgarniał to wszystko na kupy, które leżały często tygodniami,

Plac Wolności w nocy. Stary ratusz w świetle iluminacji.

kompostując się znakomicie, zanim przyjechał wóz miejski i zabrał odpadki na podmiejskie pola.

Plac Nowego Rynku, pozbawiony zieleni i kwiecica, posiadał kilka zaledwie anemicznych drzewek, o które zdaje się nikt wówczas nie troszczył się. Czuwała nad nimi Opatrzność. Rynek okolony był typowo wschodniego charakteru żelaznymi barierami, przypominającymi ogrodzenie targowisk końskich.

Tak bywało we dnie, kiedy w godzinach południowego skwaru, otwierały się drzwi starego ratusza i wychodził z nich pyszny, wyprężony jak

struna, umundurzony i wyorderzony gospodarz ówczesnej Łodzi p. prezydent Władysław Pieńkowski, renegat i słuźalec cara, tłumiciel wszelkich ruchów wolnościowych i niezatajony polakożerca, pyszniący się medalem brązowym, za „usmienie polskawo miatieża“.

Czego ten pan nie robił, by się przypodobać popom i oficerom lub żandarmom carskim? W pamięci pokolenia z przed wielkiej wojny wszechświatowej zachował się pewien dzień, szczególnie nastrajany przez „gospodarza“ Łodzi. Był to dzień rocznicy 300-lecia domu carskiego Romanowych. Na placu Nowego Rynku wzniesiona została z woli wielkorządców olbrzymich rozmiarów kopuła i wieża, u której szczytu wielkorządcy umieścili takichże gigantycznych rozmiarów symbol rosyjskiego wszechwładztwa-koronę carów Romanowych. I musiał Plac Nowego Rynku dźwigać ten haniebną i boleśnie ciężki znak niewoli naszej.

W azjatycki zgół sposób „święcono“ ten jubileusz carski. Plac Nowego Rynku został dosłownie odrutowany. Na drutach, ciągnących się od domu do domu, zawieszali dozorczy zwykłe, również typowo wschodnie o kolorowych szklach latarki, które miały w ten sposób iluminować rynek. Upodobniał się Nowy Rynek do placu „majówkowego“ z tego rodzaju lampionami, brakowało tylko na nim katarynki, kataryniarza z jego nieodstępna papugą lub morską świnką. A na wszystko to z cierpliwością miernika wieczności zimno spoglądał zegar z wieżyczki starego ratusza i wybijał godziny systematycznie i miarowo, aż wybił godzinę odmiany — rok 1914, kiedy plac Nowego Rynku stał się terenem przemarszów wojsk dziwnych, nieznaných; przechodzili tu Austriacy, szli Prusacy, Sasi i Bawarczyey, Brandenburczyey i Alzatzczyey. Rozlegała się pieśń ich „Wacht am Rhein...“ Nie wtórował zegar starego ratusza tej obcej nam pieśni żołnierskiej, w takt jego uderzeń mijały ratusz miarowym krokiem pułki niemieckiej landwery i cichły gdzieś w dali... a zegar wydzwaniał godziny rychłego już wyzwolenia. I weszła jutrzienka swobody! Rok 1918. I znów złożono ofiary. Widział je plac Nowego Rynku!

Rozpoczął on nową erę w dziejach dzisiejszego Placu Wolności. Nie wszystko zmieniło się tu w sposób radykalny. Przemiany wymagały czasu wielu lat. Stopniowo i systematycznie realizowano plany przekształceń. Przede wszystkim gmach, stykający się z kościołem ewangelickim sw. Trójcy, po dokonanych remoncie i wewnętrznych przeróbkach, przekazany został z czasem na siedzibę władz municypalnych, które przeniosły się z ratusza pod wieżyczką. W omawianym gmachu czasów niewoli mieściła się szkoła rzemieślnicza. Przez wiele lat następnych w starym ratuszu pracowały agendy Magistratu Łódzkiego, a między innymi Wydział Zdrowia Publicznego. Parter był składnicą akt, później zamieniony na siedzibę Archiwum Miejskiego. Z biegiem lat górną część starego ratusza przekazano

powołanemu do życia Miejskiemu Muzeum Historii i Sztuki im. Bartoszewiczów.

Terenowo nie zmienił się Plac Wolności. Zachował po dzień dzisiejszy ten sam obszar, ale nabrał przestronności, dzięki umiejętnemu rozplanowaniu i przebudowie, wyszlachetniał i wypiękniał.

Pamiętać należy, że do czasów odzyskania Niepodległości ówczesny Nowy Rynek przecinały tory tramwajowe w skrzyżowaniu, prowadzące naprzeciąj rynku od ul. Piotrkowskiej w kierunku Starego Miasta i od ul. Konstantynowskiej w kierunku ul. Średniej dziś Pomorskiej z rozjazdami po środku Nowego Rynku. Inaczej przedstawia się sprawa torów tramwajowych

Plac Wolności w okresie subskrypcji Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej. Na pierwszym planie imitacja dział przeciwlotniczego, w głębi samolot na tle kościoła ewangelickiego św. Trójcy.

dziś. Po prawej stronie Nowego Rynku od wylotu ul. Piotrkowskiej przy ul. Pomorskiej dawniej Średniej mieściły się pod specjalnymi arkadami do dziś zachowanymi, lecz uporządkowanymi, hale targowe z wnękami. Teren ten był odgradzony barierami żelaznymi od samego rynku i części chodnika samego placu. Dziś istnieją na nim trawniki z kwietnikami, a teren został rozgrodzony i tworzy jednolitą całość z Placem Wolności. Środek Placu jak wiadomo zajmuje pomnik Tadeusza Kościuszki, posiada-

jący przed sobą trawniki z kwietnikami. Pomnik wykonany został przez artystę rzeźbiarza Mieczysława Lubelskiego, którego dziełem są również przezeń zaprojektowane latarnie uliczne na Placu Wolności oraz studzienka po północnej stronie placu.

Mury starego ratusza oraz mury siedziby obecnej Zarządu Miejskiego posiadają kilka marmurowych tablic, upamiętniających historyczne wydarzenia narodowe i państwowe, a mianowicie: na starym ratuszu istnieją tablice, z której jedna posiada treść następującą: „Wielką chwilę dziejową dojścia Wojsk Polskich do morza w dniu 10. 11. 1920 r. upamiętniają Rada Miejska i Magistrat m. Łodzi“. Treść tablicy drugiej mówi: „75 rocznicę usunięcia z ratusza orłów carskich i wymarszu na pole walki pierwszych powstańców-Łodzian upamiętnia Związek Ochotników Wojennych Wojsk Polskich w Łodzi“.

Na murach obecnej siedziby Zarządu Miejskiego istnieją 2 tablice o następującej treści: „W dniu wręczenia chorągwi przez m. Łódź — tablicę tę na wieczną rzecz pamiątkę wmurował 28 pułk Strzelców Kaniowskich „Dzieci Łódzkich“ 15 maja R. P. 1927 oraz: „Dla upamiętnienia dziesiątej rocznicy trzeciego powstania ludu śląskiego, który w imię zespolenia z matczyną, powstał przeciwko obcej przemocy, tablicę tę wmurowano w dniu święta narodowego 3 maja 1931 roku“.

Ale nietylko stary ratusz i siedziba Zarządu Miejskiego ozdobione zostały tablicami pamiątkowymi. Na murach kościoła ewangelickiego św. Trójcy umieszczony został dokument z nazwiskami poległych za Polskę żołnierzy armii polskiej. Tablica wymienia nazwiska wszystkich poległych.

KSIĄDZ JĘDRZEJ MAJER.

Ostatni pleban rolniczej Łodzi.

W historii Łodzi, a zwłaszcza w okresie przeszłości rolniczego miasta, najmniej znanym zagadnieniem, wymagającym gruntownych i rychłych studiów, są dzieje parafii staromiejskiej. Kościół i parafia pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny wybiega znacznie dzieje miejskie Łodzi, sięga w głąb wieków średnich. Przeszłość kościoła tego związana jest ściśle z historią Łodzi przedprzemysłowej, w której odgrywa dominującą rolę, skupia życie miasteczka i okolicy, wiąże wszystkie trzy stany, szlachecki, mieszczański i chłopski, w służbie Bożej. Proboszcz, przełożony gminy parafialnej spełniając opiekę nad powierzonymi duszami parafii swojej jest łącznikiem pomiędzy wyznawcami, jest pierwszą osobą w miasteczku, związaną ściśle z życiem publicznym społeczności miejskiej. Tę dominującą rolę można łatwo wykryć przerzucając karty historii Łodzi rolniczej.

Ten szkic pragniemy poświęcić jednemu z tych przodowników Łodzi, z przełomowego okresu jej dziejów, ostatniemu plebanowi parafii łódzkiej z czasów dawnej Rzeczypospolitej, księdzu Jędrzejowi Majerowi.

Niniejsze studium opieramy na dość skąpych materiałach źródłowych, zebranych z akt Archiwum Kapituły Katedralnej we Włocławku oraz z ksiąg parafialnych kościoła staromiejskiego N.M.P., znajdujących się obecnie w Archiwum Diecezjalnym w Łodzi.

Artykuł dzielimy na dwie części. I tak pierwszą poświęcamy rysowi biograficznemu księdza Majera, drugą zaś opisowi parafii łódzkiej z roku 1783. Opis ten, sporządzony przez ostatniego plebańa dawnej Łodzi, doda pewne dane do życiorysu autora oraz przysporzy wiele nowych wiadomości do poznania rozległości i topografii łódzkiej parafii. Druga część niniejszego artykułu w pierwotnej redakcji była zamieszczona w mało przystępnym periodyku („Czasopismo Przyrodnicze Ilustrowane“, R. X, Łódź 1936, s. 117—122), stąd nie jest znana łódzkim regionalistom. Ten fakt był również powodem, że zebrawszy sporo nowych materiałów odważamy się po przerobieniu i uzupełnieniu ogłosić niniejszy przyczynek do dziejów kościoła łódzkiego.

I

Łódź w drugiej połowie XVIII wieku, w dobie Polski upadającej, pod zaborem pruskim po drugim rozbiornie, za czasów Księstwa Warszawskiego, a więc na przełomie dwóch stuleci, przechodziła kryzys swego istnienia. Staczała się do roli najmierniejszej miłościny na ziemiach łęczycko-sieradzkich, której rząd pruski miał zamiar odebrać prawa miejskie i włączyć do powiatu wiejskiego¹). W r. 1777 liczy miasteczko 66 domów i 265 mieszczan²), w r. 1789 — 61 domów i 169 dusz³), w roku rozbiornu, 1793, — 44 (w tym 11 pustych) domów i 191 mieszkańców⁴). Również parafia nie była rozległą, wciśnięta między wielkie parafie, Zgierz, Brzeziny, Mileszki, Kazimierz i inne, obejmowała oprócz miasteczka następujące miejscowości: Brus, młyn Mania, młyn Wójtowski, tartak i młyn Lamus, Rogi, Radoszecz, Rokicie, Wólka i Zarzew. Od początku parafia łódzka należała do archidiecezji gnieźniewskiej, a od roku 1765 wraz z całym terytorium biskupich dóbr wolborskich poddana została jurysdykcji biskupstwa kujawskiego⁵). W tym również czasie z fundacji biskupa włocławskiego Antoniego Kazimierza Ostrowskiego powstaje z gruntu nowy kościół drewniany w miasteczku na miejscu dawnego, o którym wizyta z r. 1763 mówi, że jest stary i zmurszały. Budowa nowej świątyni przypada na lata 1765—1768⁶).

Kościół parafialny w Łodzi różnych miał w swym poczcie pasterzy, od dostojników kościelnych do skromnych i cichych komendarzy, od wykształconych ludzi do zupełnie miernych inteligencyj, o czym świadczą ich prace dla parafii, troski o kościół i parafian w świetle wizyt parafialnych oraz luźnych zapisek, rozrzuconych po różnych materiałach historycznych.

Parafia łódzka osierociała. Już w roku 1766 po długim administrowaniu kościołem parafialnym rzekł się dobrowolnie stanowiska tutejszego pleba-

1) Stebelski A., *Teksty źródłowe do dziejów Łodzi 1332—1820*, Łódź 1934, s. 32-33.

2) Archiwum Akt Kapituły Katedralnej Włocławskiej (w dalszym ciągu będziemy używali skrótu A.A.K.K.W.) vol. 212 — „*Rewizja Miasteczka y wsiów klucza Łódzkiego z opisaniem budynków y wszelkich Danin powinności na groncie spisana 1777*”.

3) Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie — Archiwum Skarbu Koronnego, oddz. II nr 164 — „*Taryffa dymów i ludności powiatu brzezińskiego w wojew. łęczyckim r. 1789*”.

4) Stebelski, j. w. s. 29.

5) Morawski M. ks., *Materiały do dziejów Łodzi w Archiwum Akt Kap. Kat. Włocławskiej*, Łódź 1930, s. 41—43.

6) Muznerowski St. ks., *Przyczynki do monografii Łodzi*, Łódź 1922, s. 59 i 64.

na ksiądz Karol Godaczewski, kanonik kolegiaty łęczyckiej, a zarazem proboszcz w Sroczku⁷⁾. Tymczasowo oddał biskup łódzkie probostwo w komendę proboszczowi w Niesułkowie w trosce o pieczę duchowną nad wierzniymi jeszcze w tym samym roku⁸⁾. Następnego roku 1767, dekretem biskupim powołany został do Łodzi dla objęcia parafii dotychczasowy wikariusz wolborski Wojciech Bubelski⁹⁾. Pobył nowego plebana nie trwał długo, w dwa lata później, 1769 roku decyzją biskupa została przyjęta rezygnacja ks. Bubelskiego, nowomianowanego kanonika honorowego kolegiaty kruszwickiej, proboszcza w Brudni¹⁰⁾.

Tak w zarysie wyglądają dzieje parafii łódzkiej na krótki czas przed objęciem probostwa przez księdza Jędrzeja Majera.

Kościół N. M. P. na Starym Mieście w Łodzi. Sztych z r. 1853.

Fot. Włodzimierz Pfeiffer.

Ks. Jędrzej Majer długi czas pełnił obowiązki duszpasterskie w Łodzi. Pełne cztery dziesiątki lat przebywał tutaj, od 1769 do 1809, tj. do chwili swej śmierci. Ks. Andrzej Majer, używał i podpisywał się także formą imienia „Jędrzej“, był ostatnim proboszczem łódzkim z czasów Polski przedrozbioro-

⁷⁾ A.A.K.K.W. vol. 57, f. 97 — „Resignatio Ecclesiae Parochialis in Łodz per Godaczewski“.

⁸⁾ Tamże, f. 124 — „Commenda Ecclesiae Parochialis in Łodz“.

⁹⁾ Tamże, f. 138 — „Institutio Bubelski ad Ecclesiam in Łodz“.

¹⁰⁾ Tamże, f. 183-4 — „Resignatio Ecclesiae Parochialis Łodz per Bubelski“.

wej, a zarazem ostatnim Łodzi rolniczej, był świadkiem wielu znamiennych wydarzeń w dziejach rolniczych miasteczka.

Aktem nominacyjnym z dnia 27 kwietnia 1769 roku, wydanym w Warszawie przez biskupa wrocławskiego Antoniego Kazimierza Ostrowskiego, objął po ks. Bubelskim plebanię łódzką ks. Majer. Nowy proboszcz złożył wyznanie wiary, przysięgę na wierność biskupom, wziął na siebie obowiązek strzeżenia całości dóbr kościoła łódzkiego oraz przyjął zobowiązanie odzyskania utraconych. Po czym biskup powierzył mu władzę nad całą parafią tak w sprawach duchownych, jak i materialnych, a na znak tego złożył ręce swoje na głowę nominata w obecności notariusza kurii biskupiej oraz księdza Józefa Saudyniego, kanonika kruszwickiego¹¹⁾, proboszcza w Tuszynie (1767—1799¹²⁾).

W niespełna trzy miesiące od wydania biskupiego dekretu instalacji ks. Majera na probostwo łódzkie przybył do miasteczka nowy władca parafii. Pierwszym publicznym wystąpieniem jego, potwierdzonym zapiską w aktach metrykalnych, był chrzest dziecięcia Jana, syna Jakóba i Jadwigi Zarzeckich, mieszczan łódzkich, dnia 14 lipca 1769¹³⁾).

Mało posiadamy materiałów do odtworzenia biografii naszego księdza Majera, zwłaszcza zupełna głusza panuje o życiu jego przed przybyciem do Łodzi. Ex silentio można wyciągnąć mniej lub więcej zbliżone do prawdy wnioski o latach młodzieńczych proboszcza.

¹¹⁾ Tamże, vol. 57, f. 195 i vol. 58, f. 9. — „Institutio Majer ad Ecclesiam Parochialem in Lodz. Anno quo supra (1769). Die vero Jovis vigesimo septimo Mensis Aprilis Varsaviae. Illustrissimus Excelentissimus et Reverendissimus Dominus Antonius Casimirus de Ostrow Ostrowski Episcopus Vladislaviensis et Pomeraniae ad Ecclesiam Parochialem in Lodz post liberam Resignationem Admodum Reverendi Adalberti Bubelski in Brudnia Parochi praesentanti illius ultimi et immediati Possessoris vacante, Reverendum Andream Majer Ecclesiae Parochialis in Lodz legitimum Patronum et Collatorem praesentatum autoritate ordinaria instituendum ac investiendum esse duxit, ut quidem praevia examine ac recepto prius ab Ipso iuxta praescriptum S. Concilii Trid. et Bullae Pii V ac Contitut. Provinc. Super Catholicae Fidei professionem, tum quoque de obodientia et reverentia sibi et Illustrissimis ac Reverendissimis succedaneis Vladislaviensibus pro tempore existentibus praestanda, de que non aliendis distae Ecclesiae Parochialis in Lodz Bonis quinimo alienatis pro posse recuperandis solito corporali iuramento, per manus suae capiti ipsius impositionem instituit ac investibit, curam animarum, administrationem spiritualium et regimem temporalium rerum eiusdem ecclesiae in Lodz ipsi commisit, literasque intitutionis et investiturae in forma solita extradendas decrevit Praesente Illustri Admodum Reverendo Josepho Saudny Canonico Crusviciensi Parochiali in Tuszyn Curato, et me quo supra Notario Actuario“.

¹²⁾ Muznerowski St. ks., Tuszyn w ziemi piotrkowskiej. Włocławek 1912, s. 65—66.

¹³⁾ Archiwum Diecezjalne w Łodzi, Akta par. N.M.P. w Łodzi, ks. 2 Liber baptisatorum et coniugatorum 1738—1778, f. 89, zap. 1039.

W dekretach nominacyjnych zwykle wpisywano piastowaną godność lub poprzedni urząd desygnowanego plebana. W akcie wprowadzenia księdza plebana Majera nie ma żadnej wzmianki o poprzednim jego zajęciu. Biorąc pod uwagę jeszcze i ten fakt, że pełne czterdzieści lat włodarzył łódzką parafią, można sądzić z dużym prawdopodobieństwem, iż była to pierwsza jego samodzielna placówka w administracji parafialnej. Wolno iść dalej w przypuszczeniach: ponieważ przeciętny wiek, w którym kończyło się studia seminaryjne i otrzymywało kapłaństwo, stanowi 25 rok życia, gdy zwrócimy uwagę na datę śmierci jego, r. 1809, a więc znanych jego 40 lat życia, i dodamy przypuszczalnych 25 lat, otrzymamy już sędziwy wiek proboszcza 65 lat, należy wnioskować, że bezpośrednio po seminarium lub po krótkim wikariacie w jednej z parafii diecezji przybył ksiądz Majer do Łodzi.

W pierwszym okresie jego rządów łódzką parafią występują dość często w aktach metrykalnych, jako rodzice chrzestni lub świadkowie Wojciech i Barbara Majerowie, poczym ich w księgach metrykalnych nie znajdujemy¹⁴⁾. Z pewną ostrożnością wolno wysunąć przypuszczenie, że byli to rodzice księdza, których ze sobą pleban do Łodzi sprowadził. Słowo „honestus“, sławnetny, oznacza pochodzenie mieszczańskie. Tytuł taki spotykamy w zapiskach przy nazwisku Majerów.

Zbierając nasze wywody stwierdzamy, że ks. Jędrzej Majer był synem mieszczan Majerów i, że urodził się około roku 1740—1745.

O innych członkach rodziny Majerów nic nie wiemy, a i o wspomnianych rodzicach giną ślady w aktach łódzkich.

Przeżył ks. Majer około 65 lat i zmarł na stanowisku plebana łódzkiego dnia 11 czerwca 1809 roku, opatrzony na wieczną drogę świętymi sakramentami. Ostatnią posługę przy zmarłym pełnił sąsiedni pleban z Mileszek, Onufry Święcicki, kanonik kurzelowski. Na wyraźne życzenie w ostatniej woli pochowano długoletniego proboszcza, na cmentarzu przy-kościelnym przed samym wejściem do kościoła¹⁵⁾. Znamiennym jest fakt pogrzebania miejscowego pasterza parafii na cmentarzu, a nie w kościele i to przed wejściem. Jest to zmarłego proboszcza akt poczucia znikomości własnej, a może skruchy i bojaźni Bożej. Charakterystycznym dopełnieniem

¹⁴⁾ Tamże, liczne zapiski.

¹⁵⁾ Tamże, ks. 3 — „Liber metrices mortuorum et sepultorum in ecclesia parochiali Lodzensi dioecesis Vladislaviensis decanatu volboriensis. Ab anno Domini 1778-vo die undecima Augusti inchoatus“ — k. 47 (dolepiony kawałek papieru) — „1809, Die 11-ma Junii obiit Perillustris Admodum Reverendus Dominus Andreas Majer Parochus Lodzensis, munitus omnibus sacramentis sepultus est in coemeterio ante ingressum Ecclesiae per Reverendum Dominum Onuphrium Święcicki, Canonicum Kurzeloensem, Parochum Milesensem“.

tego może być opinia wydana przez wizytatora biskupiego z roku 1787, w której czytamy: „W Łodzi proboszcz dosyć obyczajny, nie mogłem się dowiedzieć o żadnym narzekaniu ludzi na niego. Widzę to tylko, iż książki i gospodarstwa nie są u niego w szacunku, wolałby tymczasem bawić się odwiedzinami i oddalaniem od kościoła. W utrzymaniu praw kościoła swego i w odzyskaniu dziesięcin opieszale chodzi...”¹⁶⁾.

Przypatrzmy się teraz pracy księdza Majera. Najlepszym źródłem dla poznania tego zagadnienia są wizytacje kościoła łódzkiego, sporządzone przez delegowanych wizytatorów biskupich.

W dziesięć lat po objęciu parafii przez księdza Majera, w r. 1779 odbyła się wizyta we wrześniu. Czytamy w niej, że „nienajgorszy stan tutejszego kościoła zawdzięczać należy zabiegom miejscowego plebana...“; jego staraniem została pokryta gontami wieżyczka na kościele, sprawione nowe obrazy w ołtarzach, dzwonnica i kostnica gruntownie przerobione... Duże okazał zrozumienie proboszcz przez wznowienie szkoły parafialnej i wzniesienie zabudowań gospodarczych. Tymi pracami zasłużył sobie pleban na pochwałę, to jednak zaleca mu wizytator poczynić inne zabiegi około dobra parafii i nakazuje nie wydalać się stąd, chyba, gdyby zostawił zastępcę¹⁷⁾. Uwaga wizytatora o częstym wydalaniu się z parafii potwierdza się w licznych zastępstwach miejscowego proboszcza przez okoliczny kler, o czym świadczą także akta metrykalne¹⁸⁾.

Następna znana nam wizyta generalna, kościoła tutejszego odprawiona 13 lutego 1797 r. przez ks. Jakuba Miszewskiego, kanonika kaliskiego i dziekana wolborskiego, tak opisuje stan kościoła, a tym samym charakteryzuje działalność łódzkiego proboszcza. Nakazy ostatniej wizyty generalnej zostały częściowo przez plebana wykonane: ornaty sporządzone, jeden zielony przybył; dzwonnica dobrze zreperowana; kostnica przeniesiona; dla organisty płacą z wójtostwa zarzewskiego 30 zł. Młynek proboszcz wystawił i osadził przy nim jednego chłopca, który odrabia pańszczyznę. A dalej następują nowe nakazy, nałożone na plebana w sprawie powiększenia ilości szat i sprzętów liturgicznych, a także ma proboszcz zaradzić, aby od północnej strony śniegi nie zawiewały na kościół od czego znacznie psuje się malowanie i drzewo gnić zacznie. Ma ksiądz pleban dołożyć więcej starania o stan gospodarczy probostwa, założyć jaki ogród i postarać się o pszczoły na tak wygodnym miejscu¹⁹⁾. I tu następuje znana nam już z wyżej zamieszczonego cytatu opinia o życiu i działalności księdza Majera.

¹⁶⁾ A.A.K.K.W., vol 93 — „Visitationes Decanalıs Ecclesiarum Parochialium in Decanatu Volboriensi iacentium...”

¹⁷⁾ Muznerowski, j. w. s. 60—62.

¹⁸⁾ Archiwum Diecezjalne w Łodzi, Akta par. N.M.P. ks. 2.

¹⁹⁾ A.A.K.K.W., vol. 93. j. w., ob. przyp. 16. Muznerowski St., Przyczynki... s. 62.

Należy nam jeszcze się przypatrzeć działalności księdza proboszcza, stojącej poza sprawami czysto gospodarczymi.

W r. 1779 dzięki ks. Majerowi zakończone zostały stare księgi metrykalne, sięgające połowy XVII stulecia i założone nowe, z których znamy tylko dwie. Można przypuszczać, że wówczas także powstała trzecia księga z metrykami chrztu. Dwie dochowane do naszych czasów zawierają wpisy zaślubin i zgonów: 1) „Liber metrices copulatorum“ z pierwszą zapiską z 24 stycznia 1779 r.; 2) „Liber metrices, mortuorum et sepultorum in ecclesia parochiali Łodzensi dioecesis Vladislaviensis decanatu volboriensis. Ab anno Domini 1778-vo die undecima Augusti inchoatus“²⁰⁾.

Z nakazu arcybiskupa gnieźnieńskiego, prymasa Michała Jerzego księcia Poniatowskiego otrzymał w roku 1783, jak i inni proboszczowie, ksiądz Majer instrukcję i wzór opisu parafialnego, celem sporządzenia takowego dla swej parafii. Jeszcze tego samego roku elaborat swój ksiądz proboszcz wypracował i przesłał swej zwierzchniej władzy. Stąd Łódź z najbliższą okolicą otrzymała po raz pierwszy opis topograficzny w ramach parafii, którym szczegółowo zajmujemy się w drugiej części naszego szkicu.

W życiu publicznym miasteczka pleban łódzki dość często występuje, czy to z racji swych funkcji kościelnych, czy też jako najdostojniejszy współ-mieszkaniec tutejszej społeczności. Spotykamy go i w księgach kościelnych i miejskich. Występuje ks. Majer jako świadek różnych aktów prywatno-prawnych, a zwłaszcza przy spisywaniu testamentów mieszczan łódzkich²¹⁾.

Roku 1792, dnia 28 kwietnia nastąpiło potwierdzenie praw mieszczan łódzkich, nadanych przez biskupa Jakuba Uchańskiego w r. 1561. Roboracja tego dokumentu nastąpiła w Łodzi w obecności świadków delegowanych z Włocławka oraz przedstawicieli tutejszych mieszczan. Na czele łódzkiej delegacji stał ksiądz Jędrzej Majer i jego nazwisko w dokumencie na pierwszym miejscu po biskupich delegatach umieszczono, dalej następuje dzierżawca klucza łódzkiego, poczym pan burmistrz i pisarz miejski w imieniu obywatelstwa miasteczka²²⁾.

Tu również należy podnieść staranie księdza plebana o szkołę. W omawianej wizytacji z r. 1779 wizytator podkreślił, że dzięki ks. Majerowi wznowiona została szkoła parafialna po jakimś dłuższym nieistnieniu.

²⁰⁾ Obie księgi znajdują się obecnie w Archiwum Diecezjalnym w Łodzi w zespole akt parafii staromiejskiej N.M.P.

²¹⁾ Archiwum Miejskie w Łodzi, Księgi wieczyste obywatelstwa łódzkiego miasteczka Łodzi — liczne zapiski.

²²⁾ Muznerowski, Przyczynki... s. 84—85. W tekście dokumentu podano nazwisko proboszcza w odmiennej pisowni — „Mejer“.

Ubóstwo materiału źródłowego nie pozwala na szczegółowe zrekonstruowanie biegu życia i działalności księdza Majera. Był przeciętnym proboszczem małomiasteczkowym tej epoki w świetle dostępnych nam przekazów historycznych. Żył życiem miasteczka i okolicy i chyba niewiele wyrastał ponad swe otoczenie. Ambicje jego prawdopodobnie streszczały się do wygodnego wegetowania na jednym miejscu. Nie starał się o przeniesienie na inną parafię lub inne stanowisko. Nie poszedł w ślady swych poprzedników na łódzkiej parafii, którzy z tego probostwa na rentowniejsze przechodzili placówki lub też osiągalni godności kościelne. Nie wiele też troszczył się o całość i dobro kościoła i parafii, wykonywał jeno najpilniejsze nakazy wizytatorów biskupich. Być może większa ilość danych rozszerzyła by nasz zakres wiedzy o ostatnim plebanie rolniczej Łodzi i przedstawiła w barwniejszych kolorach. Tymczasem pozostanie nam w wymiarze ówczesnej łódzkiej przeciętności.

II.

Do skromnych zasobów źródłowych z dziejów miasta Łodzi dorzucamy ten niewielki opis topograficzny parafii łódzkiej z r. 1783, na podstawie którego badacz-regionalista niejedno uzupełni, niejedno wyjaśni, niejedno poprawi z przeszłości rolniczej naszego miasta, tak mało jeszcze dziś znanej, mimo prac. A. Stebelskiego, A. Zanda i E. O. Kossmanna.

Niżej publikowany opis ma być dalszym krokiem w wydawaniu drukiem każdego przekazu historycznego z dziejów Łodzi za czasów dawnej Rzeczypospolitej, aby udostępnić materiał źródłowy szerszym kołom badaczy i miłośnikom naszej przeszłości.

Opis parafialny łódzkiego plebana jest cennym materiałem do topografii miasta, ponieważ cała dawna parafia łódzka znalazła się w granicach wielkiej Łodzi, a sam opis był sporządzony w celu dostarczenia materiału do prac kartograficznych.

Na szczególną wartość materiałów tych, zawartych w opisach parafii, zebranych drogą ankiety w latach 1783—1785, zwróciła uwagę Komisja Atlasu Historycznego Polski przy Pol. Akad. Umiejętności podczas swych prac nad gromadzeniem danych statystyczno-topograficznych do map z doby Sejmu Czteroletniego (1788—1792)¹⁾. Również powodując się

¹⁾ Pierwszą pracę tego rodzaju wydano w 1930 r. p. t.: Mapa Województwa Krakowskiego z doby Sejmu Czteroletniego (1788—1792) wraz ze źródłami i metodą w opracowaniu dr Karola Buczka. Obecnie na ukończeniu są prace nad mapami woj. płockiego, poznańskiego, sandomierskiego i lubelskiego.

szczególną wartością tego rodzaju przekazu źródłowego wydał w roku 1932 Feliks Pohorecki „Opis Poznania z roku 1787“²⁾, mimo tak dobrze znanych dziejów tego miasta, obfitującego w poważny i bogaty materiał historyczny. Oczywiście, że łódzki opis nie może zrównać się z opisem Poznania, niemniej jednak godnym jest publikacji, z racji swego wyjątkowego charakteru, szczegółowego opisu łódzkiej parafii, i to opisu urzędowego, sporządzonego przez osobę najbardziej w ówczesnym miasteczku kompetentną, przez ojca całej Łodzi i okolicy, księdza proboszcza Andrzeja Majera na polecenie swej władzy zwierzchniej, biskupa kujawskiego.

Aby mieć jasne pojęcie powstania tego opisu należy sięgnąć do jego genezy; co było przyczyną sporządzenia takiego aktu? W odpowiedzi trzeba przypomnieć sobie kilka faktów z historii kartografii czasów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Jest to czas nagłego i szybkiego rozwoju polskiej kartografii, rozpoczętej, po okresie największego upadku tej dyscypliny, a zarazem sztuki, za panowania Sasów, przez księcia Józefa Aleksandra Jabłonowskiego, wojewodę nowogrodzkiego około roku 1740. Pracę pięknie zaczęta prowadził dalej i szybko rozwijał mecenas nauk i sztuk na tronie polskim, nieszczęśliwy Stanisław August. Praca wre nad mapami różnego rodzaju i różnych dzielnic dawnej Rzplitej, przechodząc w końcu od sporządzania map ogólnych do kart szczegółowych. Pracują wtedy w Polsce na żołądź jednego i drugiego mecenasa kartografowie znani ze swych prac: Włoch Jan Antoni Rizzi-Zannoni, Jan Fryderyk Enderseh, kapitan wojsk koronnych Franciszek Czaki, spolonizowany Węgier, ksiądz Franciszek Czaykowski, kanonik sandomierski, a od 1788 roku kanonik łowicki, i przede wszystkim kartograf J. Kr. M. pułkownik Karol de Perthées, słynny autor „mapp szczegulnych“ województw, a między innymi i mapy szczegółowej (1 : 225.000) województwa dawnego łęczyckiego, do której zapewne korzystał z materiału, zebranego przez proboszcza m. Łodzi.

O dziejach odrodzenia naszej kartografii pisał w syntetycznej pracy dr Karol Buczek³⁾.

W tym dążeniu tworzenia map szczegółowych oddzielnych jednostek administracji świeckiej oraz kościelnej, tzn. województw, ziem i diecezji Polski przedrozbiorowej, przybył z pomocą miłośnik kartografii, brat królewski, prymas Michał Jerzy Poniatowski, który polecił duchowieństwu zebrać we wspomnianych latach, 1783—1785, materiały topograficzne dla swego kartografa ks. Czaykowskiego, który wyłącznie na podstawie tych opisów opracował mapy województw: krakowskiego i sandomierskiego.

²⁾ W „Kronice miasta Poznania“ — rocz. X., 1932.

³⁾ Die Reform der polnischen Kartographie zur Zeit des Königs Stanislaus August (1764—1795) — w dziele zbiorowym: „La Pologne au VII-e Congrès International des Sciences Historiques“. Varsovie 1933, s. 12 + mapka.

Wycinek z mapy Gilly'ego, Specialkarte von Süddeutschen (1802—1803).

Z tych również materiałów korzystał w dużej mierze Karol Perthées w opracowywaniu, wspomnianych, swych „mapp szczególnych“ województw oraz w dziele „Geograficzno-statystycznego opisania parafii Królestwa Polskiego z roku 1791“⁴⁾.

Materiał zebrany „... na Uskutecznienie mapy czyli karty Geograficznej...“ drogą ankiety, rozesłanej plebanom, jest zawarty w 23 tomach zbroszurowanych, które odzyskaliśmy na mocy Traktatu ryskiego od Rosji dopiero w roku 1930 z b. Biblioteki Sztabu Głównego w Petersburgu, gdzie były zdeponowane. Rękopisy te dostały się do Petersburga z biblioteki puławskiej X. X. Czartoryskich po upadku powstania Listopadowego. Obecnie znajdują się w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

Opisy te zostały złączone parafiami w dekanatach, a dekanaty alfabetycznie w tomach poszczególnych diecezji. Opisy diecezji kujawskiej, w których znajduje się praca naszego księdza Majera, obejmują zaledwie jeden tom i to wspólnie z diecezją chełmską. Jest to tom 23; dekanaty w nim od litery „B“ do „W“, a w dekanacie wolborskim na kartach 240—241 nasz opis, obejmujący 4 strony. Opisy diecezji kujawskiej, podobnie jak opisy diecezji: krakowskiej i chełmskiej, pochodzą z roku 1783; zaś z archidiecezji gnieźnieńskiej i diecezji poznańskiej datują się z lat 1784—85⁵⁾, a sam opis Poznania z 1787 r.

Dla tym lepszego zorientowania się, co taki opis parafii powinien zawierać, na co powinien każdy pleban odpowiedzieć, a co dał w swym materiale ksiądz A. Majer i co mógł dać mając tak szczupłą parafię, otoczoną ze wszech stron potężnymi lasami, podamy tu w treszczeniu 9 punktów kwestionariusza, na podstawie którego miał pleban łódzki opisać swoją parafię. Pełny tekst kwestionariusza stawia bardzo szczegółowe pytania, na które mieli proboszczowie dawać również obfite odpowiedzi. W dużej mierze zależała odpowiedź od inteligencji plebana, jego znajomości terenu i pilności, zależała od rozległości parafii i jej urozmaïcenia krajobrazowego.

Ankieta stawiała pytania następujące⁶⁾:

- 1) W którym archidiakonacie, dekanacie, województwie, powiecie, leży kościół farny i które są wioski do niego należące oraz jaka ich odległość od kościoła?

⁴⁾ Karol Buczek, Mapa Wojew. Krakow... j. w. s. 15 i 42.

⁵⁾ Kleczyński Józef — Poszukiwania spisów ludności Rzeczypospolitej polskiej w zbiorach Moskwy, Petersburga i Wilna — „Archiwum Kom. Historycznej“ A. U. t. VIII, Kraków 1898, s. 380.

⁶⁾ Pełny tekst ankiety zachował się w t. IX. opisów parafii, k. 311—316, przy opisie par. Grzymałków w dekanacie małogojskim, pow. checińskim. W skrócie ogłosili pytania ankiety: Kleczyński Józef — Poszukiwania... j. w.; A. Halban, Statystyczny opis parafii polskich w XVIII w. — „Kwartalnik Histor.“ z roku 1898, s. 99—100.

- 2) Które są kościoły sąsiedzkie, jaka ich odległość, i w których powiatach są położone.
- 3) Które są miejsca znaczniejsze i jak odległe od tej parafii.
- 4) Jakie są drogi do miejsc wyrażonych.
- 5) Bagna, błota, jeziora, stawy, brody, sadzawki, kanały, mosty, przeprawy, groble, tamy, kępy, rzeki, strugi, ścieki wód — czy są i jakie się znajdują?
- 6) Co za bory, lasy, w nich jakowe drzewa, zarośla, krzaki, wąwozy i góry — czy są i jakie nazwiska mają?
- 7) Młyny, tartaki, hamernie, rudnie, huty, folusze, czy są? jako też wody słone i miejsca starożytność okazujące?
- 8) Drogi partykularne od kościoła do wsiów parafialnych, jako też kościoła parafialnego, ze wskazaniem długości drogi.
- 9) Granice wojewódzkie, ziemskie, powiatowe, czy przecinają parafie?

Do kwestionariuszy w diecezji kujawskiej celem lepszego wyjaśnienia artykułów w nich zawartych i celem podania metody pracy dodano specjalną instrukcję, której początkowy ustęp, jako ciekawy przyczynek do powstawania opisów parafialnych w myśl uczonych wywodów władz, a które najprawdopodobniej powstawały „ad hoc“ przy pomocy jeno pamięci proboszczowskiej, tutaj podaje⁷⁾:

„Artykuły według których ma być uczynione iak naydokładniejsze opisanie całej diecezji Kujawskiej w Polsce na ułożenie mapy czyli karty Geograficznej. Każdy Imć Xiądz Pleban wzięwszy od swego parafialnego kościoła y wykazawszy w którym Archidiakonacie, Dekanacie, Woiewództwie, Ziemi, Powiecie iest położony, wyrazi wszystkie wioski y miejsca należące do niego porządkiem alfabety, nie zaniedbując nawet nowych Osad oraz tychże wiosek y miejsc położenie i odległość od swego parafialnego kościoła. Przy każdej z osobna wiosce wyrazić dziedzica lub possesora tak świeckiego jako y duchownego lub zakonnego. Położenie albo situs wiosek y miejsc należących do parafii wyrazić się ma przez ośm punktów czyli stron horyzontu, to iest Pułnoc, Południe, Wschód, Zachód, Wschód Letni, Wschód Zimowy, Zachód Letni, Zachód Zimowy, co nayprostszemu Rolnikowi wiadome iest (!). NB. Podczas opisania naisykowniej będzie tak sobie uszykować stolik, żeby usiadłszy przy stoliku tymże obrócić się

⁷⁾ Początek tych „Artykułów...“ podał także w t. VIII „Archeionu“ Bańkowski Piotr — Powrót do kraju po stu latach. Rewindykacja rękopisów z b. Biblioteki Sztabu Głównego w Petersburgu, wywiezionych z Polski po upadku Powstania Listopadowego — s. 22—23.

twarzą albo na samą Północ albo na samo Południe. Obróciwszy się twarzą na samo Południe, wszystkie punkta i strony wschodnie będą w lewej ręce, zachodnie zaś w prawej... Miara odległości miejsc od parafialnego kościołka ma być zawsze wyrażana przez miarę mil. Ponieważ zaś w kraju naszym mile nie są równe, żeby tę trudność ile bydź może ułatwić, na troiaki gatunek mile podzielić można, to jest na Mile wielkie, mierne y małe, także też y część tychże mil to jest $\frac{3}{4}$ mili, $\frac{1}{2}$ mili, $\frac{1}{4}$ mili, pół ćwierci mili, mniej lub więcej resztę odległości można wyrazić przez kroki..."

Po tym ciekawym materiale przygotowawczym poznamy się z naszym opisem Łodzi. Tekst opisu ks. Andrzeja Majera podaje w dosłownym brzmieniu, nic nie zmieniając, zachowując jego oryginalną, specyficzną pisownię, a tylko częściowo modernizując ortografię. Sądzę, że sam tekst źródła i jego pisownia rzucą odpowiednie światło na umysłowość łódzkiego plebana. Rękopis ten posiada czyste, czytelne, duże, może nieco niezgrabne pismo. Na pytania kwestionariusza ksiądz Majer odpowiada nie zawsze szczegółowo, niektóre pozbywa milczeniem, niektóre przestawia lub łączy razem. Stąd wynika, że proboszcz nasz odpowiada tylko na 6 zagadnień ankiety, miast na dziewięć.

„TARYFFA PAROCHIEJ MIASTECZKA ŁODZI“⁸⁾

1-mo Kościół miasteczka Łodzi parochialny.

Kościół Miasteczka Łodzi Parochialny w Archidjakonacie Wrocławskim⁹⁾ w Województwie Łęczyckim, w Powiecie Brzezińskim, w diecezji kujawskiej jest położony. Tenże kościół stoi wielkimi drzwiami na wschód słońca letni¹⁰⁾, a wielkim ołtarzem na zachód zimowy¹¹⁾. Miasteczko zaś Łódź samemi borami jest obległe, tak ze wschodu, z południa, z północy y z zachodu. Niema na okół ciągłego pola, naydalej na staj sześcioro, siedmioro.

Rzeki płynącej żadnej niemasz około miasteczka, tylko źródła, które się poczynają na staj czworo w odległości za dworem od wschodu słońca¹²⁾

⁸⁾ Tytuł tego opisu jest odmienny, niż w opisach innych parafij. Najczęściej spotyka się „Opis parafii X...“, „Parafia X...“, „Opisanie parafii X...“. Tytuł „Taryffa“ jest, zdaje mi się, użyty wyjątkowo przez łódzkiego plebana, a przy tym nieodpowiadający treści opisu, który nie posiada żadnych materiałów statystycznych.

⁹⁾ Archidjakonat wrocławski.

¹⁰⁾ Oznacza kierunek północno-wschodni.

¹¹⁾ Oznacza kierunek południowo-zachodni.

¹²⁾ „Źródła“ należy rozumieć jako rzeczkę Łódkę, wypływającą na wschód od dworu dawnej Starej Wsi, która już w naszym opisie nie występuje. Nazwa rzeki Łódki na

i wpływaia w staw duży, który jest za miastem na południe¹³), na tym stawie są mosty we dwóch groblach, jeden most akcyzowy i z młynem, drugi most dworski bez młyna.

2-do Wioski do miasteczka Łodzi należące.

Wioski należące do parochii miasteczka Łodzi. Nayprzód Bałuty¹⁴), wieś dziedziczna WJM. Pana Karnkowskiego, chorążego radziejewskiego sześcioro stay od parochii na wschód słońca letni¹⁵).

2-do. Brus¹⁶), wieś prześwietnej Kapituły Krakowskiej klucza fabiańskiego¹⁷), w odległości trzy ćwierci mili od miasteczka Łodzi na zachód słońca zimowy¹⁸).

3-tio. Mania młyn na tychże źródłach¹⁹), które się ciągną przez stawy miasteczka Łodzi, wynoszą skromne ćwierć mili na zachód słońca.

4-to. Młyn Woytowski. Stem Młyn Kościelny²⁰) teje parochii samej łódzkiej.

Także tartak i młyn Lamus²¹) nazwany Jaśnie Wielmożny Imci X. Biskupa kujawskiego. Te zaś stoją na południe, na źródłach²²), które się po-

starych mapach nie istnieje, a źródła jej nie dość zgodnie są oznaczone. Na najstarszej mapie szczegółowej dawnego województwa łęczyckiego, sporządzonej w podziale 1 : 225.000 w roku 1793 przez sławnego kartografa króla Stanisława Augusta, pułkownika Karola de Perthées'a („Mappa szczegulna Woiewodztwa Łęczyckiego...“) źródła tej rzeczki są oznaczone w pobliżu miejscowości „Izykow“ (dziś nieznaney), leżącej między Łodzią a Widzewem. Na zredukowanej mapie Gilly'ego „Specialkarte von Südpreussen“ (1:115.200), wydanej w latach 1802—1803, rzeczka wypływa z folwarku Starej Wsi. Na „Karcie topograficznej Królestwa Polskiego“ (1:126.000), wykonanej przez Kwatermistrzostwo Wojsk Polskich, a wykończonoy i wydanej przez gen. Richtera w roku 1843 (z datą 1839 r.), znajdują się źródła Łódki koło miejscowości „Smolarnia“, leżącej między Łodzią a Widzewem, nieznaney dziś, a odpowiadającej perthées'owskiemu „Izykowi“. A na mapie gen. Wojciecha Chrzanowskiego z roku 1857 w podziale (1 : 300.000) rzeczka wypływa na wschód od Starej Wsi.

¹³) Ten „duży staw“, leżący na południe od miasteczka, dziś nieistniejący, to obecna ulica „Nad Łódką“, dawniej południowa granica Łodzi.

¹⁴) Dzielnica miasta, do r. 1915 jako wieś o zdecydowanym charakterze miejskim należała do gminy Radogoszcz.

¹⁵) Ob. przyp. 10.

¹⁶) Wieś na zachód od miasta Łodzi położona.

¹⁷) Klucz pabianicki.

¹⁸) Ob. przyp. 11.

¹⁹) Młyn Mania nad rzeką Łódką to dzisiejsza fabryka „Mania“ w dzielnicy miasta tej samej nazwy.

²⁰) Oba młyny na rzece Jasień, w obecnej dzielnicy miasta Księży Młyn.

²¹) Młyn ten, leżący w pobliżu dwóch wspomnianych, znajdował się na dopływie rzeki Jasień.

²²) Rzeczka Jasień.

czynają za Młynem Woytowskim od wschodu słońca y każdy młyn ma swój stawek ćwierć mili od parochiej łódzkiej.

5-to. Rogi²³⁾, wioszcyna deserta²⁴⁾ między samemi borami o trzy ćwierci mili na wschód słońca.

6-to Radogoszcz²⁵⁾, wieś Jmci Pana Mateusza Strzałkowskiego, burgrabiego łęczyckiego, ćwierć mili skromne od miasteczka Łodzi na północ.

7-mo. Rokicie²⁵⁾, wieś i młyn ze stawem prześwietnej Kapituły Krakowskiej od miasteczka Łodzi pół mili na południe słońca. W tej wsi woytostwo trzyma JPan Kanieski.

8-vo. Wolka²⁵⁾, wieś JWJmci X. Biskupa kujawskiego, pół mili skromne od miasteczka na południe. Stem wioszcyna Widzew²⁵⁾ w samych borach: tegoż JWImci X. Biskupa kujawskiego trzy ćwierci mili na wschód słońca.

Stem Zarzew²⁵⁾ wieś, w którym jest woytostwo prześwietnej Kapituły Kujawskiej, należąca do tegoż JWImci X. Biskupa kujawskiego; to woytostwo trzyma WJmci Pan Kasiewicz, starosta olborski²⁶⁾, odległości trzy ćwierci milj od miasteczka Łodzi na południe.

3-tio Kościoły w okolicy sąsiedzkiej.

Od miasteczka Łodzi kościoły w okolicy sąsiedzkiej: 1-mo. Kościół Łągiewnicki X.X. Franciszkanów, jest wieś od miasteczka Łodzi na północ, w odległości na mile dobrą.

2-do. Kościół w Lutomiarsku parochialny, od miasteczka Łodzi mil dwie na zachód słońca. Tamże kościół X.X. Reformatów.

3-tio. Kościół mileski²⁷⁾ na wschód słońca, jedna mila od Łodzi.

4-to. Kościół w Zegrzu²⁸⁾, miasteczku J.K. Mci pięć ćwierci mili od miasteczka Łodzi na północ.

5-to. Kościół w Żgowie²⁹⁾. Miasteczko dwie mile od Łodzi na południe w województwie Sieradzkim.

4-to Miasta znaczniejsze około miasteczka Łodzi.

1-mo. Znaczniejsze miasteczko w odległości Łodzi jest miasto Brzeziny

²³⁾ Wieś na półn.-zachód od m. Łodzi.

²⁴⁾ Opustoszała.

²⁵⁾ Dzielnice miasta wielkiej Łodzi.

²⁶⁾ Starosta wolborski.

²⁷⁾ Kościół par. w Mileszkach.

²⁸⁾ Zgierz.

²⁹⁾ Rzgów.

w Powiecie Brzezińskim, w Województwie Łęczyckim. O mil trzy od Łodzi, a to na wschód słońca letni.

2-do. Miasto Fabianice³⁰⁾ Kapituły Krakowskiej w Województwie Sieradzkim, mil dwie dobre od Łodzi na południe słońca.

3-tio Miasto Piotrków grodowe; mil sześć od Łodzi na samo południe słońca.

Droga od Łodzi do Lutomierska piaszczysta i błotnita.

Droga od Łodzi do Fabianic³⁰⁾ borem suchym y polami.

Droga od Łodzi do Piotrkowa — trakt bity i publiczny borami, piaskami bez błot, bagnów y wód żadnych.

5-to Bory około miasteczka Łodzi.

Około parochiej y miasteczka Łodzi wielkie y znaczne bory na wschód słońca, południe, zachód y północ, różnego rodzaju drzewem są zarosłe. Jako to znamienite sosny, dęby, grabina y świerczyna, a miejscami w zarosłach y buczyna się znajduje.

6-to Źródła około miasteczka Łodzi.

Parochja miasteczka Łodzi nie zamyka w sobie innych granic wojewódzkich, ani rzeki żadnej, tylko cała ze wszystkimi wioskami, z stawami, z młynami, z bory, lasy, położona jest w samem w Województwie Łęczyckim, w Powiecie Brzezińskim, przy źródłach żywych i donoszących.

2-do Źródła zaś wypadające:

o ćwierć mili od miasteczka Łodzi, któremi stawy i młyny płyną. Też same źródła³¹⁾ w odległości dwóch mil wpadają do rzeki Neru i Warty.

Niniejsze parochiej mojej opisanie dla lepszej wiary ręką własną podpisuje.

X. Jędrzej Majer, pleban Łódzki
mpp.

Tak to wygląda opis, zwany „Taryffa“, naszego proboszcza. Nie należy on do najobszerniejszych, dotyczących stron łódzkich, bo pleban par. Mileszek, ks. Idzi Kromosiński dał swój materiał na 8 stronach; a pleban zgierski, ks. Paweł Antoni Zaboklicki, kanonik łęczycki, opisał swą parafię na 24 stronicach; tymczasem nasz czcigodny ks. Jędrzej dał nam skromny czte-

³⁰⁾ Pabianice.

³¹⁾ Rzeka Łódka wpada do rz. Neru pod Józefowem koło m. Konstantynowa.

ro-stronicowy materiał topograficzny. Częściowo tłumaczymy sobie tę skromność w pisaniu, wszak parafię jego „wielkie i znaczne bory... opasują i nic specjalnie godnego nie miał do zanotowania; a że lasy były wielkie, to utwierdzają nas opisy sąsiednich parafij, i tak pleban zgierski w roku 1784 pisał: „Kościół w miasteczku Łodzi... zostaje w dekanacie olborskim, za gęstym borem drzewa różnego...“; a w innym miejscu: jadąc do Łodzi „...drogą błotnistą i potem w bór rzadki sosnowy, który kilkorgiem staje długi, a z tego w las gęsty świerczyny, jedliny i innego drzewa, błotniste...“, a dalej „... także borem samym, gęstym miejscami, różnego drzewa, droga dla częstych korzeni i wybojów, zakrętów, błota, wielce uprzykszona całą milę...“³²).

³²) Zob. Kaczmarek R., Zgierz z okolicą pod koniec XVIII. wieku. Łódź 1937.

HENRYK CZAPLICKI

Inżynier-Technolog
Wydziału Przedsiębiorstw
i Apropowizacji

SPRAWA WYWOZU I NISZCZENIA ŚMIECI W M. ŁODZI. (Dokończenie).

Program działalności Zakładu Oczyszczania m. Łodzi „Z. O. M. w Łodzi“.

Po zakończeniu*) wszechstronnych badań, obliczeń kosztów budowy i urządzenia przedsiębiorstwa miejskiego dla odświecenia m. Łodzi oraz obliczeń kosztów jego eksploatacji — Gmina m. Łodzi, — stosownie do art. 26 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. nr 32, poz. 311), w brzmieniu ustawy z dnia 31 marca 1938 r. (Dz. U. R. P. nr 24, poz. 210), na mocy uchwały swoich organów stanowiących, zgodnie z wnioskiem swych organów opiniodawczych, — przejmie na siebie wyłączne prawa i obowiązki usuwania śmieci ze wszystkich nieruchomości, położonych na terenie i w obrębie m. Łodzi, o czym będzie podane w swoim czasie obwieszczenie publiczne,

W myśl tego regularny i stały wywóz śmieci oraz ich niszczenie — Gmina wykorzystywać będzie we własnym zakresie, albo na mocy umowy koncesyjnej, wykonywanie tych obowiązków odda innej osobie prawnej lub fizycznej pod firmą: „Zakłady Oczyszczania Miasta“ — „Z. O. M.“ w Łodzi“.

Dla obznajmienia właścicieli nieruchomości o ich obowiązkach i prawach, jak również o wzajemnym stosunku z „Z. O. M.“ opublikowany będzie statut lub przepisy miejscowe, normujące sprawę odświecania m. Łodzi i uzupełniające rozporządzenia Tymczasowego Prezydenta miasta Łodzi z dnia 15 grudnia 1935 roku (Ł. D. W. nr 28, poz. 488) o „Szczegółowych Przepisach Sanitarno-Porządkowych“, obowiązujących na terenie m. Łodzi już dwa lata przeszło.

Organizacja oczyszczania miasta przez „Z. O. M.“ z jednoczesnym likwidowaniem obecnie działających przedsiębiorstw prywatnych, będzie się odbywać okręgami, począwszy od śródmieścia.

Zgodnie z obecnym stanem sanitarno-porządkowym: ulepszone nawierzchnie, dokonana kanalizacja — wodociągi oraz według już rozmieszczonych śmietnic ruchomych zamiast stałych śmietników, — miasto Łódź

*) nr nr 2, 3 „Dziennika Zarządu Miejskiego w Łodzi“ z 1939 roku.

będzie podzielone na dwie części: „Śródmieście“, posiadające powyższe urządzenia i inne tereny poza nim, które nazwijmy „Przedmieście“ i które ich nie posiadają zupełnie lub w bardzo niskiej skali.

Granicami śródmieścia są:

od Placu Wolności

ul. Pomorska do ul. Dr St. Kopcińskiego (Zagajnikowa)

„ Dr St. Kopcińskiego do ul. Fabrycznej

„ Fabryczna, Abramowskiego, Brzeźna, Radwańska do ul. Żeromskiego

„ Żeromskiego do ul. Kopernika

„ Kopernika do linii Kolei Kaliskiej

„ linia Kolei Kaliskiej do ul. 11 Listopada

„ 11 Listopada do Placu Wolności.

W skład tej części miasta Łodzi wchodzi komisariaty policyjne o powierzchni i zaludnieniu:

Komisariat P. P.	P O W I E R Z C H N I A			Ilość mieszkańców	
	Ogólna w ha	Śródmieście		Ogólne liczby przybliżone	Śródmieście zaokrąglone
		w %	w ha		
V	259	98 ⁰ / ₀	254	85.000	84.000
VII	242	100 ⁰ / ₀	242	69.000	60.000
VIII	188	100 ⁰ / ₀	188	48.000	48.000
X	242	50 ⁰ / ₀	121	30.000	20.000
IV	292	20 ⁰ / ₀	58	64 000	25.000
XI	242	10 ⁰ / ₀	24	44.000	4.000
Razem	1.465	60	887	340.000	250.000

W granicach powyżej wskazanych, według Dyrekcji Przedsiębiorstwa Miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi“ — posiadamy w 7 strefach przymusu kanalizacyjnego już wykonane w 100⁰/₀ wszystkie kanały, zaś co się tyczy rozmiarów powierzchni i ilości ruchomości, to w szczegółach wykonanie tej nieodzownej dla czystości miasta inwestycji przedstawia się już obecnie w następujący sposób:

Przypus kanalizacyjny	Powierzchnia	NIERUCHOMOŚCI		
		zabudowanych	skanalizowanych	
			ilość	%
Strefa I	63,8	282	278	99%
" II	78,6	304	300	99%
" III	150,2	639	638	100%
" IV	269,3	701	640	91%
" V	72,3	225	200	89%
" VI	173,9	320	194	61%
" VII	217,4	373	66	19%
" VIII itp.	inwestycje nierozpoczęte			
Razem	1.045	2.844	2.316	81,43%

Przy zestawieniu liczbowym obu tablic powyższych i po rozpatrzeniu planu miasta stwierdzamy, że:

1) śródmieście jest prawie całkowicie skanalizowane,

2) śródmieście winno być podzielone na 2 okręgi, z których I okręg winien obejmować najmniej V i VII komisariat w całości, najwyżej V, VII i VIII komisariat w całości.

II okręg winien obejmować VIII, X i IV w całości lub X, IV i XI w całości.

Przyjmując pierwszą alternatywę otrzymamy do obsługi:

w okręgu odśmiecienia	powierzchni ogólnej w ha	skanalizowanej %	ludność osób
I-ym	501	100%	154.000
II-im	722	88%	142.000
w drugiej alternatywie			
I-ym	689	97%	192.000
II-im	776	50%	138.000

Ze względu na trudności napotymane w pierwszym okresie organizacji przyjąć należy alternatywę pierwszą. Przyczyną drugą: dlaczego należy wybrać alternatywę pierwszą jest i ta okoliczność, że w określonym powyżej I-ym jej okręgu są zniesione w 100% śmietniki stałe, w II-im w 88% i w takim stosunku winny być nieruchomości zaopatrzone w ruchome śmietnice metalowe dla śmieci. W alternatywie zaś drugiej posiadamy powyższe urządzenia w skali 97% i 50%.

Z tego względu okresy pełnego uruchomienia wywozu śmieci — stałe i regularnie — winny trwać od dnia zakończenia organizacji „Zakładu Odśmieciania Miasta“:

dla I-go okręgu — V i VII komisariaty — w ciągu 3-ch do 6 miesięcy,

dla II-go okręgu XIII, X i IV komisariaty — w ciągu 6 do 9 dalszych miesięcy.

Do przedmieść należeć więc będzie reszta 9-iu komisariatów, które, oznaczając kolejność ich przejmowania, będzie planować się w zależności od ustalenia miejsc niszczenia śmieci — początkowo na zsepiskach, następnie na spalarniach.

Ze względów sanitarno-porządkowych należy kierować się skalą gęstości zaludnienia, przy oznaczaniu kolejności uruchamiania odśmieciania, jednak iść dalej będziemy zmuszeni odśrodkowo i mieć znów na uwadze warunki sanitarno-porządkowe (kanalizacja — wodociągi i nawierzchnie). Na mocy powyższego fazy rozwojowe odśmieciania miasta będą miały zapewne kolejność następującą:

Okręg odśmieciania	Komisariaty	Powierzchnia w ha	Zaludnienie		Okres czasu pełnego przejęcia od poprzedniego okręgu
			Ogółem	na 1 ha osób w przybliżeniu	
III	XI	242	38.000	157	W ciągu
	IX	660	29.000	47	9—12
	XII	485	25.000	52	miesiący
	IX. XI. XII.	1.387	92.000	66	

Okręg odśmiecania	Komisariaty	Powierzchnia w ha	Zaludnienie		Okres czasu przejścia od poprzedniego okręgu
			Ogółem w przybliżeniu osób	na 1 ha	
IV	III	397	71.000	180	w ciągu
	II	429	25.000	58	12—15
	I	636	51.000	80	miesiący
	I, II, III	1 462	147.000	100	
V	VI	715	12.000	17	w ciągu
	XIII	308	37.000	120	9—12
	XIV	780	47.000	57	miesiący
	VI, XIII, XIV	1 803	93.000	52	

Zestawiając więc wyżej powiedziane, przejście przez Z. O. M. całego obszaru m. Łodzi do regularnego i stałego odśmiecania czyli:

- 1) zniesienie na całym obszarze m. Łodzi wszystkich śmietników stałych,
- 2) przyuczenie właścicieli nieruchomości do zbierania śmieci w śmietnice ruchome, zakupione przez nich na własny rachunek oraz utrzymywanie przez nich w czystości na własne ryzyko — jak również
- 3) wywóz śmieci przez Z. O. M. i
- 4) ich niszczenie przez racjonalne składanie na zypiskach bądź przez spalanie lub inną utylizację — trwać może:

dla I okręgu	V i VII kom.	501 ha	154.000 mieszk.	3—6 mies.
„ II „	VIII, X, XI „	722 „	142.000 „	6—9 „
„ III „	XI, IX, XII „	1387 „	92.000 „	9—12 „
„ IV „	III, II, I „	1452 „	147.000 „	12—15 „
„ V „	VI, XIII, XIV „	1803 „	93.000 „	9—12 „
Ogółem dla 14-tu komisariatów		5875 ha	628.000 mieszk.	39—54 mies.

lub $3\frac{1}{4}$ do $4\frac{1}{2}$ lat.

W celu uplastycznienia samego zapoczątkowania działalności Z. O. M. podaje się tutaj plan V i VII komisariatu, jako I-y okręg.

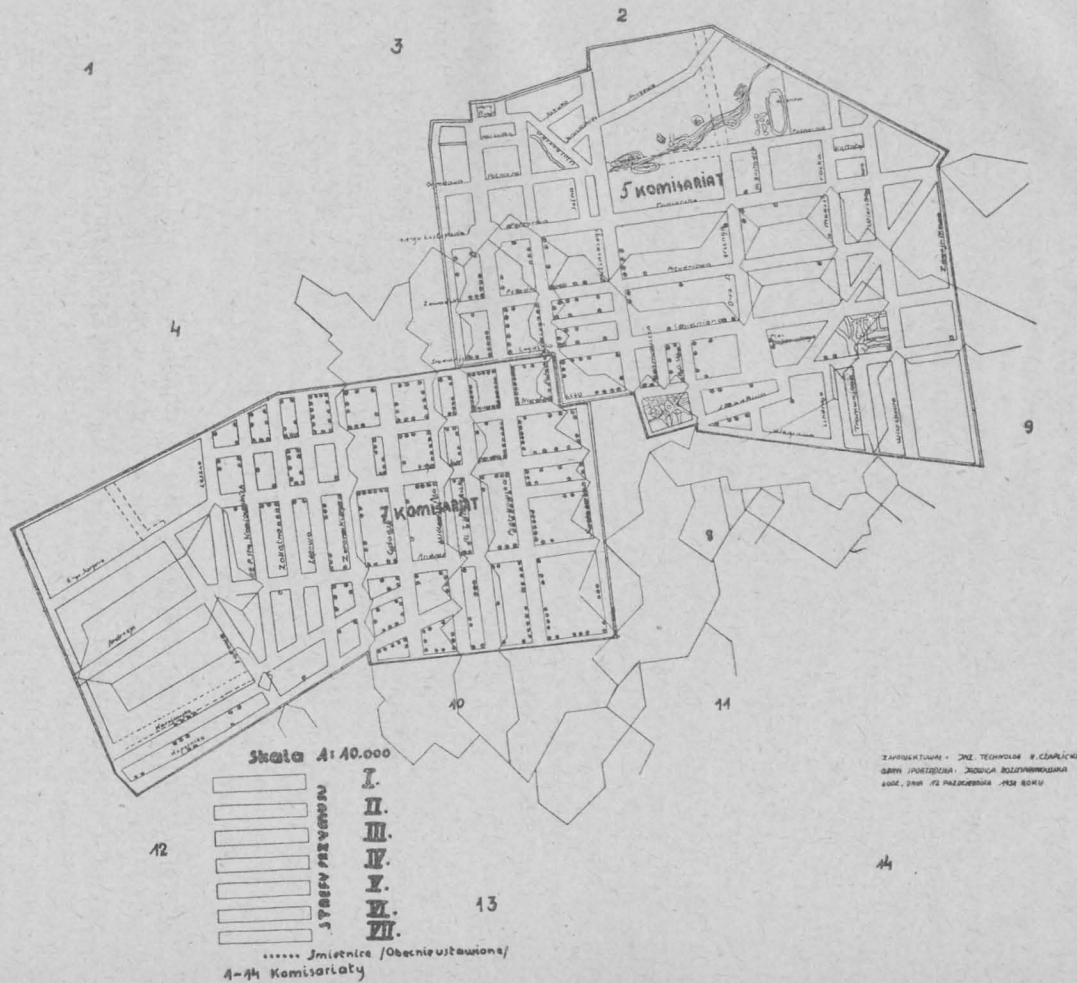
Na planie tym uwidoczniiony jest teren, część V-go komisariatu; nie posiadający jeszcze ani kanalizacji, ani nie zaopatrzonej w śmietnice ruchome. Tym nie mniej działalność Z. O. M. winna obejmować i tę część oznaczonego okręgu, oczekiwanie bowiem z jej oczyszczaniem na budowę kanalizacji mogłoby się przeciągnąć na bardzo długi okres wielu lat. „Przepisy Sanitarne-Porządkowe“ nie uzależniają czystości i porządku w miastach od przeprowadzenia kanalizacji i wodociągów. Zbieranie i wywożenie śmieci obowiązuje zawsze, głównie zaś wszędzie, tj. nie tylko w śródmieściu. Logika przepisów powyższych nakazuje nawet, że główną uwagę należy zwrócić na tereny znajdujące się w największej zanieczyszczonych miejscach, nie tylko dlatego, że one największą grożą zdrowiu ludności je zamieszkującej, lecz również dlatego, że większa część śmieci w śródmieściu pochodzi z przedmieść, skąd wiatr oraz ruch ludzki i kołowy znosi śmieci do śródmieścia. — W miarę oczyszczania przedmieść zyskuje się coraz czystsze śródmieście.

Prócz tej ważnej przyczyny należy zwrócić uwagę, że obowiązkiem Z. O. M. będzie nie tylko odśmiecanie miasta, lecz również usuwanie nieczystości ciekłych, jakimi są wydzieliny ludzkie — kał, którego zbiorniki, w przeważnej liczbie nieruchomości w Łodzi, nie odpowiadają najprymitywniejszym wymogom techniki, tym bardziej nakazom sanitarnym. Obejmując okręgi odśmiecania, w których znajdują się małe, następnie coraz większe tereny nie skanalizowane — Z. O. M. przystąpi do drugiego swego obowiązku — do asenizacji, tj. do wywozu nieczystości z dołów kloacalnych i utylizacji olbrzymich ich mas, obecnie wsącżających się w grunt podwórz i ogródków, mogących zatruć wody głębinowe — studzienne, bardzo często wypływających na wierzch, a nawet zmywanych lub przepuszczanych do otwartych ścieków publicznych. W ten sposób powoli i postępowo drugi dział oczyszczania miasta zacznie wchodzić do działalności Z. O. M., jako drugie przedsiębiorstwo, prowadzone we własnym zakresie Zarządu Miejskiego lub znów przez koncesjonariusza.

Zarząd Miasta: 1) przez Wydział Przedsiębiorstw i Apropowizacji od lat kilku bada tę sprawę i opracowane były projekty przedsiębiorstwa asenizacyjnego, tj. sposoby opróżniania dołów kloacalnych i wywożenia mas nieczystości z nieruchomości nieskanalizowanych; 2) przez Wydział Techniczny opracowuje techniczne projekty „Centralnych Zlewisk“, zaś 3) Wydział Gospodarczy bada i szuka terenów w okolicach m. Łodzi, które możnaby zakupić i za zezwoleniem odpowiednich władz zużytkować pod budowę zakładu utylizacji zlewanych mas nieczystości.

Realizacji dotychczasowej tego niezbędnego dla m. Łodzi przedsięwzięcia stały na przeszkodzie również brak uprawnień oraz brak dostatecznych środków, których skala będzie o wiele wyższa, niż dla pełnego sfinalizowania odśmiecania m. Łodzi. Obecnie przy postępowej realizacji odśmiecania miasta i coraz dalej idącego rozwoju budowy kanalizacji, jednoczesne uporządkowanie urządzeń kloącznych i wywóz ich zawartości, wspomagając i ułatwiając instalację kanalizacji i organizację odśmiecania, winno doprowadzić m. Łódź do stanu wysokiej kultury sanitarnej i pierwszorzędnego wyglądu urbanistycznego, godnych tego wielkiego osiedla ludzi wielkiej pracy.

PLAN DO PROGRAMU ORGANIZACJI ZAKŁADU ODŚMIECANIA
 MIASTA ŁODZI DLA 3 WARIANTÓW JEGO POZĄTKOWEJ
 DZIAŁALNOŚCI.

„MIESZKANIA SPOŁECZNE NAJPOTRZEBNIEJSZE“.

Z odczytu St. Tołwińskiego w Polskim Towarzystwie Reformy Mieszkaniowej.

Dnia 20 kwietnia rb. na walnym zebraniu Polskiego Towarzystwa Reformy Mieszkaniowej p. Stanisław Tołwiński wygłosił odczyt n. t. „Mieszkania społeczne najpotrzebniejsze“.

Prelegent na wstępie przypomniał rezolucję Polskiego Kongresu Mieszkaniowego, na którym po raz pierwszy sformułowano termin: mieszkanie społeczne najpotrzebniejsze. Za mieszkanie takie uznano wtedy: dla pracowników najemnych, zarabiających do 300.— zł miesięcznie, mieszkania półtora i dwuizbowe o powierzchni użytkowej od 30 do 42 m. kw. oraz dla pracowników najemnych, zarabiających do 400.— zł miesięcznie, mieszkania półtora, dwu i trzyizbowe o powierzchni użytkowej do 56 m. kw. Normy te są skromniejsze od zagranicznych oraz od wysuwanych często w Polsce dezyderatów, jednakże głoszenie haseł bardziej wygórowanych jest w naszych warunkach społecznie wręcz szkodliwe. Normy holenderskie przewidują 10—20 metrów kw. powierzchni użytkowej na osobę (zależnie od ilości członków rodziny), natomiast w osiedlu T.O.R. na Rakowcu przypada 8 m. kw. na osobę, a w osiedlu W. S. M. na Żoliborzu (mieszkania zajęte przez robotników i pracowników umysłowych) przypada 12 m. kw. na osobę. Mieszkania ostatniej kolonii Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej mają powierzchnię użytkową 24 m. kw. (dla 2—3 osób), 30 m. kw. (dla 3—4 osób) i 36 m. kw. (dla 4—6 osób). Na mieszkania przypada więc 6—12 m. kw., zgodnie z doświadczeniami warszawskimi.

Następnym ograniczeniem pojęcia mieszkania społecznie najpotrzebniejszego jest określenie górnej granicy dochodów jego użytkowników. Tylko dla pewnej części ludności — najmniej zamożnej — należy budować mieszkania, korzystające w jakiegokolwiek formie z kapitałów społecznych.

Wreszcie mieszkanie takie powinno być skromnie wyposażone oraz budowane przy pomocy tanich kredytów, skoro ma być istotnie dostępne dla szerokiej rzeszy ludności. Jeżeli mieszkanie dla pracownika umysłowego o pow. 56 m. kw. ma kosztować poniżej 60.— zł miesięcznie (jest to grani-

ca górna komornego, gdy się zważy, że 80% pracowników umysłowych zarabia poniżej 360.— zł miesięcznie), wówczas oprocentowanie kapitału — zakładając 40.— zł za metr sześć. budowy — nie może przekraczać 3% rocznie.

Sformułowanie programu budownictwa mieszkaniowego pod hasłem popierania mieszkań „małych“ jest niedostateczne, albowiem mieszkania małe są częstokroć bardzo kosztowne i dostępne tylko dla warstw zamożnych. Akcja państwowa, popierająca takie mieszkania, nie ma nic wspólnego z popieraniem mieszkań społecznie najpotrzebniejszych. Dążenie do budowy mieszkań zbyt dużych jest charakterystycznym błędem początkujących działaczy mieszkaniowych. W Rosji głoszone takie hasła jeszcze kilka lat temu; mieszkania wybudowane w myśl tych zasad są obecnie zajęte przez kilka rodzin. Gdy się domaga budowy mieszkań mniejszych, nie chodzi o „stabilizację nędzy“, jak zarzucają zwolennicy większych norm, ale o zaspakajanie potrzeb masowych zgodnie z możliwościami naszego gospodarstwa społecznego. W Ameryce buduje się mieszkania dla warstw zamożniejszych; po pewnym czasie są one zajmowane przez ludność uboższą, jak przenoszone ubrania. Nie należy wysuwać podobnych koncepcyj. Należy kredyty przeznaczone na cele budownictwa mieszkaniowego zwiększyć i budować za nie nie garsoniery, ale mieszkania społecznie najpotrzebniejsze.

P R O T O K Ó Ł

8 POSIEDZENIA RADY MIEJSKIEJ

Łódź, dnia 27 kwietnia 1939 roku.

Komplet członków Rady 97.

Obecnych członków Rady 93.

I. Członkowie Rady:

- a) obecni: 1. Adamiec Franciszek, 2. Bednarczyk Leon, 3. Belka Antoni, 4. Brauer Kurt, 5. Brzeziński Benedykt, 6. Bukowski Piotr, 7. Ciechański Stanisław, 8. Czernik Antoni, 9. Cyrański Adam, 10. Chmieliński Marian, 11. Dembiński Marian, 12. Domeradzi Henryk, 13. Dynek Stefan, 14. Furmanek Bolesław, 15. Goliński Stanisław, 16. Grzelak Antoni, 17. Handelsman Sura-Chana, 18. Holenderski Lew, 19. Kędzierski Władysław, 20. Kopczyński Stanisław, 21. Kacprzak Stanisław, 22) Karpik Andrzej, 23. Kempner Rafał, 24. Klinkiewicz Bronisław, 25. Kotowski Witold, 26. Kowalski Bronisław, 27. Dr. Krausz Juliusz, 28. Krężel Antoni, 29. Kruczkowski Bronisław, 30. Kukulski Julian, 31. Kuźniak Stefan, 32. Lewin Izaak, 33. Liberman Fiszel, 34. Lipszyc Bencjan, 35) Majzner Herszlik, 36. Malinowski Seweryn, 37. Mazurowski Bronisław, 38. Miliński Andrzej, 39. Morgentaler Icek-Josek, 40. Napieralski Antoni, 41. Neurode Bruno, 42. Ortel Władysław, 43. Pachała Jan, 44. Pietrzak Stanisław, 45. Potkański Józef, 46. Poznański Chaim-Lajb, 47. Ks. Kan. Rajchert Roman, 48. Rakowski Michał, 49. Ratajczyk Stanisław, 50. Rosenberg Szymon L., 51. Dr. Rostkowski Czesław, 52. Skrzydlewski Ludwik, 53. Sobczak Kazimierz, 54. Sobociński Antoni, 55. Stawiński Wincenty, 56. Strzelecki Stanisław, 57. Sumerowski Marian, 58. Szczepańczyk Władysław, 59. Sztrauch Zurech, 60. Szwajdler Franciszek, 61. Schwemm Robert, 62. Szulc Henryk, 63. Dr. Tartakower Leon, 64. Teubner Alfred, 65. Dr. Tomaszewicz Wincenty L., 66. Wirowski Beniamin, 67. Wasilewski Kazimierz, 68. Wendtland Edmund, 69. Dr. Więckowski Stanisław A., 70. Witaszewski Kazimierz, 71. Wyrzykowski Kazimierz, 72. Zajdel Leonard, 73. Zajdlowa Józefa, 74. inż. Zerbe Emil, 75. Zygielbojm Szmul-Mordka.

- b) nieobecny usprawiedliwiony — 1. Hartman Kazimierz.
- c) nieobecni nieusprawiedliwieni: 1. Głowacki Lucjan, 2. Krzynówek Stanisław, 3. Nutkiewicz Szlama.
- d) spóźnieni: 1. Eychner Rajzla, 2. Grochowski Bolesław, 3. Jurczak Waclaw, 4. Mendasik Zygmunt, 5. Mermelsztajn Majer.

II. Członkowie Zarządu Miejskiego:

- a) obecni: 1. Prezydent Kwapiński Jan, 2. Wiceprezydent Walczak Adam, 3. Wiceprezydent Purlal Antoni, 4. Wiceprezydent Szewczyk Artur, 5. Ławnik Andrzejak Edward, 6. Ławnik Borucki Bronisław, 7. Ławnik Duszkiewicz Mieczysław, 8. Ławnik Grzegorzak Leon, 9. Ławnik Malinowski Leon, 10. Ławnik Matula Władysław, 11. Ławnik Milman Szmul, 12. Ławnik Miłaczewski Jan, 13. Ławnik Zwierzewicz Ewaryst.

III. Urzędnicy miejscy:

- 1. Naczelnik Ancyporowicz Aleksander, 2. Naczelnik inż. Brzozowski Julian, 3. Naczelnik Chwalbiński Leon, 4. Naczelnik dr Grabowski Albin, 5. Wicedyrektor Graliński Włodzimierz, 6. Dyrektor inż. Gundlach Stanisław, 7. Dyrektor Kalinowski Mieczysław, 8. Naczelnik Konopka Heliodor, 9. Zastępca Naczelnika Leśniczak Zygmunt, 10) Zastępca Naczelnika dr Majsjon Bolesław, 11. Naczelnik inż. Przeździecki Stanisław, 12. Naczelnik inż. Rybołowicz Jan, 13. Naczelnik Rogowicz Stefan, 14. Naczelnik Rutkowski Jan, 15. Sekretarz Sałaciński Aleksander, 16. Naczelnik dr inż. Wilkoszewski Bogumił, 17. Naczelnik Wisławski Tadeusz, 18. Dyrektor inż. Wojewódzki Waclaw, 19. Naczelnik Wysocki Adam.

Przewodniczący: Prezydent Miasta Kwapiński Jan.

Sekretarz: Wicedyrektor Zarządu Miejskiego Graliński Włodzimierz.

Stenografki: Brzozowska Klara i Milewska Zofia.

Porządek obrad:

- I. Z a g a j e n i e (stwierdzenie quorum, przyjęcie porządku obrad i protokołu poprzedniego posiedzenia, komunikaty).
- II. W y b o r y :
 - 1. Komisji Rewizyjnej (przewodniczący, zastępca przewodniczącego, 11 członków i 6 zastępców członków),
 - 2. Komisji Opieki Społecznej (20 członków),

3. 2 członków Rady Szpitalnej,
4. 3 członków i 3 zastępców członków do Komisyj Poborowych,
5. 6 członków Rady Zarządzającej Kanalizacji i Wodociągów.
6. 6 członków Rady Nadzorczej Gazowni Miejskiej.
— ref. p. dyr. M. Kalinowskiego —

III. Sprawozdania Komisyj Radzieckich:

a) Komisji Regulaminowo-Prawnej w przedmiocie:

1. zmiany § 1 Przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi (uchwała Magistratu nr 28 z dnia 17 marca 1939 roku) — ref. p. dyr. M. Kalinowskiego —
2. zatwierdzenia Regulaminu, normującego porządek na targowiskach zwierzęcych oraz w halach hurtowej sprzedaży mięsa (uchwała Magistratu nr 24 z dnia 17 marca 1939 roku) — ref. p. naczelnika inż. J. Brzozowskiego —

b) Komisji do Spraw Ogólnych w przedmiocie:

1. uchwalenia szczegółowego planu zabudowania terenów, położonych w południowo-wschodniej części miasta po obu stronach ul. Dąbrowskiej (uchwała Magistratu nr 2 z dnia 11 marca 1939 roku) — ref. p. nacz. inż. J. Rybołowicza —
2. zawieszenia rozpatrzenia prośby p. Roberta Kesslera o zezwolenie na budowę na posesji przy ul. Brzezińskiej (uchwała Magistratu nr 91 z dnia 14 kwietnia 1939 roku) — ref. p. nacz. inż. J. Rybołowicza —

c) Komisji Finansowo-Budżetowej w przedmiocie:

1. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Łódzkiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Dobroczynności gruntu przy placu im. gen. H. Dąbrowskiego (uchwała Magistratu nr 18 z dnia 17 marca 1939 roku) — ref. p. radnego dr St. Więckowskiego —
2. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Adama Rassalskiego terenu, położonego przy ul. Grzybowej (uchwała Magistratu nr 46 z dnia 24 marca 1939 roku) — ref. p. radnego K. Witaszewskiego —
3. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź gruntów od Sp. Akc. I. K. Poznański w Łodzi (uchwała Magistratu nr 67 z dnia 5 kwietnia 1939 roku) — ref. p. radnego W. Stawińskiego —
4. wystawiania weksli przez Zarząd Miejski przedsiębiorcom i dostawcom do wysokości zł 1.500.000.— (uchwała Magistratu nr 99

z dnia 14 kwietnia 1939 roku) — ref. p. radnego K. Hartmana —

5. umorzenia kwoty zł 4.403,14, należnej Gminie Miejskiej Łódź od Wolnej Wszechnicy Polskiej — Oddział w Łodzi — z tytułu przewozu żwiru ze Żwirowni Miejskiej w Łagiewnikach na miejsce budowy gmachu Wszechnicy (uchwała Magistratu nr 47 z dnia 24 marca 1939 roku) — ref. p. radnego B. Brzezińskiego —
6. przyznania stałej zapomogi z funduszków miejskich wdowie po zmarłym dr Stefanie Kopcińskim (uchwała Magistratu nr 81 z dnia 5 kwietnia 1939 roku) — ref. p. wiceprezydenta A. Walczaka —
7. umorzenia kwoty zł 12.188,02, należnej Gminie Miejskiej Łódź od Związku Stowarzyszeń Związkowych w Polsce — Oddział w Łodzi — za przewóz cegły, wybudowanie studni oraz oparkanie placu (uchwała Magistratu nr 57 z dnia 24 marca 1939 roku) — ref. p. radnego W. Stawińskiego —

IV. Sprawozdanie Komisji, powołanej uchwałą Rady Miejskiej nr 10 z dnia 16 lutego 1939 roku dla zbadania całokształtu gospodarki Teatrów Miejskich w Łodzi — ref. p. radnego J. Potkańskiego —

V. Wolne wnioski (krótkie zapytania, interpelacje, wnioski nagłe i zwykłe).

I. Zagajenie:

Posiedzenie otwiera o godz. 19 min. 15 Prezydent Miasta, stwierdzając, iż jest ono prawomocne, gdyż na 97 członków Rady obecnych jest 88, nieobecnych 9, w tym jeden usprawiedliwiony. W trakcie posiedzenia przybywa 5 członków Rady, wymienionych wyżej w rubryce „spóźnieni“.

Z porządku obrad zdejmuje się sprawę zmiany § 1 Przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników Zarządu Miejskiego w Łodzi (punkt IIIa/1).

Porządek obrad uważa się za przyjęty wobec niezgłoszenia doń przez członków Rady zmian i uzupełnień.

Protokoły 4, 5, 6 i 7 posiedzeń Rady Miejskiej z dni 27, 28, 29 i 30 marca 1939 roku uznaje się za przyjęte wobec niezgłoszenia do nich poprawek przez członków Rady, którym wyłożone one były do przeglądu.

II. Przewodniczący zawiadamia Radę, iż Frakcja Radnych Obozu Narodowego zgłosiła 5 wniosków nagłych, a mianowicie w sprawie:

1. przemianowania ul. Przejazd na ul. Papieża Piusa XI,
2. przyznania Towarzystwu Opieki nad Dziewczętami w Łodzi subwencji z funduszków miejskich w kwocie zł 1.000.—,

3. wezwania Zarządu Miejskiego do wywarcia nacisku na Dyрекcyję Kolei Elektrycznej Łódzkiej co do obniżki taryfy tramwajowej,
4. przekazania Komisji Dyscyplinarnej Rady Miejskiej do rozpatrzenia zarzutów, stawianych radnemu dr J. Krauszowi,
5. wezwania Zarządu Miejskiego do zajęcia się sprawą obniżki taryfy za prąd elektryczny do groszy 30 za 1 kwg.

III. Przyjęto do zatwierdzającej wiadomości:

- a) Wyjaśnienie Prezydenta Miasta w związku z uchwałą Rady Miejskiej nr 19 z dnia 29 marca 1939 roku, powołującą do życia Komisję Rewizyjną Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi, treści następującej:

„Komisja Rewizyjna jest kontrolującym organem Komunalnej Kasy Oszczędności m. Łodzi, wybieranym wprawdzie — w myśl § 24 Statutu tejże Kasy — przez Radę Miejską, lecz nie należącym do rzędu komisyj, powoływanych przez Radę Miejską na mocy art. 45 Ustawy samorządowej dla celów i zadań, w tym artykule określonych. Wybór Komisji Rewizyjnej K. K. O. m. Łodzi może być więc dokonany na zasadzie większości, a nie proporcjonalności, wymaganej art. 12 Regulaminu obrad Rady Miejskiej w Łodzi i jej komisyj. Z tych względów prośbę p. radnego H. Szulca o zawieszenie wspomnianej wyżej uchwały Rady Miejskiej pozostawiam — jako bezpodstawną — bez uwzględnienia“.

- b) Zawiadomienie p. radnego dr Leona Tartakowera, iż w Radzie Miejskiej jest reprezentantem Obozu Sjonistyczno-Socjalistycznego.
- c) Następujące uchwały Magistratu:

1. nr 37 z dnia 24 marca 1939 roku w sprawie ogłoszenia o oddaniu z dniem 1 kwietnia 1939 r. do użytku publicznego kanałów miejskiej sieci kanalizacyjnej (VIII przymus kanalizacyjny) na następujących ulicach miasta:

Karolewskiej od Towarowej do Kwiecistej,

Kwecistej od Karolewskiej do granicy miasta,

Kątnej od Wólczńskiej do Nowo-Pańskiej nr pol. 1—9 i 2—24,
Rembielińskiego — całej,

Wołowej — całej,

Nowo-Obywatelskiej od projektowanego przedłużenia Nowo-Pańskiej do Rejtana,

Obywatelskiej od Nowo-Obywatelskiej do granicy miasta,

Piotrkowskiej od nr 284 i 307 włącznie do Pabianickiej,

Wólczańskiej od Pięknej do Pabianickiej nr pol. 261-265 i 260—266,
Bednarskiej od Unickiej do Pabianickiej nr pol. 24—42 i 23—25,
Zacisze od Południowej nr pol. 1—7 i 2—12.

2. nr nr 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44 i 45 z dnia 24 marca 1939 roku w sprawie ustalenia następujących opłat za leczenie i utrzymanie chorych z łódzkiego okręgu szpitalnego:
 - a) w Publicznym Szpitalu Miejskim w Radogoszczu

za chorego wewnętrznego	na zł 6.—	dziennie
za chorego chirurgicznego	„ „ 7.—	„
 - b) w Publicznym Szpitalu Miejskim pod wezwaniem św. Józefa w Łodzi

za chorego wewnętrznego	na zł 7.50	dziennie
za chorego chirurgicznego	„ „ 8.50	„
 - c) w Publicznym Szpitalu Miejskim pod wezwaniem Marii-Magdaleny w Łodzi — na zł 4.— dziennie,
 - d) w Publicznym Szpitalu Miejskim pod wezwaniem św. Teresy w Łodzi — na zł 6.— dziennie,
 - e) w Publicznym Szpitalu Miejskim pod wezwaniem św. Antoniego w Łodzi — na zł 6.— dziennie,
 - f) w Publicznym Sanatorium Miejskim dla chorych gruźliczych w Chojnach — na zł 5.50 dziennie,
 - g) w Publicznym Sanatorium Miejskim dla piersiowo-chorych w Łagiewnikach — na zł 5.50 dziennie,
 - h) w Miejskim Prewentorium dla dzieci zagrożonych gruźlicą w Łagiewnikach — na zł 2.50 dziennie;
3. nr 56 z dnia 24 marca 1939 r. w sprawie cofnięcia z dniem 1 kwietnia 1939 roku samodzielności Oddziału Apropowizacyjnego Wydziału Przedsiębiorstw i Apropowizacji;
4. nr 58 z dnia 24 marca 1939 roku w sprawie uzupełnienia taryfy opłat ubojowych i targowiskowych w Rzeźni Miejskiej, ustalonych uchwałą Magistratu nr 23 z dnia 17 marca 1939 roku następującymi opłatami:

opłaty wypędowe za zwierzęta:

Przy wyprowadzeniu zwierząt z targowiska wyprowadzający opłaca	
od bydła, żrebaka i konia	od sztuki zł 1.—
od cielęcia, barana, kozy i prosiaka	„ „ „ 0,30
od świni	„ „ „ 0.50

O ile zwierzę korzystało z szop (obór, stajen i bucht) wyprowadzający opłaca:

od bydła, żrebaka i konia	od sztuki zł	1.50
od cielęcia, barana, kozy i prosiaka	„ „ „	0.45
od świni	„ „ „	0.75

O ile zwierzę korzystało z wagi wyprowadzający opłaca:

od bydła, żrebaka i konia	od sztuki zł	1.30
od cielęcia, barana, kozy i prosiaka	„ „ „	0.40
od świni	„ „ „	0.70

O ile zwierzę korzystało z szop (obór, stajen i bucht) i wagi wyprowadzający opłaca:

od bydła, żrebaka i konia	od sztuki zł	1.80
od cielęcia, barana, kozy i prosiaka	„ „ „	0.55
od świni	„ „ „	0.95

5. nr 60 z dnia 5 kwietnia 1939 roku w sprawie przyznania p. E. Szumpichowi, mieszkańcowi m. Łodzi, zapomogi z funduszków miejskich na kontynuowanie studiów śpiewaczych we Włoszech w wysokości zł 200.— miesięcznie na okres od dnia 1 kwietnia do dnia 30 czerwca 1939 roku;
6. nr 61 z dnia 5 kwietnia 1939 roku w sprawie przyznania p. Alfredowi Wdowczakowi, mieszkańcowi m. Łodzi, na kontynuowanie studiów śpiewaczych we Włoszech dalszej zapomogi z funduszków miejskich w wysokości zł 250.— miesięcznie na czas od 1 września 1939 roku do 31 marca 1940 roku;
7. nr 62 z dnia 5 kwietnia 1939 roku w sprawie przyznania p. Mieczysławowi Kulakowi, mieszkańcowi m. Łodzi, w celu umożliwienia mu ukończenia studiów w Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej w Warszawie, jednorazowej zapomogi z funduszków miejskich w wysokości zł 200.—;
8. nr 64 z dnia 5 kwietnia 1939 roku w sprawie ustalenia wysokości opłaty za utrzymanie osób przymusowo izolowanych przez Zarząd Miejski na zł 3.50 dziennie;
9. nr nr 73, 74 i 75 z dnia 5 kwietnia 1939 roku w sprawie nabycia dla potrzeb obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej trzech podwozi ciężarowych, trzech nadwozi oraz trzech motocykli za sumę ogólną zł 45.600.—;

10. nr 78 z dnia 5 kwietnia 1939 roku w sprawie delegowania do Giełdy Mięsnej w charakterze przedstawicieli Gminy Miejskiej Łódź pp. radnego Antoniego Napieralskiego oraz ławnika Leona Malinowskiego na miejsce pp. naczelnika Tadeusza Wisławskiego i kierownika Wacława Klecka;
11. nr 87 z dnia 14 kwietnia 1939 roku w sprawie przyznania Towarstwu Salezjańskiemu w Łodzi zasiłku z funduszków miejskich w kwocie zł 5.000.— na prowadzenie gimnazjum mechanicznego i szkoły mechanicznej przy ul. Wodnej nr 34;
12. nr 94 z dnia 14 kwietnia 1939 roku w sprawie wyasygnowania Ochotniczej Straży Pożarnej w Łodzi z kredytów, przewidzianych w budżecie Zarządu Miejskiego na obronę przeciwlotniczą, kwoty zł 100.000.— na zaopatrzenie się w najniezbędniejszy sprzęt i urządzenia dla celów obrony przeciwlotniczej;
13. nr 105 z dnia 21 kwietnia 1939 roku treści następującej:

„Zgodnie z wnioskiem Wydziału Podatkowego nr III. O.1/4-g/2/39 z dnia 19 kwietnia 1939 roku Magistrat postanawia zwrócić się do Rady Miejskiej z prośbą o przyjęcie do wiadomości, iż na skutek reskryptu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych nr SF.72/29/4 z dnia 5 kwietnia 1939 roku, nadesłanego Zarządowi Miejskiemu przy piśmie Urzędu Wojewódzkiego Łódzkiego nr SF. I/4/1/39 z dnia 13 kwietnia 1939 roku, wprowadza się do Statutu o poborze na rzecz Gminy Miejskiej Łódź podatku drogowego, zatwierdzonego postanowieniem Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 760/R z dnia 1 lutego 1939 roku następujące zmiany:

 - a) w § 2 punkcie b zastąpić wyrazy „istniejące po dniu 1 kwietnia 1939 roku“ — wyrazami „wykupujące świadectwa przemysłowe i karty rejestracyjne na rok 1939“;
 - b) skreślić § 3,
 - c) w § 9: w ustępie 3 zmienić datę „po dniu 1 lipca 1938 roku“ na „po dniu 1 lipca 1939 roku“, ustęp 5, rozpoczynający się od słów „Przepisy artykułu 130...“ — skreślić“;
14. nr 117 z dnia 21 kwietnia 1939 roku w sprawie powołania do życia pod przewodnictwem resortowych wiceprezydentów miasta trzech komisji, złożonych z ławników Magistratu, które będą miały za zadanie zapoznanie się z gospodarką poszczególnych wydziałów i przedsiębiorstw autonomicznych oraz z budżetem Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40 i złożenie odpowiednich wniosków oszczędnościowych.

IV. W sprawie wyboru Komisji Rewizyjnej:

Po zreferowaniu sprawy przez p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, przewodniczący wzywa Radę do zgłoszenia kandydatów na przewodniczącego zebranią radnych, mającego na celu dokonanie wyboru przewodniczącego, zastępcy przewodniczącego, 11 członków i 6 zastępców członków Komisji Rewizyjnej.

P. J. Potkański w imieniu Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych zgłasza kandydaturę p. W. Stawińskiego, p. F. Szwajdler w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego — kandydaturę p. H. Szulca.

W wyniku głosowania p. W. Stawiński uzyskuje 51 głosów, zaś p. H. Szulc — 23 głosów.

Przewodniczącym zebrania radnych zostaje przeto wybrany p. W. Stawiński.

Prezydent Miasta o godz. 19 min. 20 przekazuje przewodnictwo p. W. Stawińskiemu, który, podziękowawszy za wybór, zaprasza na asesorów pp. dr St. Więckowskiego i St. Golińskiego.

Na podstawie wyników głosowania, uwidocznionych w załączonym protokole, powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 22.

Rada Miejska, opierając się na przepisach, zawartych w Regulaminie Komisji Rewizyjnej Rady Miejskiej w Łodzi, postanawia powołać do Komisji Rewizyjnej:

1. na przewodniczącego — p. Hartmana Kazimierza z ramienia Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych,
2. na zastępcę przewodniczącego — p. Brzezińskiego Benedykta z ramienia Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych,
3. na członków: z ramienia Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych:
radnych: Potkańskiego Józefa, Domeradzkiego Henryka, Jurczaka Wacława i Mermelsztajna Majera,
obywateli: Szwarcbarda Mordkę i Lermera Artura;
z ramienia Frakcji Radnych Obozu Narodowego:
radnych: Szulca Henryka i Grochowskiego Bolesława,

- o b y w a t e l a Rytтеля Czesława,
z ramienia Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego:
r a d n e g o Kopczyńskiego Stanisława,
o b y w a t e l a Wadowskiego Mariana;
4. n a z a s t ę p c ó w c z ł o n k ó w:
z ramienia Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawo-
dowych:
r a d n y c h: dra Tomaszewicza Wincentego, Grzelaka Antoniego
i Pachałę Jana;
z ramienia Frakcji Radnych Obozu Narodowego:
r a d n e g o Dembińskiego Mariana,
o b y w a t e l a Otockiego Feliksa;
z ramienia Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego:
r a d n e g o Wasilewskiego Kazimierza.

Po ogłoszeniu wyników wyborów do Komisji Rewizyjnej przewodniczący zebrania radnych p. W. Stawiński o godz. 20 min. 20 oddaje przewodnictwo Prezydentowi Miasta.

V. W sprawie wyboru Komisji Opieki Społecznej:

Po referacie p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, który wyjaśnia, że Rada wybrać ma do Komisji Opieki Społecznej 15 członków, zaś pozostałych 5-ciu wybiorą opiekunowie społeczni, przewodniczący wzywa Radę do zgłaszania kandydatów.

Przedstawiciele poszczególnych frakcyj radzieckich składają na ręce przewodniczącego listy kandydatów na członków Komisji Opieki Społecznej.

Po przeprowadzonym głosowaniu, w którym brało udział 91 członków Rady, lista Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych uzyskuje 46 głosów, lista Frakcji Radnych Obozu Narodowego — 25 głosów, lista Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego — 13 głosów i lista Frakcji Radnych Żydów — 6 głosów. Jedna kartka do głosowania nie była wypełniona.

W związku z wynikami głosowania przyjęto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 23.

Rada Miejska, opierając się na rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 5 marca 1928 roku o opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej (Dz. U. R. P. nr 29, poz. 267), postanawia powołać na członków Komisji Opieki Społecznej:

- a) z ramienia Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych:
r a d n y c h: Sumerowskiego Mariana, Eychner Rajzłę, Morgentalera Icka-Joska i dr Tomaszewicza Wincentego,
o b y w a t e l i: Solnika Abrama, Garfinkel Gołde, Laksa Antoniego i Lancmana Stanisława;
- b) z ramienia Frakcji Radnych Obozu Narodowego:
r a d n y c h: dr Rostkowskiego Czesława, Belkę Antoniego i Rakowskiego Michała,
o b y w a t e l a: Kowalskiego Bolesława;
- c) z ramienia Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego:
r a d n y c h: Milińskiego Andrzeja i Kuźniaka Stefana;
- d) z ramienia Frakcji Radnych Żydów:
r a d n e g o Libermana Fiszla.

VI. W sprawie wyboru 2 członków Rady Szpitalnej przy Wydziale Zdrowia Publicznego:

Po zreferowaniu sprawy przez p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, przewodniczący wzywa Radę do zgłoszenia kandydatów na członków Rady Szpitalnej.

P. J. Potkański w imieniu Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych zgłasza kandydatury pp. dr Tomaszewicza Wincentego i dr Weishoffa Herszlika, p. S. Malinowski w imieniu Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego — kandydaturę p. dr Kuryluka Władysława i p. M. Dembiński w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego — kandydatury pp. dr Rostkowskiego Czesława i Adamieca Franciszka.

W wyniku głosowania za listą kandydatów, zgłoszoną przez Frakcję Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych, głosowało 56 członków Rady, przeciw — 34, powzięto uchwałę treści następującej:

U c h w a ł a nr 24.

Rada Miejska, opierając się na Regulaminie obrad Rady Szpitalnej, postanawia powołać do Rady Szpitalnej przy Wydziale Zdrowia Publicznego w charakterze przedstawicieli Rady Miejskiej:

r a d n e g o dr Tomaszewicza Wincentego

o b y w a t e l a dr Weishoffa Herszlika.

VII. W sprawie wyboru 3 członków i 3 zastępców członków do Komisji Poborowych:

Po wysłuchaniu referatu p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, p. ławnik Grzegorzak L. zgłasza w imieniu Frakcji Radnych Obozu Narodowego wniosek, aby Rada Miejska nie delegowała do Komisji Poborowych obywateli pochodzenia żydowskiego.

Na tle tego wniosku wywiązuje się dyskusja, w której głos zabierają pp. F. Sz wajdler, Sz. M. Zygielbojm, Z. Sztrauch i I. Lewin. Po przemówieniu p. I. Lewina p. J. Potkański zgłasza wniosek o zamknięcie dyskusji, a przeciwko temu wnioskowi wypowiada się p. B. Grochowski. W głosowaniu wniosek o zamknięcie dyskusji większością głosów zostaje przyjęty.

Przewodniczący wzywa Radę do zgłoszenia kandydatów na członków Komisji Poborowych i o godz. 21 min. 30 zarządza przerwę, wznawiając obrady o godz. 21 min. 50.

Po wznowieniu obrad przewodniczący komunikuje, że zgłoszone zostały listy kandydatów przez Frakcje Radnych: P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych, Obozu Zjednoczenia Narodowego, Obozu Narodowego i Bundu.

Poddany pod głosowanie wniosek Frakcji Radnych Obozu Narodowego o niedelegowanie do Komisji Poborowych obywateli pochodzenia żydowskiego nie uzyskuje większości (za wnioskiem głosowało 39 członków Rady, przeciwko — 52).

W wyniku przeprowadzonego głosowania, w którym brało udział 90 członków Rady, Lista kandydatów Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych uzyskuje 35 głosów, lista Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego — 13 głosów, lista Frakcji Radnych Obozu Narodowego — 25 głosów i lista Frakcji Radnych Bundu — 17 głosów.

W związku z powyższym powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 25.

Rada Miejska, opierając się na art. 31 ustawy o powszechnym obowiązku wojskowym z dnia 9 kwietnia 1938 roku (Dz. U. R. P. nr 25, poz. 220) oraz na § 116 rozporządzenia wykonawczego do tego rozporządzenia z dnia 7 lutego 1939 roku (Dz. U. R. P. nr 20, poz. 131), postanawia wydelegować w charakterze przedstawicieli Gminy Miejskiej Łódź:

1. do Komisji Poborowej nr 1:

na członka — Rapałkę Zygmunta

na zastępcę — Bilskiego Franciszka,

2. **do Komisji Poborowej nr 2:**
na członka — Potkańskiego Józefa
na zastępcę — Ortela Władysława,
3. **do Dodatkowej Komisji Poborowej:**
na członka — Belkę Antoniego
na zastępcę — Nutkowicza Moszka.

Po ogłoszeniu wyników wyborów p. F. Szwajdler zwraca się do przewodniczącego o zawieszenie powziętej uchwały i przesłanie sprawy Urzędowi Wojewódzkiemu Łódzkiemu do rozpatrzenia. Przewodniczący oświadcza, że nie może tego uczynić z braku podstaw formalnych i rzeczowych.

VIII. W sprawie wyboru 6 członków Rady Zarządzającej Kanalizacji i Wodociągów:

Po zreferowaniu sprawy przez p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, przewodniczący wzywa Radę do zgłoszenia kandydatów na członków Rady Zarządzającej.

Po zgłoszeniu przez poszczególne frakcje radzieckie kandydatów zarządzane zostaje głosowanie, w którym bierze udział 93 członków Rady, w wyniku którego lista kandydatów Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych uzyskuje 54 głosów, lista Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego — 13 głosów i lista Frakcji Radnych Obozu Narodowego — 25 głosów, jedna zaś kartka do głosowania nie była wypełniona.

W związku z powyższym powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 26.

Rada Miejska, opierając się na § 7 Statutu przedsiębiorstwa miejskiego p. n. „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi“ postanawia powołać do Rady Zarządzającej wymienionego przedsiębiorstwa z ramienia Rady Miejskiej następujące osoby:

1. Stawińskiego Wincentego
2. Zajdela Leonarda
3. Kukulskiego Juliana
4. Kruczkowskiego Bronisława
5. Mazurowskiego Bronisława
6. inż. Turskiego Feliksa.

IX. W sprawie wyboru 6 członków Rady Nadzorczej Gazowni Miejskiej:

Po zreferowaniu sprawy przez p. M. Kalinowskiego, dyrektora Zarządu Miejskiego, przewodniczący wzywa Radę do zgłoszenia kandydatów na członków Rady Nadzorczej Gazowni Miejskiej. Przedstawiciele poszczególnych frakcyj radzieckich zgłaszają listy kandydatów i oświadczają, że godzą

się na powołanie z poszczególnych frakcyj kandydatów do Rady Nadzorczej w ilości, ustalonej w wyniku przeprowadzonych wyborów do Rady Zarządzającej przedsiębiorstwa miejskiego „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi“ tj. 4 członków z ramienia Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych i po 1 z ramienia Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego i Obozu Narodowego.

W związku z powyższym powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 27.

Rada Miejska, opierając się na § 7 Statutu przedsiębiorstwa miejskiego p. n. „Gazownia Miejska w Łodzi“, postanawia powołać do Rady Nadzorczej tegoż przedsiębiorstwa z ramienia Rady Miejskiej następujące osoby:

1. Skrzydlewskiego Ludwika
2. Witaszewskiego Kazimierza
3. Zygielbojma Szmula-Mordkę
4. Domeradzkiego Henryka
5. Cyrańskiego Adama
6. Kotowskiego Witolda.

Przewodniczący oświadcza, iż wobec późnej pory zmuszony jest rozpatrzenie pozostałych spraw, będących na porządku obrad, odroczyć do czwartku, dnia 4 maja 1939 roku.

P. S. Malinowski prosi, aby poszczególne frakcje radzieckie otrzymały po jednym egzemplarzu sprawozdania Komisji, powołanej do zbadania gospodarki Teatrów Miejskich, a to w celu zapoznania się z zebraniem przez Komisję materiałem. Przewodniczący na powyższe wyraża zgodę.

Następnie zostają odczytane zgłoszone przez Frakcję Radnych Obozu Narodowego wnioski nagłe. W związku z wnioskami w sprawie obniżki taryfy za prąd i taryfy tramwajowej przewodniczący oświadcza, że sprawy te były oświetlane na posiedzeniu Magistratu i że po zakończeniu pertraktacyj z dyrekcjami wymienionych przedsiębiorstw Rada będzie szczegółowo poinformowana o wyniku tych pertraktacyj.

O godz. 22 min. 50 przewodniczący odracza posiedzenie Rady do dnia 4 maja 1939 roku do godz. 19-ej.

Przewodniczący

(—) Jan Kwapiński

Prezydent Miasta

Sekretarz

(—) Włodzimierz Graliński

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego

P R O T O K Ó Ł
ZEBRANIA RADNYCH M. ŁODZI DLA WYBORU
KOMISJI REWIZYJNEJ RADY MIEJSKIEJ

Łódź, dnia 27 kwietnia 1939 roku.

Komplet radnych 84.

Obecnych radnych 79.

Przewodniczący Zebrania — radny Stawiński Wincenty.

Asesorowie — radni: dr Więckowski Stanisław, Goliński Stanisław.

Początek zebrania o godz. 19 min. 20.

Na przewodniczącego Komisji Rewizyjnej zgłoszono 3 kandydatury: Frakcja Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych zgłasza kandydaturę radnego Hartmana Kazimierza, Frakcja Radnych Obozu Narodowego — radnego Szulca Henryka i Frakcja Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego — radnego Chodakowskiego Leona.

Opierając się na wynikach zarządzanego głosowania tajnego (kartkami) przewodniczący po przerwie, trwającej od godz. 19 min. 25 do godz. 19 min. 30, ogłasza, iż na radnego Hartmana Kazimierza padło 45 głosów, na radnego Szulca Henryka — 19 głosów i na radnego Chodakowskiego Leona — 13 głosów.

Przewodniczącym Komisji Rewizyjnej został wybrany radny Hartman Kazimierz.

Na zastępcę przewodniczącego Komisji Rewizyjnej zgłoszono 3 kandydatury: Frakcja Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych zgłasza kandydaturę radnego Brzezińskiego Benedykta, Frakcja Radnych Obozu Narodowego — radnego Ryttela Czesława i Frakcja Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego — radnego Kopczyńskiego Stanisława.

Opierając się na wynikach zarządzanego głosowania tajnego (kartkami) przewodniczący po przerwie, trwającej od godz. 19 min. 35 do godz. 19 min. 45, ogłasza, iż na radnego Brzezińskiego Benedykta padło 44 głosów, na radnego Ryttela Czesława — 19 głosów i na radnego Kopczyńskiego Stanisława — 12 głosów.

Zastępcą przewodniczącego Komisji Rewizyjnej został wybrany radny Brzeziński Benedykt.

Przewodniczący wzywa zebranych do zgłaszania list kandydatów na członków Komisji Rewizyjnej.

Zgłoszono 4 listy kandydatów. Frakcja Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego zgłasza listę, oznaczoną nr 1, a zawierającą 2 nazwiska. Frakcja Radnych Żydów zgłasza listę, oznaczoną nr 2, a zawierającą 1 nazwisko. Frakcja Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych zgłasza listę, oznaczoną nr 3, a zawierającą 7 nazwisk. Frakcja Radnych Obozu Narodowego zgłasza listę, oznaczoną nr 4, a zawierającą 4 nazwiska.

Opierając się na wynikach zarządzanego głosowania tajnego (kartkami) przewodniczący po przerwie, trwającej od godz. 19 min. 50 do godz. 20, ogłasza, iż głosowało 79 radnych; 1 kartka do głosowania była niewypełniona; lista nr 1 otrzymała 11 głosów, lista nr 2 — 6 głosów, lista nr 3 — 38 głosów i lista nr 4 — 23 głosów.

Na członków Komisji Rewizyjnej zostali wybrani: z ramienia Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych:

r a d n i: Potkański Józef, Domeradzki Henryk, Jurczak Wacław, Mermelsztajn Majer,

o b y w a t e l e: Szwarcbard Mordka, Lermer Artur;
z ramienia Frakcji Radnych Obozu Narodowego:

r a d n i: Szulc Henryk, Grochowski Bolesław,

o b y w a t e l: Ryttel Czesław;

z ramienia Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego:

r a d n y: Kopczyński Stanisław,

o b y w a t e l: Wadowski Marian.

Przewodniczący wzywa zebranych do zgłaszania list kandydatów na zastępców członków Komisji Rewizyjnej.

Zgłoszono 3 listy kandydatów. Frakcja Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego zgłasza listę, oznaczoną nr 1, a zawierającą 1 nazwisko, Frakcja Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych zgłasza listę, oznaczoną nr 2, a zawierającą 4 nazwiska, Frakcja Radnych Obozu Narodowego zgłasza listę, oznaczoną nr 3, a zawierającą 2 nazwiska.

Opierając się na wynikach zarządzanego głosowania tajnego (kartkami) przewodniczący po przerwie, trwającej od godz. 20 min. 10 do godz. 20 min. 15, ogłasza, iż głosowało 79 radnych, a jedna kartka do głosowania nie była wypełniona.

Lista nr 1 otrzymała 11 głosów, lista nr 2 — 38 głosów i lista nr 3 — 23 głosów.

Na zastępców członków Komisji Rewizyjnej zostali wybrani: z ramienia Frakcji Radnych P.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych:

r a d n i: dr Tomaszewicz Wincenty, Grzelak Antoni, Pachała Jan,
z ramienia Frakcji Radnych Obozu Narodowego:

r a d n y: Dembiński Marian,

o b y w a t e l: Otocki Feliks,

z ramienia Frakcji Radnych Obozu Zjednoczenia Narodowego:

r a d n y: Wasilewski Kazimierz.

Zebranie zakończono o godz. 20 min. 20.

Przewodniczący Zebrania

Asesorowie

(—) *Stawiński Wincenty*

(—) *Dr. Więkowski St.*

(—) *Goliński St.*

P R O T O K Ó Ł
9 POSIEDZENIA RADY MIEJSKIEJ

Łódź, dnia 4 maja 1939 roku.

Komplet członków Rady 97.

Obecnych członków Rady 94.

I. Członkowie Rady:

- a) obecni: 1. Adamiec Franciszek, 2. Bednarczyk Leon, 3. Belka Antoni, 4. Brauer Kurt, 5. Bukowski Piotr, 6. Ciechański Stanisław, 7. Czernik Antoni, 8. Cyrański Adam, 9. Chmieliński Marian, 10. Dembiński Marian, 11. Domeradzki Henryk, 12. Dynek Stefan, 13. Furmanek Bolesław, 14. Głowacki Lucjan, 15. Goliński Stanisław, 16. Grochowski Bolesław, 17. Grzelak Antoni, 18. Holenderski Lew, 19. Jurczak Waclaw, 20. Kędzierski Władysław, 21. Kacprzak Stanisław, 22. Karpik Andrzej, 23. Kempner Rafał, 24. Klinkiewicz Bronisław, 25. Kowalski Bronisław, 26. Dr Krausz Juliusz, 27. Krężel Antoni, 28. Kruczkowski Bronisław, 29. Krzynówek Stanisław, 30. Kukulski Julian, 31. Kuźniak Stefan, 32. Lewin Izaak, 33. Lipszyc Bencjan, 34. Majzner Herszlik, 35. Malinowski Seweryn, 36. Mendasik Zygmunt, 37. Mazurowski Bronisław, 38. Mermelsztajn Majer, 39. Miliński Andrzej, 40. Neurode Bruno, 41. Ortel Władysław, 42. Pachała Jan, 43. Pietrzak Stanisław, 44. Potkański Józef, 45. Poznański Chaim-Lejb, 46. Ks. Kan. Rajchert Roman, 47. Rakowski Michał, 48. Ratajczyk Stanisław, 49. Dr Rostkowski Czesław, 50. Skrzydlewski Ludwik, 51. Sobczak Kazimierz, 52. Sobociński Antoni, 53. Stawiński Wincenty, 54. Strzelecki Stanisław, 55. Sumerowski Marian, 56. Szczepańczyk Władysław, 57. Sztrauch Zurech, 58. Schwemm Robert, 59. Dr Tartakower Leon, 60. Teubner Alfred, 61. Dr Tomaszewicz Wincenty L., 62. Wiroński Benjamin, 63. Wasilewski Kazimierz, 64. Wendtland Edmund, 65. Dr Więckowski Stanisław A., 66. Witaszewski Kazimierz, 67. Wyrzykowski Kazimierz, 68. Zajdel Leonard, 69. Zajdlowa Józefa, 70. Inż. Zerbe Emil.
- b) nieobecni usprawiedliwieni: 1. Nutkiewicz Szlama, 2. Szulc Henryk.
- c) spóźnieni: 1. Brzeziński Benedykt, 2. Eychner Rajzla, 3. Handelsman

Sura-Chana, 4. Hartman Kazimierz, 6. Kopczyński Stanisław, 6. Kotoski Witold, 7. Liberman Fiszel, 8. Morgentaler Icek-Josek, 9. Napieralski Antoni, 10. Rosenberg Szymon L., 11. Sz wajdler Franciszek, 12. Zygielbojm Szmul-Mordka.

II. Członkowie Zarządu Miejskiego:

- a) obecni: 1. Prezydent Kwapiński Jan, 2. Wiceprezydent Purtal Antoni, 3. Wiceprezydent Szewczyk Artur, 4. Ławnik Andrzejak Edward, 5. Ławnik Borucki Bronisław, 6. Ławnik Duszkiewicz Mieczysław, 7. Ławnik Grzegorzak Leon, 8. Ławnik Malinowski Leon, 9. Ławnik Matula Władysław, 10. Ławnik Milman Szmul, 11. Ławnik Miłaczewski Jan.
- b) nieobecny usprawiedliwiony: Ławnik Zwierzewicz Ewaryst.
- c) spóźniony: 1. Wiceprezydent Walczak Adam.

III. Urzędnicy miejscy:

1. Naczelnik Ancyporowicz Aleksander, 2. Zastępca Naczelnika Barczewski Jan, 3. Naczelnik inż. Brzozowski Julian, 4. Naczelnik Chwałbiński Leon, 5. Naczelnik dr Grabowski Albin, 6. Wicedyrektor Graliński Włodzimierz, 7. Dyrektor inż. Gundlach Stanisław, 8. Referent Grudziński Rafał, 9. Dyrektor Kalinowski Mieczysław, 10. Zastępca Naczelnika Kleck Waclaw, 11. Naczelnik Konopka Heliodor, 12. Zastępca Naczelnika Leśniczak Zygmunt, 13. Zastępca Naczelnika dr Misjon Bolesław, 14. Naczelnik inż. Rybołowicz Jan, 15. Sekretarz Sałaciński Aleksander, 16. Naczelnik dr inż. Wilkoszewski Bogumił, 17. Dyrektor inż. Wojewódzki Waclaw, 18. Naczelnik Wysocki Adam.

Przewodniczący: Prezydent Miasta Kwapiński Jan.

Sekretarz: Wicedyrektor Zarządu Miejskiego Graliński Włodzimierz.

Stenografki: Brzozowska Klara i Milewska Zofia.

Porządek obrad:

- I. Zagajenie (stwierdzenie quorum, przyjęcie porządku obrad i protokołu poprzedniego posiedzenia).
- II. Sprawozdania Komisyj Radzieckich:
 - a) Komisji Regulaminowo-Prawnej w przedmiocie:
 1. zatwierdzenia Regulaminu, normującego porządek na targowiskach zwierzęcych oraz w halach hurtowej sprzedaży mięsa (uchwała Magistratu nr 24 z dnia 17 marca 1939 roku) — ref. p. nacz. inż. J. Brzozowskiego —

b) Komisji do Spraw Ogólnych w przedmiocie:

1. uchwalenia szczegółowego planu zabudowania terenów, położonych w południowo-wschodniej części miasta po obu stronach ul. Dąbrowskiej (uchwała Magistratu nr 2 z dnia 11 marca 1939 r) — ref. p. nacz. inż. J. Rybołowicza —
2. zawieszenia rozpatrzenia prośby p. Roberta Kesslera o zezwolenie na budowę na posesji przy ul. Brzezińskiej (uchwała Magistratu nr 91 z dnia 14 kwietnia 1939 roku) — ref. p. naczelnika inż. J. Rybołowicza —

c) Komisji Finansowo-Budżetowej w przedmiocie:

1. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Łódzkiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Dobroczynności gruntu przy Placu im. Gen. H. Dąbrowskiego (uchwała Magistratu nr 18 z dnia 17 marca 1939 roku) — ref. p. r. dr St. Więckowskiego —
2. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Adama Rassalskiego terenu, położonego przy ul. Grzybowej (uchwała Magistratu nr 46 z dnia 24 marca 1939 roku) — ref. p. r. K. Witaszewskiego —
3. nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź gruntów od Sp. Akc. I.K. Poznański w Łodzi (uchwała Magistratu nr 67 z dnia 5 kwietnia 1939 roku) — ref. p. r. W. Stawińskiego —
4. wystawiania weksli przez Zarząd Miejski przedsiębiorcom i dostawcom do wysokości zł 1.500.000.— (uchwała Magistratu nr 99 z dnia 14 kwietnia 1939 roku) — ref. p. r. K. Hartmana —
5. umorzenia kwoty zł 4.403,14, należnej Gminie Miejskiej Łódź od Wolnej Wszechnicy Polskiej — Oddział w Łodzi, — z tytułu przewozu żwiru ze Żwirowni Miejskiej w Łagiewnikach na miejsce budowy gmachu Wolnej Wszechnicy (uchwała Magistratu nr 47 z dnia 24 marca 1939 roku) — ref. p. r. B. Brzezińskiego —
6. przyznania stałej zapomogi z funduszków miejskich wdowie po zmarłym dr Stefanie Kopcińskim (uchwała Magistratu nr 81 z dnia 5 kwietnia 1939 roku) — ref. p. wiceprezydenta A. Walczaka —
7. umorzenia kwoty zł 12.188,02, należnej Gminie Miejskiej Łódź od Związku Stowarzyszeń Związkowych w Polsce — Oddział w Łodzi — za przewóz cegły, wybudowanie studni oraz oparkanie placu (uchwała Magistratu nr 57 z dnia 24 marca 1939 roku) — ref. p. r. W. Stawińskiego —

- III. Sprawozdanie Komisji, powołanej uchwałą Rady Miejskiej nr 10 z dnia 16 lutego 1939 roku, dla zbadania całokształtu gospodarki Teatrów Miejskich w Łodzi — ref. p. r. J. Potkańskiego —
- IV. Wolne wnioski (krótkie zapytania, interpelacje, wnioski nagłe i zwykłe).

I. Zagajenie.

Posiedzenie otwiera o godz. 19 min. 15 Prezydent Miasta, stwierdzając, iż jest ono prawomocne, gdyż na 97 członków Rady obecnych jest 81, nieobecnych 16, w tym usprawiedliwionych 3. W trakcie posiedzenia przybywa 13 członków Rady, wymienionych wyżej w rubryce „spóźnieni“.

Następnie Prezydent Miasta komunikuje, iż posiedzenie dzisiejsze jest dalszym ciągiem posiedzenia Rady z dnia 27 kwietnia rb., przeto porządek dzienny pozostaje ten sam.

II. W sprawie zatwierdzenia Regulaminu, normującego porządek na targowiskach zwierzęcych oraz w halach hurtowej sprzedaży mięsa:

Po wysłuchaniu referatu p. inż. J. Brzozowskiego, naczelnika Wydziału Przedsiębiorstw i Aprowizacji, jako sprawozdawcy Komisji Regulaminowo-Prawnej, oraz zapytania p. B. Grochowskiego i wyjaśnienia, udzielonego przez referenta, powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 28.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 24 z dnia 17 marca 1939 roku, postanawia uchwalić na podstawie art. 68 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 17 czerwca 1927 roku o prawie przemysłowym (Dz. U. R. P. nr 53, poz. 468) Regulamin targowy, normujący porządek na targowiskach zwierzęcych oraz w halach hurtowej sprzedaży mięsa w Łodzi.

III. W sprawie uchwalenia szczegółowego planu zabudowania terenów, położonych w południowo-wschodniej części miasta po obu stronach ul. Dąbrowskiej:

Po wysłuchaniu referatu p. inż. J. Rybołowicza, naczelnika Wydziału Technicznego, jako sprawozdawcy Komisji do Spraw Ogólnych, bez dyskusji powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 29.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 2 z dnia 11 marca 1939 roku, postanawia:

1. uchwalić na zasadzie art. 29 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 roku o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. nr 23, poz. 202), zmienionego ustawą z dnia 14 lipca 1936 roku (Dz. U.R.P. nr 56, poz. 405) szczegółowy plan zabudowania terenów, zawartych pomiędzy: północną granicą byłej wsi Dąbrowa, wschodnią granicą posesyj, położonych przy ul. Dąbrowskiej nr porz. 131 i 144, północną granicą byłej wsi Chojny, osią ul. Zapolskiej, linią, biegnącą w prostym przedłużeniu w kierunku wschodnim południowej linii regulacyjnej ul. Literackiej, osiami ul.: Niższej, Dąbrowskiej i Przędzalnianej do granicy byłej wsi Dąbrowa — będący jednocześnie ogólnym planem zabudowania, zmieniającym prawomocny ogólny plan zabudowania m. Łodzi w części, dotyczącej sposobu zabudowania tych terenów, oraz uzupełniającym i zmieniającym prawomocny ogólny plan zabudowania w części dotyczącej przeznaczenia tych terenów;
2. wyłożyć na zasadzie art. 30 powołanego rozporządzenia omawiany plan zabudowania do przeglądu publicznego na okres dwóch tygodni od dnia podania niniejszej uchwały do wiadomości publicznej.

IV. W sprawie zawieszenia rozpatrzenia prośby p. Roberta Kesslera o zezwolenie na budowę na posesji przy ul. Brzezińskiej:

Po wysłuchaniu referatu p. inż. J. Rybołowicza, naczelnika Wydziału Technicznego, jako sprawozdawcy Komisji do Spraw Ogólnych, oraz zapytania p. A. Krężela i odpowiedzi, udzielonej przez referenta, powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 30.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 91 z dnia 14 kwietnia 1939 roku, postanawia zawiesić na podstawie art. art. 39 i 385 rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 16 lutego 1928 roku o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli (Dz. U.R.P. nr 23, poz. 202), w brzmieniu ustawy z dnia 14 lipca 1936 roku (Dz. U.R.P. nr 56, poz. 405), rozpatrzenie prośby p. Roberta Kesslera z dnia 20 czerwca 1938 roku o udzielenie zezwolenia na dobudowę i nadbudowę parterowego murowanego frontowego budynku na posesji, położonej w Łodzi przy ul. Brzezińskiej nr 167, na przeciąg 2-eh lat od daty jej zgłoszenia, tj. do dnia 20 czerwca 1940 roku, ze względu na to, że omawiana budowa sprzeczna jest z zamierzeniami regulacyjnymi i może spowodować znaczne trudności w ich urzeczywistnieniu, albowiem w myśl projektu szczegółowego planu zabudowania części miasta, zawartej po-

między ul. 11-go Listopada, Pomorską, północno-wschodnią granicą miasta, ul. Julianowską, Zgierską i północno-zachodnią granicą miasta, leży częściowo na przedłużeniu ul. Konstytucyjnej, częściowo zaś na terenie wykluczonym z zabudowania.

V. W sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Łódzkiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Dobroczynności gruntu przy Placu im. Gen. H. Dąbrowskiego:

Po wysłuchaniu referatu p. dr St. Więckowskiego, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej i zapytań pp. B. Grochowskiego i A. Karpika oraz wyjaśnień, udzielonych przez referenta i naczelnika inż. J. Rybołowicza, powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 31.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 18 z dnia 17 marca 1939 roku, postanawia:

1. nabyć na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Łódzkiego Chrześcijańskiego Towarzystwa Dobroczynności za sumę zł 40.260.— wolną od wszelkich długów i ciężarów hipotecznych część nieruchomości, położonej w Łodzi przy ul. Prezydenta Narutowicza nr porz. 60, oznaczonej nr hip. 1437, rep. hip. 2274, znajdującą się przy zbiegu placu im. Gen. Dąbrowskiego i ul. Prezydenta Narutowicza, zawierającą 1342 m kwadr. powierzchni, oznaczoną na planie sporządzonym w dniu 24 lutego 1939 roku za 1 dz. 68 przez mierniczego przysięgłego inż. E. Berezowskiego, literami: a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, a, a przeznaczoną w prawomocnym planie zabudowania miasta pod urządzenie ulicy;
2. przesunąć staraniem i kosztem Gminy Miejskiej Łódź do nowej linii ulicy parkany (murowany i drewniany), okalające nabywaną na mocy niniejszej uchwały część nieruchomości oraz usunąć znajdujące się nań drzewa i krzewy;
3. pokryć koszty, związane z zawarciem aktu kupna-sprzedaży omawianej nieruchomości z kredytów, przewidzianych na ten cel w budżecie Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1938/39 (dz. V-a § 5, poz. a wydatków).

VI. W sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Adama Rassalskiego terenu, położonego przy ul. Grzybowej:

Po wysłuchaniu referatu p. K. Witaszewskiego, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, i po dyskusji, w której głos zabierają pp. B. Grochowski i A. Karpik, wyjaśnień zaś udzielają pp. inż. J. Rybołowicz, naczeln-

nik Wydziału Technicznego, oraz Prezydent Miasta, powzięto jednomyślnie uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 32.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 46 z dnia 24 marca 1939 roku, postanawia:

1. nabyć na rzecz Gminy Miejskiej Łódź od Adama Rassalskiego za sumę zł 10.150,40 wolny od wszelkich długów i ciężarów teren, położony w Łodzi przy ul. Grzybowej, zawierający 3.172 m. kw. powierzchni, oznaczony na planie, sporządzonym w dniu 23 lutego 1939 roku za 1 dz. 96 przez mierniczego przysięgłego Adama Kamińskiego, literami: a, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, a przeznaczony w prawomocnym ogólnym planie zabudowania miasta częściowo pod poszerzenie ul. Grzybowej, częściowo zaś pod uprawę rolną i ogrodniczą;
2. pokryć koszty, związane z zawarciem aktu kupna-sprzedaży omawianej nieruchomości, z kredytów, przewidzianych na ten cel w budżecie Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/1940 (dz. B. V-a § 6 poz. a wydatków).

VII. W sprawie nabycia na rzecz Gminy Miejskiej Łódź gruntów od Sp. Akc. I. K. Poznański w Łodzi:

Po wysłuchaniu referatu p. W. Stawińskiego, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej i po dyskusji, w której głos zabierają pp. M. Dembiński i B. Grochowski, wyjaśnień zaś udzielają pp. inż. J. Rybołowicz, naczelnik Wydziału Technicznego, inż. W. Wojewódzki, dyrektor przedsiębiorstwa miejskiego p. n. „Kanalizacja i Wodociągi m. Łodzi“, oraz Prezydent Miasta, powzięto większością głosów uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 33.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 67 z dnia 5 kwietnia 1939 roku, postanawia wyrazić zgodę:

- a) na pokrycie w złotych w zlocie należności Spółki Akcyjnej Wrobów Bawełnianych I. K. Poznańskiego z tytułu nabycia od niej przez Gminę Miejską Łódź części nieruchomości, oznaczonej nr hip. 2649, rep. hip. 6495, a położonej w Łodzi przy ul. Srebrzyńskiej i projektowanym przedłużeniu ul. Łąkowej i Towarowej oraz
- b) na zabezpieczenie w złotych w zlocie na hipotece nabywanej części nieruchomości nieuiszczonej przy akcie kupna-sprzedaży części ceny szacunkowej.

P. B. Grochowski prosi o zaznaczenie w protokóle, iż radni z Frakcji Obozu Narodowego wstrzymują się od głosowania.

VIII. W sprawie wystawiania weksli przez Zarząd Miejski przedsiębiorcom i dostawcom do wysokości zł 1.500.000.—:

Po wysłuchaniu referatu p. K. Hartmana, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej i po dyskusji, w której głos zabierają pp. B. Grochowski i M. Dembiński, wyjaśnień zaś udzielają pp. H. Konopka, naczelnik Wydziału Finansowego, oraz Prezydent Miasta, większością głosów powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 34.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 99 z dnia 14 kwietnia 1939 roku, postanawia upoważnić Zarząd Miejski do pokrywania w latach administracyjnych 1939/40 oraz 1940/41 wekslami własnymi rachunków dostawców i przedsiębiorców oraz należności innych wierzycieli do ogólnej wysokości zł 1.500.000.—.

P. B. Grochowski prosi o zaznaczenie w protokóle, iż radni z Frakcji Obozu Narodowego wstrzymują się od głosowania.

O godzinie 21 min. 5 przewodniczący zarządza przerwę, wznawiając obrady o godz. 21 min. 30.

IX. W sprawie umorzenia kwoty zł 4.403,14, należnej Gminie Miejskiej Łódź od Wolnej Wszechnicy Polskiej — Oddział w Łodzi — z tytułu przewozu żwiru ze Żwirowni Miejskiej w Łągiewnikach na miejsce budowy gmachu Wolnej Wszechnicy:

Po wysłuchaniu referatu p. W. Stawińskiego, w zastępstwie nieobecnego p. B. Brzezińskiego, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji powzięto większością głosów uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 35.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 47 z dnia 24 marca 1939 roku, postanawia:

1. umorzyć kwotę zł 4.403,14, należną Gminie Miejskiej Łódź od Wolnej Wszechnicy Polskiej — Oddział w Łodzi — z tytułu przewozu żwiru ze Żwirowni Miejskiej w Łągiewnikach na miejsce budowy gmachu tejże Wszechnicy przy ul. P.O.W., traktując sumę tę jako jednorazową subwencję z funduszków miejskich na budowę gmachu Wolnej Wszechnicy Polskiej w Łodzi;

2. pokryć sumę tę z kredytów, przeznaczonych w budżecie Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40 na wydatki nieprzewidziane (dz. XIII § 126 wydatków).

Jednocześnie Rada Miejska przyjmuje do wiadomości, iż wartość żwiru i szabru, wydanych Wolnej Wszechnicy Polskiej na skutek postanowień Tymczasowego Prezydenta Miasta nr 588/R z dnia 24 maja 1938 roku i nr 708/R z dnia 1 grudnia 1938 roku, wynosi nie kwotę zł 6.795.—, lecz zł 4.932,27.

P. B. Grochowski prosi o zaznaczenie w protokóle, iż radni z Frakcji Obozu Narodowego wstrzymują się od głosowania.

X. W sprawie przyznania stałej zapomogi z funduszów miejskich wdowie po zmarłym dr Stefanie Kopcińskim:

Po wysłuchaniu referatu p. wiceprezydenta A. Walczaka, jako sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, bez dyskusji większością głosów powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 36.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 81 z dnia 5 kwietnia 1939 roku, postanawia, z uwagi:

- a) na zasługi, jakie położył zmarły dr Stefan Kopciński przez zainicjowanie i wprowadzenie w czyn na terenie m. Łodzi idei obowiązkowego powszechnego nauczania,
 - b) na jego ożywioną działalność na polu kulturalno-oświatowym,
 - c) na jego długoletnią nadzwyczaj owocną pracę w Zarządzie Miejskim na stanowisku naczelnego lekarza-higienisty szkół powszechnych, ławnika-przewodniczącego Wydziału Oświaty i Kultury i konsultanta Miejskiej Pracowni Psychologicznej:
1. przyznać wdowie po nim, p. Marii Kopcińskiej, rentę dożywotnią w wysokości zł 150.— miesięcznie;
 2. pokryć wspomniany wydatek z kredytów, przewidzianych w budżecie Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1939/40 na emerytury dla pracowników“ (dział I §1 poz. i wydatków).

XI. W sprawie umorzenia kwoty zł 12.188,02, należnej Gminie Miejskiej Łódź od Związku Stowarzyszeń Związkowych w Polsce — Oddział w Łodzi za przewóz cegły, wybudowanie studni oraz oparkanie placu:

Po wysłuchaniu referatu p. W. Stawińskiego, sprawozdawcy Komisji Finansowo-Budżetowej, wywiązuje się dyskusja, w której głos zabierają pp.

A. Czernik, A. Belka, F. Adamiec, St. Goliński, B. Grochowski, ławnik L. Malinowski, M. Dembiński i F. Sz wajdler, wyjaśnień zaś udzielają pp. Prezydent Miasta, H. Konopka, naczelnik Wydziału Finansowego oraz referent.

Po przemówieniu p. B. Grochowskiego radni z Obozu Narodowego na tle rzekomego użycia pod ich adresem przez kogoś z ław radnych z Frakcji F.P.S. i Klasowych Związków Zawodowych obraźliwego wyrazu, wszczynają awanturę, żądając niezwłocznego odczytania stenogramu dla ustalenia, czy ten obraźliwy okrzyk jest w nim umieszczony. Przewodniczący oświadcza, że okrzyku nie słyszał, sprawdzi jednak stenogram i na następnym posiedzeniu Rady wyciągnie odpowiednie konsekwencje, o ile rzeczywiście fakt użycia przez jednego z pp. radnych obraźliwych słów miał miejsce.

P. M. Dembiński nastaje na niezwłoczne odczytanie stenogramu, twierdząc, iż ma obawę, że protokół będzie przeinaczony, gdyż, jak skonstatował, takie fakty miały już miejsce.

W związku z powyższym oświadczeniem p. M. Dembińskiego, jak również z uwagi na fakt, że w czasie wyjaśnienia p. H. Konopki, naczelnika Wydziału Finansowego, p. M. Dembiński zarzucił mu, iż swoim referatem usiłuje „wybielić“ Zarząd Miejski, przewodniczący przywołuje p. M. Dembińskiego do porządku z zapisaniem do protokołu.

W wyniku dyskusji większością głosów powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr. 37.

Rada Miejska, opierając się na uchwale Magistratu nr 57 z dnia 24 marca 1939 roku, postanawia:

1. umorzyć kwotę zł 12.188,02, należną Gminie Miejskiej Łódź od Związku Stowarzyszeń Zawodowych w Polsce — Oddział w Łodzi — za a) ogrodzenie posesji, położonej w Łodzi przy zbiegu ulic Miedzianej i Wysokiej, b) wybudowanie na tej posesji studni oraz szopy drewnianej na skład materiałów budowlanych i c) pokrycie kosztów przewozu cegły z cegielni miejskiej na plac budowy, uskutecznione na podstawie uchwały Magistratu nr 184 z dnia 2 marca 1933 roku, przyjętej do wiadomości przez Radę Miejską w dniu 23 marca 1933 roku;
2. uznać umorzoną kwotę zł 12.188,02 za jednorazową subwencję z funduszków miejskich i pokryć ją z kredytów, przeznaczonych w budżecie Zarządu Miejskiego na rok administracyjny 1938/39 na wydatki nieprzewidziane (dz. XIII § 121 wydatków.

P. M. Dembiński składa oświadczenie w sprawie osobistej.

XII. W sprawie sprawozdania Komisji powołanej uchwałą Rady Miejskiej nr 10 z dnia 16 lutego 1939 roku, dla zbadania całokształtu gospodarki Teatrów Miejskich w Łodzi:

Po wysłuchaniu referatu p. J. Potkańskiego, sprawozdawcy Komisji, powołanej przez Radę do zbadania gospodarki Teatrów Miejskich w Łodzi i po dyskusji, w której głos zabierają pp. ławnik L. Grzegorzak, S. Malinowski, F. Szwajdler, Prezydent Miasta oraz dr L. Tartakower, większością głosów powzięto uchwałę treści następującej:

Uchwała nr 38.

Rada Miejska przyjmuje do zatwierdzającej wiadomości sprawozdanie Komisji, powołanej do życia uchwałą swą nr 10 z dnia 16 lutego 1939 roku, dla zbadania całokształtu gospodarki finansowej Spółki z ogr. odp. „Teatry Miejskie w Łodzi“.

XIII. Wolne wnioski:

1. Wnioski nagłe Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie:

- a) wezwania Zarządu Miejskiego do przedsięwzięcia wszelkich dopuszczalnych środków nacisku i przymusu na Kolej Elektryczną Łódzką w przedmiocie obniżki taryfy,
- b) wezwania Zarządu Miejskiego do energicznego zajęcia się uzyskaniem od Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego obniżki taryfy za prąd elektryczny dla światła do groszy 30 za 1 kwg. i do przedłożenia Radzie wyników przedsięwziętych kroków w nieprzekraczalnym terminie dni 14,
- c) przekazania Komisji Dyscyplinarnej do rozpatrzenia zarzutów, stawianych dr Juliuszowi Krauszowi i przedłożenia Radzie ewent. wniosku o jego wykluczenie z grona radnych, — za zgodą wnioskodawców przewodniczący przekazuje do rozpatrzenia właściwym komisjom radzieckim.

2. Wniosek nagły Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie przemianowania ul. Przejazd na ul. Papieża Piusa XI:

Po uzasadnieniu nagłości wniosku przez p. F. Szwajdlera i wypowiedzeniu się przeciw nagłości przez p. W. Stawińskiego — nagłość

wniosku większością głosów (33 — za nagłością, 43 — przeciw) — odrzucono, przekazując go Komisji do Spraw Ogólnych do rozpatrzenia.

3. **Wniosek nagły Frakcji Radnych Obozu Narodowego w sprawie przyznania subwencji Towarzystwu Opieki nad Dziewczętami w Łodzi w kwocie zł 1.000.—:**

Po uzasadnieniu nagłości przez p. F. Szwajdlera i wypowiedzeniu się przeciw nagłości przez p. W. Stawińskiego — nagłość wniosku większością głosów (33 — za nagłością, 43 — przeciw) odrzucono, przekazując go do rozpatrzenia Zarządowi Miejskiemu.

4. Na zapytanie p. A. Belki, czy zostanie uwzględniona prośba Związku „Praca Polska“ w sprawie zatrudnienia na miejskich robotach sezonowych inwalidów pracy, odpowiada Prezydent Miasta, wyjaśniając, że w mającej być zawartą ze związkami zawodowymi umowie zbiorowej będzie zastrzeżone takim inwalidom prawo do pracy.

Wobec wyczerpania porządku obrad przewodniczący o godz. 1 min. 7 posiedzenie zamyka.

Sekretarz

(—) *Włodzimierz Graliński*

Wicedyrektor Zarządu Miejskiego

Przewodniczący

(—) *Jan Kwapiński*

Prezydent Miasta

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA.

Zmiana rozporządzenia Prezydenta R. P. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa.

W nr 28 Dziennika Ustaw R. P. pod poz. 182 ogłoszona została ustawa z dnia 30 marca 1939 roku, zmieniająca Rozporządzenie Prezydenta R. P. o obowiązku odstępowania zwierząt pociągowych, wozów, pojazdów mechanicznych i rowerów dla celów obrony Państwa. W myśl tej ustawy Rada Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wojskowych może wprowadzić powyższy obowiązek również w czasie pokojowym, gdy tego wymagać będzie interes obrony Państwa.

Zasiłki dla rodzin osób, odbywających czynną służbę wojskową.

Ustawa z dnia 30 marca 1939 roku (Dz. U. R. P. nr 29, poz. 196) ustala warunki wypłacania zasiłków rodzinom żołnierzy, odbywających czynną służbę wojskową w rezerwie, względnie zasadniczą w czasie mobilizacji. Zainteresowani winni zgłaszać prawa do zasiłku do właściwych zarządów gmin. Wysokość oraz termin wypłaty zasiłków określa Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 kwietnia 1939 roku (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 226).

Powszechny obowiązek świadczeń rzeczowych na cele obrony Państwa.

W nr 30 Dziennika Ustaw R. P. pod poz. 200 ukazała się ustawa z dnia 30 marca 1939 roku o powszechnym obowiązku świadczeń rzeczowych. W myśl tej ustawy przedmiotem świadczeń rzeczowych może być rzecz ruchoma lub nieruchoma, albo prawo, potrzebne do celów obrony Państwa.

Ustawa nakłada na posiadaczy tych rzeczy obowiązki:

- a) udzielania danych o przedmiotach świadczeń rzeczowych;
- b) przysposobienia się do świadczeń;
- c) odstępowania na rzecz Państwa przedmiotów świadczeń rzeczowych.

Świadczenia rzeczowe są odpłatne; wysokość wynagrodzenia za świadczenia ustalać będą komisje, których sposób powoływania określi specjalne rozporządzenie.

Przygotowanie w czasie pokoju OPLGAZ w dziedzinie budownictwa przemysłowego.

W nr 31 Dziennika Ustaw R. P. pod poz. 207 ogłoszone zostało rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 marca 1939 roku o przygotowaniu w czasie pokoju obrony przeciwlotniczej i przeciwigazowej w dziedzinie budownictwa przemysłowego. Rozporządzenie dzieli zakłady przemysłowe na trzy kategorie w zależności od ich wielkości i rodzaju. Dla każdej z tych trzech kategorii podaje się przepisy, dotyczące usytuowania zakładów przemysłowych, zabudowania działek, konstrukcji budynków, urządzeń zabezpieczających pracowników oraz urządzeń wodociągowych i elektrycznych.

Zwolnienia od niektórych obowiązków, wynikających z ustawy o ochronie przed pożarami i innymi klęskami.

Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 24 marca 1939 roku (Dz. U. R. P. nr 31, poz. 206) zostali zwolnieni od niektórych obowiązków, wynikających z ustawy z dnia 13 marca 1934 roku (Dz. U. R. P. nr 41, poz. 365) między in. przełożeni gmin i urzędujący ich zastępcy, funkcjonariusze samorządowi, pracownicy samorządowych przedsiębiorstw, zakładów i instytucyj oraz pracownicy zakładów użyteczności publicznej.

Uproszczenie i przyspieszenie procedury zatwierdzania projektów budowlanych.

W okólniku nr 11 z dnia 16 marca 1939 roku (Dz. Urz. M. S. W. nr 7, poz. 41) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych poleca władzom, powołanym do udzielania zezwoleń na budowę, staranie się o przyspieszenie i uproszczenie procedury zatwierdzania projektów budowlanych. W szczególności M. S. W. zwraca uwagę na konieczność załatwiania tych spraw w terminach ustawowych: przekroczenie tych terminów może nastąpić w wyjątkowych wypadkach.

Dodatki mieszkaniowe dla nauczycieli szkół powszechnych.

W związku z ciągłymi wątpliwościami, nasuwającymi się przy rozstrzyganiu spraw, dotyczących ciężącego na gminach miejskich obowiązku dostarczania mieszkań nauczycielom publicznych szkół powszechnych, Min. Spraw Wewnętrznych podaje w tej sprawie szereg wyjaśnień w okólniku nr 14 z dnia 27 marca 1939 roku (Dz. Urz. M.S.W. nr 7, poz. 44).

Zaciąganie pożyczek zagranicznych przez związki samorządowe.

Min. Spraw Wewnętrznych pismem okólnym z dnia 16 marca 1939 roku (Dz. Urz. M.S.W. nr 7, poz. 47) przypomniało przepis okólnika nr 1 z 1935 r. w sprawie zaciągania przez związki samorządowe pożyczek zagranicznych, mianowicie aby związki te nawet na samo podjęcie starań o pożyczkę zagraniczną uzyskiwały zgodę Ministra Skarbu.

Pozostawianie w kraju dokumentów wojskowych osób, wyjeżdżających za granicę.

Okólnikiem nr 15 z dnia 29 marca 1939 roku (Dz. M. S. W. nr 7, poz. 45) Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przypomina osobom wyjeżdżającym za granicę o obowiązku pozostawiania w kraju dokumentów wojskowych. Dokumenty te należy przed wyjazdem złożyć we właściwych K.R.U., które wydają odpowiednie zaświadczenia dla organów kontroli granicznej. Osoby, podlegające obowiązkowi złożenia dokumentów wojskowych, a nie posiadające zaświadczeń K.R.U., nie będą mogły opuścić obszaru Państwa Polskiego.

Ograniczenie licencji na przemysł okrężny.

W myśl zarządzenia Wojewody Łódzkiego z dnia 27 marca 1939 roku (Łódzki Dziennik Wojewódzki nr 6, poz. 123) licencje na przemysł okrężny na rok 1939 będą udzielane tylko tym osobom, które posiadały taką licencję już w roku 1938, wydaną im przez władze przemysłowe I instancji Województwa Łódzkiego.

Sprawozdanie Finansowe Zarządu m Łodzi

za miesiąc kwiecień 1939 r.

L. P.	NAZWA RACHUNKU	O b r o t y w m-cu kwietniu 1939 r.	
		Winien	Ma
1.	Kasa	2.508.227.47	2.380.655.05
2.	Wydatki budżetowe	2.179.462.70	49.336.49
3.	Dochody budżetowe	148.18	724.073.34
4.	Zakłady i szpitale	144.541.10	30.877.89
5.	Przedsiębiorstwa komunalne	46.768.72	38.076.24
6.	Zobowiązania z tyt. wyk. budżetu	2.326.429.27	1.939.571.78
7.	Instytucje kredytowe	2.397.068.82	2.108.662.29
8.	Sumy przechodnie	1.917.206.23	2.537.294.85
9.	Zaliczki	253.407.36	382.350.10
10.	Depozyty walorowe obce	504.049.23	13.299.43
11.	„D“ Deponenci	80.453.61	570.226.36
12.	Weksle obce	—	—
13.	Dłużnicy i wierzyciele	—	—
14.	Akcepty	130.000.—	958.350.—
15.	Pożyczki krótkoterminowe	—	2.650.000.—
16.	Papiery wartościowe własne	—	200.—
17.	Skarbiec	200.—	—
18.	Różne	3.933.142.67	2.038.131.54
	Ogółem	Zł. 16.421.105.36	16.421.105.36

WYKONANIE BUDŻETU

za czas od 1 kwietnia

Dział	NAZWA DZIAŁU	Wydatki zwyczajne		Stosunek % %
		preliminarz na okres roczny	wydatkowano za 1 miesiąc	
I	Zarząd ogólny	5.136.996.—	387.437.21	7,54
II	Majątek komunalny	249.022.—	10.887.69	4,37
III	Przedsiębiorstwa komunalne	195.622.—	—	—
IV	Splata długów	5.731.019.—	614.340.15	10,72
V	Drogi i place publiczne	1.795.458.—	93.862.96	5,23
Va	Pomiary i plany rozb. miasta	388.372.—	25.516.33	6,57
VI	Oświata	3.371.061.—	372.613.90	11,05
VII	Kultura i sztuka	789.991.—	51.333.67	6,50
VIII	Zdrowie publiczne	5.270.710.—	199.495.52	3,78
IX	Opieka społeczna	3.398.591.—	52.279.55	1,54
X	Popieranie rolnictwa	484.822.—	18.369.32	3,79
XI	Popieranie przemysłu i handlu	488.222.—	21.113.67	4,32
XII	Bezpieczeństwo publiczne	1.763.077.—	34.303.48	1,95
XIII	Różne	1.413.367.—	35.421.99	2,51
	Zł.	30.476.330.—	1.916.975.44	6,29
	Wydatki nadzwyczajne		326.813.98	
	Ogółem		2.243.789.42	

ZARZĄDU MIEJSKIEGO w ŁODZI

1939 r. do 30 kwietnia 1939 r.

Dział	NAZWA DZIAŁU	Dochody zwyczajne		Stosunek % ₃
		Preliminarz na okres roczny	Wpłynęło za 1 miesiąc	
I	Majątek komunalny	293.982.—	31 179.05	10,61
II	Przedsiębiorstwa komunalne	3.389.019.—	246.010.64	7,26
III	Subwencje i dotacje	493.705.—	21.902.97	4,44
IV	Zwroty	3.010.953.—	25.556.59	0,85
V	Oplaty administracyjne	678.172.—	55.868.54	8,24
VI	Oplaty z urzędzeń dobra publ.	615.781.—	38.136.88	6,19
VII	Dopłaty	—	—	—
VIII	Udział w podatk. państwowych	12.580.000.—	—	—
IX	Dod. do podatków państwowych	6.395.500.—	34.409.84	0,54
X	Podatki samoistne	3.140.000.—	240.246.50	7,65
XI	Różne	310.003.—	26.226.45	8,46
	Zł.	30.907.115.—	719.537.46	2,33
	Dochody nadzwyczajne		4.387.70	
	Ogółem		723.925.16	

U W A G A: Sumy wykonania dz. VIII i dz. IX wykazane w rubryce 2-ej nie obejmują wpływów podatkowych za miesiąc kwiecień 1939 r. z powodu przekazania tych należności przez Izbę Skarbową w następnym miesiącu.—

KRONIKA.

Łódź na rzecz Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej.

W dniu 23 kwietnia rb. odbyło się w sali posiedzeń Zarządu Miejskiego, Plac Wolności 14, plenarne posiedzenie Miejskiego Komitetu Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej pod przewodnictwem Prezydenta Miasta Jana Kwapińskiego. Na zebraniu tym obecni byli, prócz członków Komitetu, płk. dypl. Marian Bolesławicz, Komisarz Wojewódzki P.O.P. i inż. Stanisław Wrede, Komisarz Miejski P.O.P.

Po przemówieniach pp. prezydenta J. Kwapińskiego, płk. M. Bolesławicza i inż. S. Wredego oraz po dyskusji, w której głos zabierali pp. prezes K. Roszak, poseł E. Dutkiewicz, ławnik L. Grzegorzak, inż. W. Wojewódzki, dr H. Berkowicz, prezes J. Chorążak i radny dr I. Lewin, zdecydowano:

- 1) zaakceptować tekst odezwy, jaka zostanie wydana do społeczeństwa; odezwa ta zostanie rozplakatowana na mieście;
- 2) zwrócić się do wszystkich instytucyj, orgnizacyj, stowarzyszeń i związków, istniejących na terenie Łodzi, z prośbą o propagandę pożyczki oraz o dopilnowanie, aby wszyscy spełnili swój obowiązek obywatelski;
- 3) zwrócić się do Izby Przemysłowo-Handlowej, Izby Rzemieślniczej, Izby Rolniczej i Stowarzyszeń Właścicieli Nieruchomości z prośbą o stworzenie komitetów kontrolnych nad subskrypcją pożyczki przez sfery gospodarcze;
- 4) przyjąć do wiadomości, iż powstał już Pracowniczy Komitet Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej w Łodzi;
- 5) zwrócić się do Rozgłośni Łódzkiej Polskiego Radia z prośbą o rezerwowanie codziennie w godz. od 18 do 18,30 — 10 minut na przemówienia przedstawicieli poszczególnych grup społecznych w sprawie pożyczki.

Jednocześnie rozesłana została do wszystkich organizacyj i instytucyj odezwa Komitetu Miejskiego P.O.P., która została rozplakutowana na murach miasta. Treść odezwy jest następująca:

„Obywatele!

Pospolite ruszenie w ofiarności dla Ojczyzny i jej Armii trwa: okres subskrypcji Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej zbliża się ku końcowi.

Jeśli Armia nasza stwierdziła, iż musi mieć skrzydła — to skrzydła dać jej musimy. Nie ma kresu ofiar wówczas, gdy wchodzi w grę sprawa obrony kraju. Bezpieczeństwo Polski — to bezpieczeństwo nas wszystkich, naszych rodzin, naszych dzieci.

Gdy chodzi o ofiary materialne, to muszą one być proporcjonalne do możliwości obywateli. Ludzie pracy fizycznej i umysłowej na wezwanie swych organizacyj zadeklarowali wyraźne procenty od swych zarobków.

Wszyscy inni muszą ich naśladować, choć ich zarobki nie są tak konkretnie określone, jak zarobki pracowników najemnych. Przemysł, handel, rzemiosło i wolne zawody Łodzi muszą w równej mierze, a stosownie do swych zarobków, wziąć udział w ofierze dla kraju. Nie tylko we wspólnocie losów, ale i we wspólnocie ofiar wszystkich obywateli leży przyszłość kraju.

Wyrażamy niezłomne przekonanie, iż nie dojdzie do tego, by społeczeństwo musiało w sposób surowy badać proporcjonalność zadeklarowanych kwot. Wierzymy, iż w spełnieniu obowiązku obywatelskiego subskrypcji Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej dezerterów nie będzie!

Łódź, miasto pracy i miasto przemysłu, spełnić musi swój obowiązek całkowicie.

Nieśmy swe pieniądze do kas — czeka na nie Armia, czeka na nie Polska!

Im szybciej, bez ociągania spełnimy swój obowiązek, tym więcej wart będzie nasz grosz, dany Ojczyźnie.

Łódź, w kwietniu 1939 roku.

Miejski Komitet
Pożyczki Obrony Przeciwlotniczej
w Łodzi.

Przewodniczący Komitetu — Jan Kwapiński, Prezydent Miasta Łodzi.
Komisarz na m. Łódź P.O.P. — inż. Stanisław Wrede, Prezes Łódzkiego
Obwodu Miejskiego L. O. P. P.

Członkowie Komitetu: ks. mitr. Borecki Michał, dr Bornet Juliusz, Brominski Rajmund, Chorążak Józef, Chudzyński Zygmunt, Chodakowski Leon, Czernik Antoni, ks. Pastor Dietrich Juliusz, Dębczyński Lucjan, Dutkiewicz Edward, Fornalski Tadeusz, Geyer Gustaw, Grabowski Władysław, Goliński Stanisław, Gunkowski Czesław, Grzegorzak Leon, Hertz Mieczysław, Hartman Kazimierz, Jabłkowski Józef, Jaworowski Kazimierz, Kalinowski Mieczysław, Kotowski Witold, Kozłowski Władysław, dr Krausz Juliusz, Liberman Fiszle, Lewandowski Andrzej, Lewiak Ignacy, dr Lewin Izaak, inż. Micheli Bronisław, Milman Szmul, Marczyńska Kazimiera, Moskiewiczówna Gustawa, Neugebauer Ludwik, Nowak Jerzy, Nowakowski Stanisław, ks. Nowicki Stanisław, Ostrowski Henryk, Ohtaszewski Czesław, Purlal Antoni, Potkański Józef, Probst Franciszek, Roszak Kazimierz, Raabe Zygmunt, Stawiński Wincenty, Szule Henryk, Sadowski Franciszek, Szwajdler Franciszek, Schiffer Krzysztof, Schwemm Robert, Słoniowski Modest, ks. biskup dr Tomczak Kazimierz, dr Tomaszewski Antoni, Tomaszewska Matylda, Urbach Jan, Walczak Walenty, inż. Wojewódzki Waclaw, Wachowicz Henryk, Waszkiewicz Ludwik, Wadowski Marian, dr Więckowski Stanisław“.

Łódź w walce z gruźlicą.

Ruchoma kolumna przeciwgruźlicza dla powiatu piotrkowskiego i łódzkiego.

W niedzielę, dnia 23 kwietnia rb. w lokalu Sekcji Walki z Gruźlicą przy ulicy Narutowicza odbyło się uroczyste poświęcenie ruchomej poradni przeciwgruźliczej, przeznaczonej do pracy leczniczo-rozpoznawczej gruźlicy w terenie, powiatu piotrkowskiego i łódzkiego. W lokalu Sekcji Walki z Gruźlicą zgromadzili się przedstawiciele władz wojewódzkich, wojskowych, miejskich i świata lekarskiego. Aktu poświęcenia ruchomej poradni przeciwgruźliczej dokonał ks. prałat Dominik Kaczyński, wygłaszając jednocześnie podniosłe przemówienie, charakteryzujące poważną rolę poradni. Następnie przemawiał prezes Wojewódzkiego Towarzystwa Przeciwgruźliczego w Łodzi dr Bolesław Salak, naczelnik Wydziału Zdrowia Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi, składając podziękowanie tym instytucjom i tym osobom, dzięki którym pomocy finansowej i pracy powstała tego rodzaju instytucja wędrowna lecznicza, jak ruchoma poradnia przeciwgruźlicza. Poradnie takie posiadają szerokie zastosowanie we Włoszech i w Niemczech i spełniają tam doniosłą rolę w leczeniu wczesnej gruźlicy. W Polsce dotychczas dwa tylko powiaty w Małopolsce Wschodniej posiadały takie ruchome poradnie. Łódź jest trzecim miastem w kraju, wysyłającym w teren powiatu piotrkowskiego i łódzkiego ruchomą kolumnę przeciwgruźliczą. Zmontowanie poradni kosztowało zł. 23.500.

W imieniu miasta przemawiał p. wiceprezydent A. Walczak, dziękując instytucji za pracę nad stworzeniem tak pożytecznej placówki.

Po akcie poświęcenia zebrani na uroczystości zapoznawali się z urządzeniami ruchomej kolumny przeciwgruźliczej. Składa się ona z samochodu o podwoziu Fiata Polskiego i nadwozia, wykonanego w firmie Kalkenbrenera w Łodzi. W samochodzie tym urządzone zostało laboratorium lekarskie, zaopatrzone w aparat roentgenowski i mikroskop. W przyszłości kolumna posiadać będzie aparat świetlny filmowy, przeznaczony dla akcji propagandy przeciwgruźliczej w miasteczkach i wioskach powiatu piotrkowskiego i łódzkiego. Oddanie do użytku ruchomej poradni przeciwgruźliczej ma jednocześnie podwójne znaczenie, ponieważ poradnia jest tak urządzona, iż w wypadku koniecznej potrzeby może być zamieniona na czołówkę sanitarną wojskową.

Tegoż dnia poradnia oddana została do użytkowania Piotrkowskiemu Towarzystwu Przeciwgruźliczemu i wyjechała do Piotrkowa. Na czele tej kolumny ruchomej przeciwgruźliczej stanął dr Barcikowski z Piotrkowa.

Minister Zyndram-Kościałkowski w Łodzi.

Dnia 29 kwietnia rb. bawił w Łodzi minister Zyndram-Kościałkowski. W towarzystwie wojewody Henryka Józewskiego i prezydenta miasta Łodzi Jana Kwapińskiego zwiedził nowowypbudowane przez T.O.R. przy pomocy Funduszu Pracy osiedle robotnicze na Stokach, które już w ogródkach swoich i schludnych mieszkaniach poczyna tętnić życiem. Wobec znanych wielkich potrzeb rzesz robotniczych w zakresie mieszkaniowym, rozbudowa podobnych osiedli jest rzeczą niezwykle ważną. Minister Zyndram-Kościałkowski zwiedził również doskonale zbudowane wielkie zbiorniki wodociągowe, których uruchomienie nastąpi wraz z ukończeniem całości prac wodociągowo-kanalizacyjnych m. Łodzi.

Następnie w gmachu Urzędu Wojewódzkiego odbyła się przy udziale prezydenta miasta Jana Kwapińskiego, naczelników zainteresowanych resortów oraz wojewódzkiego dyrektora Funduszu Pracy narada nad dalszą walką z bezrobociem na terenie województwa łódzkiego, którego specyficzne warunki wymagają specjalnego potraktowania.

Podkreślić należy, iż na całym inspekcjonowanym terenie p. Minister Opieki Społecznej stwierdził niezwykle patriotyczną postawę społeczeństwa, a szczególnie ludzi pracy, których gotowość oddania swoich sił Państwu pogłębił napewno jeszcze fakt, że Rząd ze swej strony, bez względu na sytuację zewnętrzną, pracę nad rozbudową Rzeczypospolitej, a tym samym i problem zatrudnienia szerokich rzesz pracowniczych traktuje jako jedno z naczelnych swoich zadań.

Dzień 1-go Maja w Łodzi.

Święto robotnicze 1 Maja rb. obchodzone było w Łodzi, acz w skromnych ramach, w sposób podniosły.

Nie było wprawdzie pochodu pierwszomajowego, jednak robotnicy fabryczni w mieście świętowali, biorąc udział w zgromadzeniach publicznych i akademiach, zorganizowanych przez P.P.S. w Filharmonii, teatrach i salach kinematograficznych.

Prócz tego odbyły się 3 zgromadzenia Bundu, dwa — Poalej-Sjonu pracy oraz 1 akademie Niem. Socj. Partii Pracy.

Mowy wygłosili m. in. prezydent miasta Jan Kwapiński, wiceprezydenci: pp. Walczak i Szewczyk, ławnicy pp: Andrzejak i Malinowski, szereg radnych z pp.: Potkańskim, Hartmanem, Stawińskim i innymi na czele, wreszcie przedstawiciele Stronnictwa Demokratycznego, Stronnictwa Ludowego, Związku b. Więźniów Politycznych i bratnich organizacyj.

Wiece-akademie zakończono odśpiewaniem „Czerwonego Sztandaru“.

W godzinach popołudniowych udała się na Polesie Konstanyńskie egzekutywa P.P.S. i prezydent miasta Jan Kwapiński. Na Polesiu złożono wieniec na grobach bohaterów walk niepodległościowych i rewolucyjnych 1905—1906 roku.

Wieniec na bratniej mogile bojowników wolnościowych złożył również zarząd Związku b. Więźniów Politycznych.

W ciągu dnia na mieście odbywała się zbiórka na oświatę robotniczą.

Pożegnanie naczelnika Wydziału Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego p. Stanisława Kempnera.

Z dniem 1 maja rb. przeszedł na emeryturę długoletni naczelnik Wydziału Zdrowia Publicznego Zarządu Miejskiego w Łodzi p. Stanisław Kempner.

Z okazji tej dn. 30. IV. rb., o godz. 11 odbyło się w sali Rady Miejskiej uroczyste pożegnanie, zorganizowane przez pracowników Wydziału Zdrowia Publicznego. W uroczystości tej wzięli udział pp. wiceprezydenci: A. Purlal i A. Szewczyk, dr B. Salak, naczelnik Wydziału Zdrowia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego Łódzkiego, dr Antoni Tomaszewski, prezes Izby Lekarskiej w Łodzi, wszyscy lekarze miejskiej służby zdrowia z zastępcą naczelnika Wydziału Zdrowia Publicznego dr Bolesławem Misjonem na czele, naczelnicy wszystkich wydziałów Zarządu Miejskiego z dyrektorem M. Kalinowskim na czele oraz niżsi funkcjonariusze szpitalni i ambulatoryjni. Ogółem 200 osób.

Do odchodzącego na zasłużony wypoczynek p. Stanisława Kempnera przemawiał p. wiceprezydent Antoni Purlal, składając podziękowanie za długoletnią owocną dla zdrowia publicznego w Łodzi pracę naczelnika St. Kempnera, za jego pełen inicjatywy na tym polu wysiłek, wyrażający się w wielu zdobyczach i w wielu nowościach.

W imieniu lekarzy miejskiej służby zdrowia przemawiał dr Bolesław Misjon, w imieniu służby weterynaryjnej — dr E. Świecki oraz p. Józef Kosicki w imieniu niższych funkcjonariuszów szpitalnych i ambulatoryjnych.

W imieniu naczelników Wydziałów Zarządu Miejskiego żegnał p. Stanisława Kempnera dyrektor Mieczysław Kalinowski.

Na przemówienia te odpowiadał wzruszony okazanymi dowodami sympatii, przyjaźni i życzliwości p. Stanisław Kempner.

Uroczystość ta zakończona została wręczeniem przez pracowników Wydziału odchodzącemu na emeryturę pamiątkowego adresu i zł 128.—, które przekazane zostały na F.O.N.

Podkreślić należy, że p. Stanisławowi Kempnerowi wręczony został list od p. prezydenta miasta Jana Kwapińskiego, zawierający podziękowanie za długoletnią i wytrwałą służbę.

31 lat pełnił naczelnik St. Kempner swe odpowiedzialne obowiązki i dobrze się na tej niwie zasłużył. Dorobek jego pracy jest niemal równy dorobkowi Łodzi w dziedzinie zdrowia publicznego. Niestrudzony inicjator, gorliwy realizator wszystkich poczynań, mających na celu poprawę stanu zdrowotnego miasta.

P. nacz. Stanisław Kempner rozpoczął pracę w szpitalnictwie łódzkim już w roku 1908. Przez szereg lat dał się poznać jako wykwalifikowana siła, mająca gruntowną znajomość spraw zdrowotnych i niewątpliwy talent organizacyjny, to też gdy w roku 1919 powołany zostaje pierwszy samorząd łódzki, p. Kempner obejmuje stanowisko naczelnika Wydziału Zdrowia Publicznego.

Dziedzina ta w Łodzi była wówczas nieomal w powijakach. Trzeba było wszystko tworzyć od początku. Z zapałem zabrał się p. naczelnik Kempner do tej pracy i w oparciu o czynniki lekarskie stworzył właściwą organizację miejskiej służby zdrowia. Wykazuje on przy tym rozmach organizacyjny, co umożliwiło mu powołanie szeregu ważnych placówek i stworzenie wielu instytucyj zdrowia publicznego.

Z jego inicjatywy powstaje w Łodzi w roku 1923 pierwszy miejski zakład kąpielowy przy ul. Wodnej. Jego staraniom zawdzięczamy nie tylko wzniesienie tego gmachu, ale także wewnętrzne jego urządzenie, które wyjednał od nadzwyczajnego komisariatu do walki z epidemiami. Dużą

uwagę zwrócił naczelnik St. Kempner na walkę z chorobami społecznymi, przede wszystkim — gruźlicą. Dzięki niemu powstaje w Łodzi w roku 1926 pierwsze w Polsce sanatorium dla dzieci z otwartą gruźlicą w wieku do lat 12, mieszczące się w Łagiewnikach, a czynne przez cały rok. Jego również dziełem było utworzenie w roku 1927 prewentorium dla dzieci zagrożonych gruźlicą, posiadające 100 łóżek i czynne w Łagiewnikach corocznie przez pięć miesięcy letnich. Już w ostatnich latach swej pracy nac. St. Kempner wystąpił w inicjatywę budowy sanatorium dla gruźlików w majątku miejskim Skotniki na 250 łóżek. Plany budowy zostały wykonane i niebawem prawdopodobnie zostaną zrealizowane.

Według koncepcji nac. St. Kempnera w roku 1937 uruchomiony został w Łodzi pierwszy szpital dla chorych na gruźlicę płuc pod wezwaniem św. Teresy, obliczony na 100 łóżek. Zaslugą jego jest również rozbudowa miejskich poradni przeciwgruźliczych. Został w Łodzi jedną, pozostawia trzy.

Po śmierci prof. dr Seweryna Sterlinga, zajął się wspólnie z gronem innych osób ceniących zasługi naukowe zmarłego, wydaniem monografii jego prac, które złożyły się na tom, liczący 800 stronic druku. Wspomnieć jeszcze należy o wieloletniej pracy przy organizacji „Dni przeciwgruźliczych“ w Łodzi. Wspólnie z ś. p. dr Stanisławem Skalskim organizował on corocznie tę imprezę, której wynikiem było nabycie aparatów roentgenowskich dla sekcji do walki w gruźlicą, dla ośrodka zdrowia przy ul. Lubelskiej i sanatorium w Chojnach oraz ufundowanie 2 łóżek dla dzieci gruźliczych w szpitalu Anny-Marii.

Dużo czasu i energii poświęcił nac. St. Kempner również sprawie walki z innymi chorobami społecznymi, zwłaszcza jaglicą i chorobami wenerycznymi. W roku 1924 powstaje jego staraniem pierwsze ambulatorium przeciwjaglicze. Dzięki jego współinicjatywie powstaje rada sekcji do walki z jaglicą. Według koncepcji nac. St. Kempnera powstaje w Łodzi w roku 1937 szpital św. Antoniego na 150 łóżek, który posiada m. in. wzorowo urządzony oddział weneryczny.

Naczelnik Stanisław Kempner był skolei inicjatorem „Dni przeciwdurowych“, które w dużej mierze przyczyniły się do skutecznej walki z tą chorobą i umożliwiły władzom zdrowotnym zwalczanie tyfusu. Zorganizował on agendy weterynarii, stworzył tanią jatkę dla niezamożnej ludności Łodzi, zainicjował spisy dowożonego mleka, zreorganizował lecznictwo umysłowo chorych. Już w ostatnim okresie swej działalności powołał do życia referat do walki ze śmiertelnością niemowląt oraz przyczynił się do utworzenia oddziału laryngologicznego w miejskim szpitalu w Radogoszczu.

W roku 1938 w uznaniu zasług położonych dla zdrowia publicznego w Łodzi, naczelnik Stanisław Kempner odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi.

Poświęcenie szkoły lotniczej w Lublinku.

Dnia 2 maja rb. przed południem na lotnisku w Lublinku pod Łodzią odbyło się uroczyste poświęcenie i otwarcie V szkoły pilotów im. kpt. Zwirki i Wigury, zorganizowanej przez L.O.P.P.

Na uroczystość tę przybył z Warszawy p. gen. Leon Berbecki. Punktualnie o godz. 11 rozpoczęła się uroczystość powitania przedstawicieli władz i gości przez płk. dypl. Mariana Bolesławicza, przewodniczącego Zarządu Okręgu L.O.P.P. w Łodzi okolicznościowym przemówieniem.

W uroczystości wzięli udział: J. E. ks. biskup dr Włodzimierz Jasiński Ordynariusz Diecezji Łódzkiej, pp. wicewojewoda inż. J. Jellinek, gen. Wiktor Thommée, Dowódca O.K. naczelnik dr St. Wrona, przedstawiciel p. Prezydenta Miasta — p. wiceprezydent A. Purtal i dyr. M. Kalinowski, starosta powiatu łaskiego p. W. Nowakowski oraz liczni przedstawiciele społeczeństwa łódzkiego z gen. dr Maciszewskim na czele, przemysł łódzki oraz delegacje organizacyj i stowarzyszeń.

Po powitaniu obecnych przez płk. Bolesławicza i podniesieniu bandery na maszt zabrał głos gen. dr Feliks Maciszewski, który jako przedstawiciel przemysłu łódzkiego stwierdził wobec p. gen. Berbeckiego, że prośbom władz stało się zadość. Łódź przemysłowa odpowiedziała czynem. Wyrazem tego jest 14 samolotów, ufundowanych przez przemysł łódzki dla szkoły lotniczej w Łodzi. Z liczby tej 2 samoloty ufundowane zostały ze składek groszowych przez dziatwę szkół powszechnych, która zdołała zgromadzić zł 24.500.—, 2 samoloty ufundowali pracownicy Zjednoczonych Zakładów Scheiblera i Grohmana, 2 samoloty ufundowało Stowarzyszenie Kupców m. Łodzi i po 1 samolocie szereg organizacyj i osób. Gen. Maciszewski przemówienie swoje zakończył słowami: „Melduję Panu Generałowi Berbeckiemu w imieniu Komitetu Przemysłowego, że przyjmuję protektorat nad szkołą i wręczam zł 200.000.— na potrzeby tej szkoły...”

Następnie przemawiał p. gen. Berbecki, wskazując na apel Wodza Naczelnego, który lotnictwo postawił jako hufiec skrzydlaty na czele całej Armii Polskiej. P. Generał oddał cześć Łodzi przemysłowej, która wywiązuje się z obowiązków obywatelsko-patriotycznych i zapewnił, że zamelduje o tym, co widział w Łodzi, Naczelnemu Wodzowi.

Podniosłe silne w każdym słowie i budujące przemówienie wygłosił J. E. ks. biskup dr Wł. Jasiński, podkreślając, że „nie chcemy wojny, nie pożądamy cudzej własności, ale swojej nikomu nie damy!”

Po przemówieniach nastąpiło poświęcenie samolotów szkoły lotniczej przez J.E. ks. biskupa dr Jasińskiego, po czym eskadry lotnicze odbyły defiladę powietrzną.

Na lotnisku zgromadziło się kilkanaście tysięcy publiczności.

Nadmienić należy, że protektorat nad szkołą objął gen. dr Feliks Maciszewski, prezes Zjednoczonych Zakładów Scheiblera i Grohmana, przewodniczący Łódzkiego Komitetu Przemysłowego F.O.N., w którego skład wchodzi m. in. pp. Bruno Biedermann, dyr. J. Milker, adwokat St. Pawłowski i dyr. H. Berkowicz.

Dzień 3-go Maja w Łodzi.

148 rocznica Konstytucji 3 maja była obchodzona w Łodzi wyjątkowo uroczyscie.

O godzinie 7-ej rano na wieżach kościelnych i fabrycznych odegrany został hejnał.

O godzinie 9-ej rano w świątyniach wszystkich wyznań odprawione zostały nabożeństwa za pomyślność Rzeczypospolitej.

Na nabożeństwie w kościele ewangelicko-augsburskim św. Jana obecny był, jako reprezentant władz wojewódzkich, wicewojewoda inż. J. Jellinek. W cerkwi prawosławnej władze wojewódzkie reprezentował kierownik Sierakowski, w kościele ewangelicko-reformowanym, radca Krzyżanowski, wreszcie w synagodze przy ul. Wolborskiej, radca Markiewicz.

O godz. 10-ej rano w Katedrze odprawione zostało nabożeństwo. Przybyli na nie pp: wojewoda łódzki, H. Józewski w towarzystwie wicewojewody inż. J. Jellinka, naczelnika dr Wrony, d-ca O.K. gen. Wiktor Thommée w towarzystwie płk. dypl. Bolesławicza i płk. Bartaka, prezydent miasta Jan Kwapiński w towarzystwie wiceprezydenta Purtala i dyrektora Kalinowskiego, prezes sądu okręgowego Maciejewski i prokurator dr Spólnik, dyrektor Izby Skarbowej dr Rządziejewicz, zastępca komendanta wojew. P. P. inspektor Złotowski, starosta dr Mostowski, posłowie i senatorowie konsulowie państw obcych z dziekanem mec. Jastrzębskim na czele, przedstawiciele samorządu gospodarczego, prezes izby gen. dr Maciszewski, prezes Kopczyński, dyr. Kawczak i inni.

Nabożeństwo odprawił J. E. ks. biskup dr Włodzimierz Jasiński, na zakończenie którego odśpiewano „Boże, coś Polskę“.

Po nabożeństwie uformował się olbrzymi pochód, z oddziałami wojskowymi łódzkiego garnizonu na czele, który ruszył ul. Piotrkowską w kierunku Placu Wolności.

Zgromadzone na ulicy niezliczone tłumy publiczności wiatowały bezustannie na cześć armii, wznosząc okrzyki: „Niech żyje Naczelny Wódz, Marszałek Śmigły-Rydz“, „Niech żyje Polska!“

Entuzjazm mieszkańców był wielką manifestacją przywiązania i miłości społeczeństwa łódzkiego do armii — gwarantki niepodległości i granic Rzeczypospolitej.

Publiczność z chodników i balkonów zasypywała dzielnych żołnierzy kwiatami.

O godzinie 12 min. 10 na Placu Wolności odbyła się defilada, którą przyjął gen. Wiktor Thommée w obecności p. wojewody Henryka Józewskiego, p. prezydenta miasta Jana Kwapińskiego i zgromadzonych przedstawicieli władz.

W kolejności przeciągnęły pułki łódzkie piechoty, artylerii, P.W., Strzelca, Sokoła, harcerstwa, straży, policji, P.W. kobiet, P.C.K., oddziały sfederowane P.Z.O.O. itp.

Duży entuzjazm zgromadzonych na ulicach tłumów wywołało pojawienie się oddziałów P.W. i Strzelca w strojach regionalnych łowickich.

O godz. 14-ej w Urzędzie Wojewódzkim Łódzkim p. wojewoda Henryk Józewski dokonał dekoracji osób zasłużonych.

O godzinie 16-ej w parkach: Poniatowskiego, „Źródlika“, Sienkiewicza i Julianowie odbyły się koncerty orkiestr, zaś w Teatrze Miejskim odbyło się przedstawienie dla żołnierzy.

Poza tym zorganizowano szereg akademii, a w sali Rady Miejskiej o godzinie 19-ej przy udziale przedstawicieli władz odbył się wieczór poetów.

Otwarcie biblioteki im. Andrzeja Struga.

W dniu 7 maja 1939 roku, w obecności prezydenta miasta Łodzi, Jana Kwapińskiego, odbyła się doniosła uroczystość. W Domu Związków Zawodowych w Łodzi przy ul. Wysokiej 45 dokonano otwarcia biblioteki im. Andrzeja Struga.

Biblioteka ta, zorganizowana wysiłkiem Związków Zawodowych, umieszczona jest w dwóch pokojach i zawiera przeszło 2.000 tomów.

Na uroczystość otwarcia przybyły setki osób, reprezentujących ruch zawodowy, partie polityczne i wolne zawody.

Zebranych powitał i zagaił uroczystość Stanisław Krzynówek, udzielając głosu twórcy i inicjatorowi biblioteki, Eugeniuszowi Ajnenkielowi. W pięknym referacie zobrazowana została wartość nauki, książki w życiu klasy robotniczej oraz omówiona była praca organizacyjna powołanej do życia instytucji.

W imieniu Okręgowej Komisji Związków Zawodowych przemawiał Antoni Szczerkowski, z ramienia zaś Stronnictwa Demokratycznego prof. dr Wincenty Tomaszewicz.

Wyjątki z pism Andrzeja Struga odczytał członek Sceny Robotniczej T.U.R., Zygmunt Nowicki.

Prawdziwą ucztę piękna polskiego słowa zgotował, przybyły na uroczystość, Henryk Ładosz, znakomity recytator polski. Gorąco oklaskiwany i gorącym sercem podejmowany był on przez robotników łódzkich.

Owacyjnie witany prezydent miasta Łodzi, Jan Kwapiński, przed aktem przecięcia wstęgi, wygłosił przemówienie, wyrażając radość z powstania tej nowej placówki kulturalnej w mieście kominów, w mieście, którego ludność robotnicza w trudnych warunkach dla Państwa umiała zająć piękne stanowisko, stwierdzające, że polska klasa robotnicza cudzych ziem nie pragnie, lecz swej nikomu nie da. Następnie Prezydent Jan Kwapiński, sięgając do swych wspomnień z długich lat więziennych, podkreślił wartość polskiej książki, która podtrzymywała na duchu więźniów, kształciła ich, skracala mękę i katorgi.

Zwiedzeniem biblioteki i wpisaniem się do Księgi Pamiątkowej zakończono uroczystość, podczas której pieśni robotnicze odśpiewał zjednoczony chór T.U.R. i Związków Klasowych pod dyrekcją Jarczaka.

Robotnicy Łodzi uzyskali nowy ośrodek, z którego czerpać będą siły duchowe i pogłębiać swą świadomość. Biblioteka nazwana została imieniem Andrzeja Struga, który był nie tylko artystą, ale i działaczem społecznym, pięknym typem Polaka, bojownika, demokraty.

Łódź dała ponad 700 tysięcy złotych na ścigacz im. Wicepremiera inż. Eugeniusza Kwiatkowskiego.

Z Walnego Zjazdu Okręgowego L. M. i K. w Łodzi.

W dniu 7 maja rb. w sali Rady Miejskiej przy ul. Pomorskiej odbyło się nadzwyczajne zebranie delegatów okręgu łódzkiego Ligi Morskiej i Kolonialnej uświetnione obecnością wojewody łódzkiego Henryka Józewskiego, dowódcy OK. gen. Wiktora Thommée, płk. dypl. Mariana Bolesławicza, naczelnika dr Stanisława Wrony, wiceprezydenta miasta Adama Walczaka.

Zarząd centralny L.M. i K. w Warszawie delegował na zebranie Komandora Ignacego Kuczковского, dra Wiktora Rosińskiego i p. Wacława Niwińskiego.

Zebraniu przewodniczył dyr. Paweł Goliński. Prezes zarządu głównego gen. St. Kwaśniewski na zjazd przybyć nie mógł ze względu na nawał zajęć służbowych. Dr Rosiński w przemówieniu swym szczególnie serdecz-

nie powitał delegatów z nowoprzyłączonych do województwa łódzkiego powiatów: kutnowskiego, łowickiego, skierniewickiego, rawskiego, opoczyńskiego i końskiego.

Przebieg zebrania był bardzo żywy. Hasło ministra Becka „nie damy się odepchnąć od morza“ ustawicznie wypływało w przemówieniach, wywołując za każdym razem burzę oklasków. Licznie obestane zebranie przepracowało cały porządek dzienny.

Gdy na mównicę wszedł przedstawiciel Marynarki Wojennej, Komandor Ignacy Kuczkowski zapanowała na sali cisza i skupienie. Komandor Kuczkowski określił stosunek Polski do morza:

„Dotychczas byliśmy na morzu w defensywie, obecnie przechodzimy do ofensywy. Polska zbuduje potężną marynarkę, która nam umocni dostęp do morza i zapewni korzystanie z dróg morskich. Gdybyśmy mieli potężną marynarkę, nie byłoby kwestii Gdańska i kwestii Prus Wschodnich“.

Następnie Komandor Kuczkowski wyjaśnił, że Polska obecnie już buduje okręty morskie (kontrtorpedowce), we własnym zakresie, na własnych stocznicach, własnymi siłami technicznymi i z własnych surowców. Budowa okrętów zatrudnia już tysiące ludzi i załoga ta będzie szybko wzrastała.

P. J. Stypułkowski imieniem zarządu okręgu łódzkiego wyraził podziękowanie wojewodzie Józewskiemu za jego stanowisko w stosunku do zbiórki na ścigacz okręgu łódzkiego im. wicepremiera Eugeniusza Kwiatkowskiego. Stanowisko to znakomicie ułatwiło zbiórkę, koncentrując wszystkie wysiłki społeczeństwa na tej akcji, w dalszym ciągu p. Stypułkowski podał, że do 1 maja 1939 r. zebrano na ścigacz 422.317 zł 12 gr i że przemysł zadeklarował 300 tysięcy złotych co daje w sumie 722.317 zł 12 gr; pozostało do zebrania do pierwszego września 377.682 zł 88 gr. Składki pochodzą od ludzi przeważnie niezasobnych, ale jednocześnie są wyrazem samorządnej duchowej mobilizacji społeczeństwa polskiego, które dziś należycie i głęboko rozumie znaczenie morza dla Polski.

Sekretarz zarządu naczelnik Nieradko złożył obszerne sprawozdanie z działalności Zarządu okręgu za rok 1938. Sprawozdanie objęło 14 głównych działów pracy, przy czym szczególnie omówione były działy dotyczące akcji wycieczkowej, wychowania morskiego młodzieży i marynarki wojennej, kursy modelarstwa oraz obozu żeglarskiego w Gosławicach. Sprawozdanie to zebrani przyjęli do zatwierdzającej wiadomości.

Po referacie kierownika biura zarządu okręgu łódzkiego L. M. i K. Cz. Janiszewskiego, który uwypuklił, że kwota „ścigaczowa“ 1.100.000 zł została włączona na rok bieżący do budżetu, zebranie delegatów zatwierdziło preliminarz budżetowy na rok 1939.

Po przyjęciu budżetu zabrał głos dr Rosiński, delegat zarządu centralnego, zwracając uwagę zebranych na skromną pozycję w budżecie okręgu łódzkiego w wysokości 2 tysięcy złotych na działalność kolonialną. Dr Rosiński zaznaczył, że działalność morska i kolonialna są równorzędne w L. M. i K. i nikłość tej pozycji należy rozumieć jako objaw przejściowy związany z dobą obecną, gdzie wszystkie wysiłki koncentruje się na ufundowanie flotyli ścigaczy.

— Traktując te dwa tysiące złotych na działalność kolonialną — oświadczył dr Rosiński — jako symboliczną pozycję w budżecie 1939 roku. Rzecz jasna, w przyszłych budżetach musi ona odpowiednio wzrosnąć.

Na wniosek i po referacie dyr. J. Wolczyńskiego wybrano 18-tu delegatów (z czego z Łodzi 5-ciu) na walny zjazd L. M. i K. w Toruniu, mający odbyć się 20 i 21 maja, który to Zjazd ma zadokumentować stanowisko narodu polskiego w stosunku do zagadnień morskich. Szereg wniosków złożonych na piśmie przez delegatów został potraktowany jako dezyderaty i przekazany odnośnym organom Ligi do zrealizowania.

ŁÓDŹ W HOŁDZIE PAMIĘCI WODZA.

IV rocznica zgonu Wielkiego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.

W poważnym i podniosłym nastroju obchodziła Łódź czwartą rocznicę zgonu Pierwszego Marszałka Polski, Józefa Piłsudskiego. Kiry, którymi przystrojono miasto, kiry przy chorągwiach na wszystkich domach, kiry na chorągiewkach, łopocących na wozach tramwajowych, na gmachach państwowych i samorządowych, czerń na tle portretów w witrynach sklepowych — wszystko to potęgowało nastrój żałoby po Wielkim Marszałku.

Obchód żałobny rozpoczął się od nabożeństw, odprawionych w świątyniach wszystkich wyznań.

O godz. 10 odbyła się Msza św. żałobna w Katedrze, celebrowana przez J. E. ks. biskupa dr W. Jasińskiego. Na placu katedralnym zgromadziły się oddziały wojskowe z pocztami chorągwanymi, dalej poczty PW. i organizacji społecznych. W Katedrze ustawiony był symboliczny katafalk, przybrany zielenią i szkarłatem. Wokół katafalku stanęły poczty chorągwane.

Na nabożeństwo przybyli w zastępstwie nieobecnego w Łodzi wojewody Henryka Józewskiego inż. J. Jellinek w towarzystwie naczelnika dr Wrony, dowódca OK. gen. W. Thommée w towarzystwie płk. dypl. Bolesławicza i płk. dypl. Bartaka, gen. Dindorff-Ankowicz, prezydent miasta Jan Kwapiński w towarzystwie wiceprezydenta A. Purtala i dyr. Kalinowskiego, prezes Sądu Okręgowego Maciejewski, prokurator dr Spólnik, dyrektor

Izby Skarbowej dr Rzadkiewicz, inspektor P. P. Złotowski, starosta grodzki policji P. P. insp. Elsesser-Niedzielski, starosta powiatowy Denys, posłowie łódzcy, przedstawiciele samorządów gospodarczych z gen. dyr. Maciszewskim, konsulowie państw obcych. W stallach zasiedli przedstawiciele kapituły katedralnej. Egzekwie wykonał chór alumnów seminarium duchownego, po czym, na zakończenie, orkiestra odegrała marsza żałobnego Chopina.

O godz. 12 w południe w ramach uroczystości żałobnych odbyło się przekazanie przez dziatwę szkolną szkół powszechnych samolotu „Orlę“ przedstawicielom Armii. Samolot ufundowany został z groszowych składek dzieci.

Olbrzymi teren półkolonii letnich w Parku 3 Maja zapełnił się delegacjami wszystkich szkół powszechnych łódzkich w liczbie około 8.000 dzieci. Plac był pięknie udekorowany. Pośrodku ustawiono samolot.

O godz. 12, owacyjnie witani przez zgromadzonych przybyli przedstawiciele władz i duchowieństwa.

J. E. ks. biskup dr Włodzimierz Jasiński dokonał poświęcenia samolotu i wygłosił do zgromadzonej dziatwy podniosłe przemówienie. Skolei kurator Ambroziewicz wygłosił przemówienie, w którym podkreślił niezwykłą ofiarność dziatwy szkolnej na rzecz armii. Wreszcie przewodnicząca komitetu fundacji kier. Petrusowa odczytała i wręczyła akt fundacji i przekazania samolotu „Orlę“ Armii.

Na zakończenie nastąpiło ślubowanie dziatwy szkolnej, po czym zabrał głos gen. Wiktor Thommée, który podziękował dziatwie w imieniu Marszałka Śmigłego-Rydza za piękny dar serc dziecięcych. Chór 8000 dzieci odśpiewał „Pierwszą Brygadę“.

O godz. 19 zabrzmiały werble orkiestr na ulicach.

W godzinę później na placu Hallera zaczęli gromadzić się przedstawiciele wszystkich warstw ludności oraz olbrzymie tłumy, by oddać hołd pamięci Wodza Narodu.

Wielka cisza panowała na placu gdy o godz. 20,40 nastąpiło bicie werbli żałobnych i zapłonęło ognisko. Rozpoczął się wzruszający apel wojska. Znowu zabrzmiały werble. Była godz. 20,45. Rozległ się gwizd syren. I wszystko zamarło w Łodzi w bezruchu. Wstrzymany został ruch kołowy i pieszy na ulicach. Przechodnie obnażyli głowy.

O godz. 20,48 ponowny gwizd syren oznajmił, że Łódź złożyła hołd Nieśmiertelnemu Wodzowi Polski.

Odczytanie wyjątków z pism Józefa Piłsudskiego zakończyło uroczystości żałobne. O godz. 21 oddziały wojskowe odśpiewały pieśń wieczorną.

BIBLIOGRAFIA.

„SZLAKIEM WIELKOŚCI“.

Odtworzony warsztat pracy konspiracyjnej Józefa Piłsudskiego w Łodzi.

Na półkach księgarskich ukazała się, wydana nakładem Zarządu Miejskiego w Łodzi, zbiorowa praca, poświęcona pobytowi Marszałka Józefa Piłsudskiego w Łodzi w latach 1899—1900, Jego warsztatowi pracy konspiracyjnej, który mieścił się w zwykłej staromiejskiej kamienicy czynszowej przy dzisiejszej ulicy Piłsudskiego 19.

Praca ta nosi tytuł „Szlakiem Wielkości“. Wydana na papierze kredowym, zaopatrzona w liczne ilustracje, liczy 140 stronice małego formatu.

Głównym tematem jest tutaj sprawa odtworzenia warsztatu pracy konspiracyjnej J. Piłsudskiego w Łodzi. Składa się z trzech działów: słowa wstępnego, sprawy odtworzenia warsztatu pracy konspiracyjnej pióra St. Rachalewskiego oraz przewodnika po Muzeum Pamiątek po Marszałku J. Piłsudskim, opracowanego przez Eugeniusza Ajnenkiela.

Słowo wstępne wprowadza czytelnika w ognisko polskiej irredenty — swegoczesną drukarnię tajną P.P.S., mającą schronienie w mieszkaniu Józefa Piłsudskiego przy dawnej ul. Wschodniej 19, a więc tutaj, gdzie obecnie mieści się Muzeum Pamiątek po Marszałku J. Piłsudskim.

Słowo wstępne zapoznaje czytelnika, jak ważnym etapem w dziejach walk narodu polskiego o niepodległość była ta tajna drukarenka, jakie przechodziła ona koleje i jak się skończył jej pracowity żywot w Łodzi.

Część druga obrazuje systematyczną pracę Zarządu Miejskiego w kierunku odtworzenia warsztatu pracy konspiracyjnej i mieszkania Józefa Piłsudskiego z lat 1899—1900. Część ta daleka jest od literackiego ujmowania zagadnienia, bo nie o literaturę tutaj chodziło, a o wierne, możliwie najwierniejsze przedstawienie prawdy. Już na wstępie tej części podkreśla autor, że nie chce się wierzyć, by tutaj, wśród staromiejskiego, ruchliwego żywiołu, w tym najmniej wówczas polskim środowisku, napiętnowanym skurczem nienasyconych pożądań businessu, na tych posterunkach ludzkiego osobiwego autoramentu — mógł przebywać i pracować, by mógł na tym jarmarczonym podwórzu myśleć i działać Józef Piłsudski.

Ta część pracy musi być dobrym przykładem dla współczesnych pokoleń polskich, musi je uczyć i wpajać przekonanie, że najpoważniejszą pracę wykonywać można nawet w najgorszych warunkach.

Część trzecia, poświęcona przewodnikowi po Muzeum Pamiątek po Marszałku Józefie Piłsudskim, zapoznaje czytelnika z odtworzonym mieszkaniem J. Piłsudskiego i z Jego warsztatem pracy konspiracyjnej. Idąc za przewodnikiem, czytelnik znakomicie orientuje się w rozplanowaniu mieszkania i może się wczuwać w nastroje, jakie zapełniały skromne mieszkanie Józefa Piłsudskiego w Łodzi.

Książkę nabywać można w księgarni Seipelta przy ul. Piotrkowskiej 47 oraz w Muzeum Pamiątek po Marszałku J. Piłsudskim przy ul. Piłsudskiego 19 u kustosa tego Muzeum.

NEKROLOGI

W dniu 22 kwietnia 1939 roku. zmarł, przezowszy lat 59

Ś. † P.

JÓZEF KRASZEWSKI

niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury.

Zmarły przepracował w służbie miejskiej lat 16

Cześć Jego pamięci!

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI.

W dniu 2 maja 1939 roku zmarł, przeżywszy lat 51

Ś. † P.

ADAM KEPIŃSKI

niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury

Zmarły przepracował w służbie miejskiej 19 lat.

Cześć Jego pamięci!

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

W dniu 3 maja 1939 roku zmarł, przeżywszy lat 73

Ś. † P.

SZYMON HIRSEKORN

emeryt miejski

Zmarły przepracował w służbie miejskiej na stanowisku kierownika II Miejskiego Zakładu Kąpielowego 17 lat.

Cześć Jego pamięci!

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

W dniu 5 maja 1939 r. zmarł, przeżywszy lat 80

Ś. † P.

STANISŁAW KOSINSKI

emeryt miejski

Zmarły przepracował w służbie miejskiej na stanowisku niższego funkcjonariusza Wydziału Zdrowia Publicznego 8 lat.

Cześć Jego pamięci!

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI

RUCH SŁUŻBOWY PRACOWNIKÓW ETATOWYCH ZARZĄDU MIEJSKIEGO w ŁODZI

ZA MIESIĄC KWIECIEŃ 1939 ROKU.

A. MIANOWANIA I AWANSE:

a) urzędnicy:

1. **Skalecki Henryk**, referent Oddziału Ogólnego Wydziału Technicznego mianowany z dniem 1 kwietnia 1939 roku p. o. kierownika Oddziału Ogólnego.
2. **Więckowska Maria**, kierowniczką Miejskiej Pracowni Psychologicznej awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. do III st. sł.
3. **Brzozowska Maria**, nauczycielka szkoły pracy awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do III st. sł.
4. **inż. Klisiecki Władysław**, kontraktowy inspektor budowlany Oddziału Nadzoru Budowlanego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem Wydziału Technicznego na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według II st. sł.
5. **Stolarski Franciszek**, kontraktowy referent Wydziału Wojskowego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według IV st. sł.
6. **Frontczak Stanisław**, kontraktowy sekretarz Wydziału Ewidencji Ludności, mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VI st. sł.
7. **Fetter Emil**, kontraktowy kancelista Wydziału Ewidencji Ludności mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VIII st. sł.
8. **Żwirski Władysław**, kontraktowy referent Wydziału Ewidencji Ludności mianowany etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z równoczesnym awansem do III st. sł.

9. **Królewiecka Janina**, kontraktowy rachmistrz Oddziału Personalnego Wydziału Prezydyjnego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VI st. sł.

10. **Jaroszewski Marian**, kontraktowy referent Oddziału Personalnego Wydziału Prezydyjnego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według IV st. sł.

11. **Gierłowski Henryk**, kontraktowy rachmistrz Wydziału Finansowego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VI st. sł.

12. **Mikuś Wacław**, kontraktowy sekretarz Wydziału Podatkowego mianowany etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VI st. sł.

13. **Bieńkowska Stanisława**, kontraktowy kancelista Wydziału Podatkowego mianowany etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VII st. sł.

14. **Łętowska Eleonora**, kontraktowy kontroler Wydziału Opieki Społecznej mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VII st. sł.

15. **Staszewski Czesław**, kontraktowy kontroler Wydziału Opieki Społecznej mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VI st. sł.

16. **Poduszko Zenobiusz**, kontraktowy technik Oddziału Regulacji Miasta Wydziału Technicznego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według IV st. sł.

17. **Moszalski Wiktor**, kontraktowy lekarz weterynaryjny Oddziału Weterynaryjnego Wydziału Zdrowia Publicznego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według III stopnia służbowego.

18. **Pahlówna Amanda**, tymczasowa mikroskopistka Oddziału Weterynaryjnego Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według IX stopnia służb.

19. **Wanatówna Eugenia**, tymczasowa mikroskopistka Oddziału Weterynaryjnego Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według IX st. sł.

20. **Kotnowska Zofia**, kontraktowy rysownik Wydziału Plantacyj mianowana z dniem 1 kwietnia 1939 r. etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według V st. sł.

21. **Turski Teofil**, kontraktowy sekretarz Wydziału Wojskowego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VI st. sł.

22. **Szepietowska Anna**, kontraktowa higienistka Wydziału Oświaty i Kultury mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym urzędnikiem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VIII st. sł.

23. **Boroń Adam**, referent Komitetu Rozbudowy Miasta awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do III st. sł.
24. **Krugowa Aniela**, sekretarz Oddziału Ogólnego Wydziału Technicznego awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. do V st. sł.
25. **Grodzicki Tadeusz**, poborca targowiskowy Wydziału Przedsiębiorstw i Aproprowizacji, awansowany z dniem 1 kwietnia 1939 roku do VII st. sł.
26. **Galiński Aleksander**, poborca targowiskowy Wydziału Przedsiębiorstw i Aproprowizacji, awansowany z dniem 1 kwietnia 1939 roku do VII st. sł.
27. **Tredjakowski Jerzy**, sekretarz Wydziału Przedsiębiorstw i Aproprowizacji mianowany z dniem 1 kwietnia 1939 roku referentem tegoż Wydziału z równoczesnym awansem do IV st. sł.
28. **Rek Jan**, mikroskopista Urzędu Weterynaryjnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VIII st. sł.
29. **Szwajkajzer Józef**, mikroskopista Urzędu Weterynaryjnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VIII st. sł.
30. **Pruska Helena**, kancelista Szpitala św. Antoniego awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VIII st. sł.
31. **Cieślak Antoni**, kancelista Szpitala św. Teresy awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VIII st. sł.
32. **Koszańska Cecylia**, kasjerka I Miejskiego Zakładu Kąpielowego awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VII st. sł.
33. **Lewitin Izrael**, kancelista Wydziału Zdrowia Publicznego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku sekretarzem tego Wydziału z równoczesnym awansem do VI st. sł.
34. **Tumowa Helena**, mikroskopistka Urzędu Weterynaryjnego awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VII st. sł.
35. **Zaborski Piotr**, referent Wydziału Prawnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do III st. sł.
36. **Grabowski Roman**, kancelista Wydziału Wojskowego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. sekretarzem Wydziału Wojskowego z równoczesnym awansem do VI st. sł.
37. **Konopka Wacław**, sekretarz Centralnej Ekspedycji awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VI st. sł.
38. **Workowski Władysław**, rejestrator Wydziału Prezydyjnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VI st. sł.
39. **Łysakowski Tadeusz**, rachmistrz Oddziału Personalnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do V st. sł.
40. **Kurzynowska Cecylia**, rachmistrz Oddziału Ogólnego Wydziału Prezydyjnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do V st. sł.
41. **Boniecki Stanisław**, sekretarz Oddziału Ogólnego Wydziału Prezydyjnego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku referentem tegoż Wydziału z równoczesnym awansem do IV st. sł.
42. **Pawlak Stefan**, referent Wydziału Gospodarczego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do III st. sł.

43. **Kranas Stanisław**, księgowy Wydziału Gospodarczego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do IV st. sł.

44. **Kwaśniewski Roman**, rachmistrz Wydziału Finansowego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do V st. sł.

45. **Pieczewski Piotr**, kancelista Wydziału Finansowego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VII st. sł.

46. **Ekkert Włodzimierz**, kancelista Wydziału Podatkowego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VII st. sł.

47. **Zarzycka Janina**, kierowniczką VI Miejskiej Wypożyczalni Książek awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do V st. sł.

48. **Kowalewska Jadwiga**, kierowniczką II Miejskiej Wypożyczalni Książek awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do V st. sł.

49. **Wentkowska Czesława**, kancelistka Wydziału Oświaty i Kultury mianowana z dniem 1 kwietnia 1939 roku sekretarzem tegoż Wydziału z równoczesnym awansem do VI st. sł.

50. **Jaworski Edward**, kancelista Miejskiej Biblioteki Publicznej mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. sekretarzem tejże Biblioteki z równoczesnym awansem do VI st. sł.

51. **Tomczyk Stanisław**, sekretarz Miejskiego Gimnazjum Kupieckiego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do V st. sł.

52. **Dobrowolska Hieronima**, kontroler Wydziału Opieki Społecznej awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VII st. sł.

53. **Dutkiewicz Rozalia**, kancelista Wydziału Opieki Społecznej awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VIII st. sł.

niżsi funkcjonariusze:

54. **Grzelak Mieczysław**, kontraktowy funkcjonariusz Wydziału Prezydyalnego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału z uposażeniem według XI st. sł.

55. **Leśniewska Stanisława**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

56. **Kacprzak Leopold**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

57. **Kozłowski Sylwijn**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

58. **Sobierajska Stefania**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

59. **Wolska Stanisława**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

60. **Bednarek Józef**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

61. **Adamska Irena**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury, mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

62. **Jędrzejzak Aniela**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

63. **Sendziszew Fajga**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

64. **Cieciorowski Mieczysław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

65. **Iskrzyński Stanisław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

66. **Kowalski Antoni**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

67. **Kiełbasiński Feliks**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

68. **Kolanek Franciszek**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

69. **Fryc Wiktoria**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

70. **Hołys Sabina**, kontraktowy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

71. **Ścibiorek Józef**, kontraktowy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

72. **Rzepecka Agnieszka**, kontraktowy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

73. **Sandomierska Maria**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

74. **Kroszczyńska Janina**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

75. **Siudy Andrzej**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

76. **Weigel Zofia**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według IX st. sł.

77. **Jagodzińska Stefania**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VIII st. sł.

78. **Warychowa Febronia**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VIII st. sł.

79. **Ostrowska Anna**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VIII st. sł.

80. **Jackówna Eugenia**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VIII st. sł.

81. **Sadowska Stanisława**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VIII st. sł.

82. **Wawryniuk Stefan**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według IX st. sł.

83. **Dudzińska Maria**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

84. **Mrowińska Stanisława**, kontraktowy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

85. **Pieńkowski Piotr**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według VII st. sł.

86. **Kolenda Józef**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Plantacyj mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

87. **Gietler Stanisław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

88. **Bilski Jan**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
89. **Małolepszy Antoni**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
90. **Jastrzębski Bolesław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
91. **Czapła Ignacy**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
92. **Szymczak Franciszek**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
93. **Kaczmarek Stanisław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
94. **Dutkiewicz Wawrzyniec**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
95. **Pięta Stanisław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
96. **Kurbańska Stanisława**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.
97. **Dudek Eugeniusz**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Przedsiębiorstw i Apropowizacji mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.
98. **Pilichowski Michał**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Wojskowego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.
99. **Rychter Edward** kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Wojskowego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.
100. **Janasik Stanisław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Wojskowego mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.
101. **Walendzik Józef**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

102. **Ratajczyk Stanisław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Opieki Społecznej mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XII st. sł.

103. **Cajdler Stanisław**, kontraktowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury mianowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku etatowym niższym funkcjonariuszem tegoż Wydziału na dotychczasowym stanowisku z uposażeniem według XI st. sł.

104. **Marciniak Ignacy**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Prezydialnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do X st. sł.

105. **Kożuchowski Antoni**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Prezydialnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do X st. sł.

106. **Wojtczak Jan**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do XI st. sł.

107. **Kończak Władysław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do XI st. sł.

108. **Kłosiński Bolesław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do XI st. sł.

109. **Walczak Stanisław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do XI st. sł.

110. **Lambrecht Wacław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do XI st. sł.

111. **Strübing Jadwiga**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 roku do XI st. sł.

112. **Gmach Bolesław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

113. **Tomeczak Bolesław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

114. **Błasiak Jan**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

115. **Kosiński Stefan**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

116. **Natkaniec Florian**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

117. **Piotrowski Wojciech**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

118. **Szymczyk Ludwik**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

119. **Tomezyk Józef**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

120. **Walisiak Jan**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

121. **Maneckci Aleksander**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.

122. **Szymczak Jan**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.
123. **Dębowski Edward**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.
124. **Grzelak Józef**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.
125. **Sójka Michał**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.
126. **Caban Antoni**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.
127. **Wierciński Jakub**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do IX st. sł.
128. **Zduniak Władysław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Oświaty i Kultury awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do IX st. sł.
129. **Raczyńska Bronisława**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. do IX st. sł.
130. **Szkopiński Władysław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do XI st. sł.
131. **Szablewski Roman**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do IX st. sł.
132. **Paszkiwicz Ludwik**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do IX st. sł.
133. **Michalkiewicz Michał**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do VIII st. sł.
134. **Truszkiewicz Marian**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.
135. **Piotrowska Zofia**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Zdrowia Publicznego awansowana z dn. 1 kwietnia 1939 r. do VII st. sł.
136. **Dębowski Józef**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Plantacyj awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do VI st. sł.
137. **Majer Józef**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Prawnego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do XI st. sł.
138. **Cheżlik Leonard**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 r. do X st. sł.
139. **Kowalski Stanisław**, etatowy niższy funkcjonariusz Wydziału Gospodarczego awansowany z dn. 1 kwietnia 1939 roku do X st. sł.

B. PRZENIESIENIA.

urzednicy:

1. **Wysocki Tadeusz**, referent Oddziału Personalnego przeniesiony z dn. 1 kwietnia 1939 r. na stanowisko kontrolera nad przedsiębiorstwami koncesjonowanymi Wydziału Przedsiębiorstw i Apropowiacji z dotychczasowym uposażeniem.

2. **Szymański Roman**, kierownik Oddziału Ogólnego Wydziału Technicznego przeniesiony z dn. 1 kwietnia 1939 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Personalnego Wydziału Prezydyjnego z dotychczasowym uposażeniem.

3. **Braun Tadeusz**, kierownik Oddziału Personalnego przeniesiony z dn. 1 kwietnia 1939 r. na równorzędne stanowisko do Oddziału Apropowacyjnego z dotychczasowym uposażeniem.

C. PRZENIESIENIA W STAN SPOCZYNKU:

urzędnicy:

1. **Jagniątkowska Ludmiła**, sekretarz Wydziału Ewidencji Ludności z dniem 1 kwietnia 1939 roku.

2. **Liszkowski Jan**, sekretarz Wydziału Wojskowego z dniem 1 kwietnia 1939 r.

niżsi funkcjonariusze:

3. **Endlerowa Natalia**, dozorczyń oddziałowa w szpitalu św. Antoniego z dniem 1 kwietnia 1939 roku.

D. SKREŚLENI Z POWODU ŚMIERCI:

niższy funkcjonariusz:

1. **Kraszewski Józef**, woźny szkoły powszechnej z dniem 23 kwietnia 1939 roku.

OKÓLNIK Nr 18.

Do
Wszystkich Wydziałów
i Przedsiębiorstw Zarządu Miejskiego
w Łodzi

Odpisy przesać Związkowi Zawodowym Pracowników Miejskich w Łodzi.

Przedmiot:
Skład osobowy Komisji
Dyscyplinarnych

Podaję do wiadomości, iż na podstawie art. 2 i 9 „Przepisów o organizacji Komisji Dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko pracownikom Zarządu Miejskiego w Łodzi“ uchwałą nr 5 z dnia 11 marca 1939 roku oraz uchwałą nr 136 z dnia 28 kwietnia 1939 roku Magistrat powołał:

1) do Komisji Dyscyplinarnej I instancji:

na przewodniczącego p. Antoniego Purtala — Wiceprezydenta Miasta,
na zastępcę przewodniczącego p. Artura Szewczyka — Wiceprezydenta Miasta,
na członków:

a) z ramienia Zarządu Miejskiego:

p. ławnika Edwarda Andrzejaka,
p. adw. Szczepana Mazurowskiego — kierownika Oddziału Wydziału Opieki Społecznej,

b) z ramienia Związków Pracowników:

p. Stanisława Wojdana — naczelnika Wydziału Opieki Społecznej, który jest jednocześnie drugim zastępcą przewodniczącego,
p. Juliana Komorowskiego — kierownika Oddziału Wydziału Finansowego,
na zastępców członków:

a) z ramienia Zarządu Miejskiego:

p. ławnika Leona Malinowskiego,
p. adw. Mieczysława Jeżewskiego — referenta Wydziału Prawnego,

b) z ramienia Związków Pracowników:

p. Alfreda Śmiałowskiego — referenta Wydziału Prezydialnego,
p. Stanisława Bienkowskiego — referenta Wydziału Ewidencji Ludności;

2) do Komisji Dyscyplinarnej II instancji:

na przewodniczącego p. Adama Walczaka — Wiceprezydenta Miasta,
na zastępcę przewodniczącego p. adw. Stefana Sztromajera — radcę prawnego Zarządu Miejskiego,

na członków:

a) z ramienia Zarządu Miejskiego:

p. ławnika Władysława Matuleę,
p. adw. Seweryna Szarogrodę — radcę prawnego Zarządu Miejskiego,

b) z ramienia Związków Pracowników:

- p. Eugeniusza Ajnenkiela — p. o. kustosa Muzeum Pamiątek po Pierwszym Marszałku i Wodzu Narodu Józefie Piłsudskim, który jest jednocześnie drugim zastępcą przewodniczącego,
- p. Antoniego Komorowskiego — referenta Wydziału Gospodarczego,

na zastępców członków:

a) z ramienia Zarządu Miejskiego:

- p. ławnika Bronisława Bońuckiego,
- p. ławnika Jana Miłaczewskiego,

b) z ramienia Związków Pracowników:

- p. Stefana Pawlaka — referenta Wydziału Gospodarczego,
- p. Stefana Kosińskiego — wóznego Wydziału Oświaty i Kultury.

Jednocześnie komunikuję, że uchwałą Magistratu nr 5 z dnia 11 marca 1939 roku powołany został na Rzecznika Oskarżenia p. dr Albin Grabowski — naczelnik Wydziału Kontroli oraz na pomocników Rzecznika Oskarżenia:

- p. Czesław Krupecki — kierownik Oddziału Wydziału Podatkowego,
- p. Henryk Skąlecki — kierownik Oddziału Wydziału Technicznego,
- p. Zygmunt Wróblewski — referent Wydziału Prezydyjnego,
- p. Jan Karbowski — referent Wydziału Podatkowego.

Z chwilą ogłoszenia niniejszego okólnika tracą moc obowiązującą postanowienia, zawarte w okólnikach nr 5 z dnia 29 lutego 1936 roku, nr 17-a z dnia 23 lipca 1936 r., nr 24 z dnia 4 listopada 1936 roku oraz nr 17 z dnia 19 sierpnia 1937 roku.

Łódź, dnia 4 maja 1939 roku.

Prezydent Miasta

(—) Jan Kwapiński.

OBWIESZCZENIE.

Zarząd Miejski w Łodzi podaje do publicznej wiadomości Statut o poborze na rzecz Gminy Miejskiej Łódź podatku drogowego, zatwierdzony reskryptem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych Nr SF. 72/29/4 z dnia 5 kwietnia 1939 roku, wprowadzony postanowieniem Tymczasowego Prezydenta Miasta Nr 760/R z dnia 1 lutego 1939 r. z uwzględnieniem zaleconych w powołanym wyżej reskrypcie zmian, przyjętych uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 27 kwietnia 1939 roku.

Statut o poborze na rzecz Gminy Miejskiej Łódź podatku drogowego.

Na podstawie art. 12 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 roku o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych w brzmieniu, nadanym art. 5 p. (3) ustawy z dnia 5 sierpnia 1938 roku (Dz. U.R.P. nr 59, poz. 455), pobrany będzie w roku budżetowym 1939/40 na obszarze m. Łodzi podatek drogowy.

§ 1.

Na częściowe pokrycie wydatków, związanych z utrzymaniem i budową dróg w obrębie granic administracyjnych m. Łodzi (ulic i placów miejskich), pobrany będzie w roku budżetowym 1939/40 podatek drogowy w kwocie około zł 1.050.000.—.

§ 2.

Podatkowi drogowemu podlegają:

- a) grunty, podlegające państwowemu podatkowi gruntowemu;
- b) przedsiębiorstwa przemysłowe i handlowe, wykupujące świadectwa przemysłowe i karty rejestracyjne na rok 1939;
- c) budowle nowozwzniesione oraz części nadbudowane i przybudowane, czasowo zwolnione od podatku od nieruchomości na podstawie ustawy z dnia 22 września 1922 roku (Dz. U.R.P. nr 88, poz. 786), rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 12 września 1930 roku (Dz. U.R.P. nr 64, poz. 508), ustawy z dnia 24 marca 1933 roku (Dz. U.R.P. nr 22, poz. 173) oraz ustawy z dnia 19 kwietnia 1938 roku (Dz. U.R.P. nr 26, poz. 224).

§ 3.

Podatek drogowy pobrany będzie w wysokości:

- 1) 112,5‰ wymiaru państwowego podatku gruntowego, obliczonego bez oddzielnego dodatku i ulg, przewidzianych w art. 7 i 8 dekretu Prezydenta Rzplitej z dnia 4 listopada 1936 roku o zmianie przepisów o państwowym podatku gruntowym (Dz. U.R.P. nr 85, poz. 593);

- 2) 22,5% ceny świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych, przewidzianych w ustawie z dnia 15 lipca 1925 roku o państwowym podatku przemysłowym, w brzmieniu obwieszczenia Ministra Skarbu z dnia 30 maja 1936 roku (Dz. U.R.P. nr 46, poz. 339), bez dodatków, określonych w ust. 2 art. 42 i art. 43 tej ustawy;
- 3) 5,25% podstawy idealnego wymiaru podatku od nieruchomości, czasowo zwolnionych od podatku od nieruchomości.

§ 4.

Podstawę idealnego wymiaru państwowego podatku od nieruchomości stanowi:

- a) dla nieruchomości, których użytkowanie rozpoczęło się w ciągu roku budżetowego 1938/39 — czynsz roczny, obliczony w stosunku do czynszu, należnego za okres użytkowania;
- b) dla nieruchomości, których użytkowanie rozpoczęło się w ciągu roku budżetowego 1939/40 — czynsz, należny za okres użytkowania, obliczony od chwili rozpoczęcia użytkowania do dnia 31 marca 1940 roku w stosunku do czynszu, należnego za 1 miesiąc najmu lub dzierżawy.

§ 5.

Podstawa idealnego wymiaru podatku od nieruchomości ustalona zostanie w takiej wysokości, jaką należałoby przyjąć według przepisów art. 6 dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 stycznia 1936 roku o podatku od nieruchomości (Dz. U.R.P. nr 3, poz. 14), gdyby te nieruchomości nie korzystały ze zwolnienia od podatku od nieruchomości, przy czym:

- a) dla nieruchomości lub ich części, nie oddanych w najem albo dzierżawę, przyjmuje się wartość czynszową w wysokości czynszu, jakoby został uzyskany w razie wynajęcia;
- b) dla nieruchomości niewynajmowanych lub niewydzierżawianych, dla których nie można ustalić podstawy według zasady w p. „a”, za podstawę wymiaru przyjmuje się 5% wartości obiegowej budynków wraz z należącymi do nich budowlami ubocznymi, podwórzami i placami;
- c) przy ustalaniu wartości obiegowej budynków fabrycznych nie dolicza się wartości maszyn i urządzeń technicznych, stanowiących przynależność tych budynków;
- d) wartość obiegową ustala się na podstawie cen, płaconych w roku 1938 za takie same lub podobne nieruchomości, znajdujące się w analogicznych warunkach;
- e) w przedsiębiorstwach, prowadzących prawidłowe księgi handlowe, jako wartość obiegową można przyjąć, za zgodą płatnika, wartość ujawnioną w bilansie za 1938 rok operacyjny.

Dla części nadbudowanych i przybudowanych brany będzie pod uwagę czynsz względnie wartość czynszowa, przypadająca tylko od tych części, które podlegają podatkowi drogowemu.

§ 6.

Obowiązek podatkowy, w odniesieniu do nowowzniesionych budowli rozpoczyna się z początkiem następnego miesiąca po dniu, od którego rozpoczyna się bieg terminu zwolnienia od podatku od nieruchomości na zasadzie przepisów o ulgach dla nowoznoszonych budowli. Obowiązek ten gaśnie z końcem tego miesiąca, w którym wygasa zwolnienie od państwowego podatku od nieruchomości.

§ 7.

Wymiar i pobór podatku drogowego uskutecznia Zarząd Miejski:

- a) od gruntów oraz od przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych na podstawie danych, uzyskanych od władz skarbowych;
- b) od nieruchomości na podstawie danych, dostarczonych na żądanie Zarządu Miejskiego przez właścicieli nieruchomości lub ich zastępców, oraz danych, ustalonych w drodze urzędowej.

§ 8.

O wymierzonym podatku drogowym zostanie płatnik powiadomiony nakazem płatniczym.

Podatek płatny jest w 2 równych ratach półrocznych: w lipcu 1939 roku i styczniu 1940 roku.

W wypadku doręczenia nakazu płatniczego po dniu 1 lipca 1939 r. a przed dniem 1 stycznia 1940 — pierwsza rata płatna jest w ciągu dni 30, poczynając od dnia następnego po doręczeniu nakazu.

W wypadku doręczenia nakazu płatniczego po dniu 1 stycznia 1940 roku podatek płatny jest jednorazowo w ciągu dni 30, poczynając od dnia następnego po doręczeniu nakazu.

Na spadkobierców płatników obowiązek zapłaty podatku przechodzi do wysokości ich części spadkowej.

§ 9.

Dla celów ustalenia wysokości podstawy wymiaru właściciele nieruchomości lub ich zastępcy winni:

- a) wypełnić i złożyć Zarządowi Miejskiemu w wyznaczonym terminie deklaracje na dostarczonych im drukach;
- b) zawiadamiać Zarząd Miejski o każdej zmianie danych, zawartych w deklaracji, mogących mieć wpływ na ustalenie wysokości podstawy wymiaru, a w szczególności o zmianie w wysokości czynszu najmu lub dzierżawy — w ciągu dni 30 od daty zajścia zmiany.

Zarządowi Miejskiemu przysługuje prawo przeprowadzania kontroli na miejscu, jak również prawo żądania przedłożenia do wglądu ksiąg, zapisków i dokumentów.

§ 10.

Odwolania przeciwko wymiarowi podatku podlegają przepisom art. 48 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 roku w brzmieniu obwieszczenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 26 czerwca 1936 roku (Dz. U.R.P. nr 62, poz. 454).

§ 11.

Nieuiszczony w terminie podatek uważa się za zaległość.

Od zaległości w podatku pobiera się odsetki na podstawie ustawy z dnia 18 marca 1935 roku o pobieraniu odsetek od zaległości w podatkach państwowych i innych daniach publicznych w brzmieniu obwieszczenia Ministra Skarbu z dnia 10 stycznia 1936 roku (Dz. U.R.P. nr 8, poz. 88).

Nieuiszczony w terminie podatek ściągnięty będzie w drodze przymusowej z doliczeniem kosztów egzekucyjnych według postanowień ustawy z dnia 31 lipca 1924 roku (Dz. U.R.P. nr 73, poz. 721), zmienionej częściowo rozporządzeniem Prezydenta Rzplitej z dnia 17 maja 1927 roku (Dz. U.R.P. nr 46, poz. 401).

W czasie obowiązywania rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 1932 roku o postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych (Dz. U.R.P. nr 62, poz. 580), zmienionego częściowo rozporządzeniami Rady Ministrów z dnia 2 stycznia 1933 roku (Dz. U.R.P. nr 4, poz. 24), z dnia 28 stycznia 1934 roku (Dz. U.R.P. nr 10, poz. 78) i z dnia 15 maja 1937 roku (Dz. U.R.P. nr 43, poz. 340) — koszty egzekucyjne pobierane będą według przepisów tego rozporządzenia.

Każda kwota, wpłacona po terminie płatności dobrowolnie bądź w drodze przymusowej, zarachowana zostanie w części na podatek i w części na odsetki, przypadające od kwoty, zarachowanej na podatek.

§ 12.

Wykroczenia przeciwko przepisom statutu niniejszego podlegają karze porządkowej do wysokości zł 345.90, o ile nie będą mieć zastosowania przepisy art. art. 62—66 ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych.

§ 13.

Statut niniejszy wchodzi w życie po zatwierdzeniu go przez władze nadzorcze i ogłoszeniu w Łódzkim Dzienniku Wojewódzkim oraz w Dzienniku Zarządu Miejskiego w Łodzi z mocą obowiązującą od dnia 1 kwietnia 1939 roku do dnia 31 marca 1940 roku.

Łódź, dnia 12 maja 1939 roku.

Prezydent Miasta

(—) Jan Kwapiński.

DROBNE OGŁOSZENIA

„B-cia Brylant“, Łódź, ul. Piotrkowska nr 48, zagubiono potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie sprzedaży kawy i herbaty, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Buchman Icek, zam. w Łodzi przy ul. Marynarskiej nr 13, zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie stajni, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Bursa Władysław, zam. w Łodzi przy ul. Wapiennej nr 14, zagubił dowód zastawu pożyczki inwestycyjnej nr 112/11/2772, wydany przez Komunalną Kasę Oszczędności m. Łodzi, Oddział I.

Eizenberg Dwojra, zam. w Łodzi przy ul. Zachodniej nr 50, zagubiła potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Fabryka Wyrobów Bawełnianych (właściciel Gutman Sender vel Aleksander), Łódź, ul. Pogonowskiego nr 5/7, zagubiono potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Górski Władysław, zam. w Łodzi przy ul. Miedzianej nr 11, zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie sklepu spożywczego, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Heine Alojzy, zam. w Łodzi przy ul. Gdańskiej nr 142 (dawniej ul. Urzędnicza nr 8), zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie tkalni, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Henczel Adolf, zam. w Łodzi przy ul. Pogonowskiego nr 34, zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie tkalni mechanicznej, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Hipszer Jakub Pinkus, zam. w Łodzi przy ul. Pomorskiej nr 24, zagubił kartę rzemieślniczą nr 119/17, wydaną przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

„Krauze i Wagner“ — Łódź, ul. Gdańska nr 46, zagubiono potwierdzenie zgłoszenia nr 100 37, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Kreutzberg A. Sukcesorowie (Łódź, ul. Kopernika nr 58) zagubiono potwierdzenie zgłoszenia nr 1249 na prowadzenie wyrobów włókienniczych, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Lesman Juda, zam. w Łodzi przy Wodnym Rynku nr 14, zagubił wydane przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Łodzi zaświadczenie na kierownika domu O. P. L.

Lichtensztajn Pinkus, zam. przy Wodnym Rynku nr 14, zagubił potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie sprzedaży żelaza, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Majerowicz Majlech, zam. w Łodzi przy ul. Południowej nr 9, zagubił kwit kaucyjny Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Sp. Akc. nr 44692, wydany 26 sierpnia 1927 roku.

Nusynowicz Chaim, zam. w Łodzi przy Starym Rynku nr. 4, zagubił kartę rzemieślniczą i potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

„Ognisko Domowe“ — Sp. z ogr. odp. Łódź, ul. Przejazd nr 20, zagubiono potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie jadalni nr 141172/33, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Rędzikowski Bronisław, zam. w Łodzi przy ul. Lekarskiej nr 6, zagubił koncesję nr 62 z dnia 23 sierpnia 1935 roku na eksploatację drożki samochodowej nr 45169, wydaną przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Rikert Bronisław, zam. w Łodzi przy ul. Wólcząskiej nr 228, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Rozenes Hinda, zam. w Łodzi przy ul. Zawadzkiej nr 35, zagubiła potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Szymczak Katarzyna, zam. w Łodzi przy ul. Wawelskiej nr 14, zagubiła dowód tożsamości konia nr 278642, wydany przez Wydział Wojskowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Śpiewak Weronika, zam. w Łodzi przy ul. Nawrot nr 81,, zagubiła potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie sklepu spożywczego, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Tenenbaumowi H., zam. w Łodzi przy ul. Narutowicza nr 16 — skradziono wózek ręczny wraz z numerem nr 3356, wydany przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

„Texta“ — Sp. z ogr. odp., Łódź, ul. Piotrkowska nr 211, zagubiła potwierdzenie zgłoszenia nr 20726, nr dz. 1380/36, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Tyler Leon, zam. w Łodzi przy ul. Cegielnianej nr 65, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi na prowadzenie przedsiębiorstwa robót instalacyjno-elektrycznych.

Tyller Izrael, zam. w Łodzi przy Placu Dąbrowskiego nr 1, zagubił potwierdzenie zgłoszenia, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi na prowadzenie przedsiębiorstwa instalacyj wodociągowo-kanalizacyjnych.

Wajncwajg Frajda, zam. w Łodzi przy ul. Lutomierskiej nr 19, zagubiła dowód osobisty, wydany w 1934 roku przez Wydział Ewidencji Ludności Zarządu Miejskiego w Łodzi.

„Wierzbowianka“ — B-cia Liberman i S-ka, Łódź, ul. Wierzbowa nr 18, zagubiono potwierdzenie zgłoszenia na prowadzenie przędzalni, wydane przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.

Zieliński Władysław, zam. w Łodzi przy ul. Karolewskiej nr 12, zagubił kartę rzemieślniczą, wydaną przez Wydział Przemysłowy Zarządu Miejskiego w Łodzi.
